

Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет внутрішніх справ
Науковий парк «Наука та безпека»

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПОЛІЦЕЇСТИКИ

Тези доповідей
III науково-практичної конференції
(м. Вінниця, 11 травня 2023 року)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.7919136>

Вінниця 2023

УДК 351.74
П78

*Друкується згідно з рішенням оргкомітету
за дорученням Харківського національного університету
внутрішніх справ від 18.01.2023 № 3*

Проблеми сучасної поліцейстики : тези доп. III наук.-
П78 практ. конф. (м. Вінниця, 11 трав. 2023 р.) / МВС України, Харків.
нац. ун-т внут. справ, Наук. парк «Наука та безпека». – Вінниця :
ХНУВС, 2023. – 208 с.

Розглянуто актуальні проблеми становлення та розвитку
сучасної поліцейстики, науково-правові засади та особливості
підготовки і діяльності працівників Національної поліції
України у воєнний час.

УДК 351.74

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.7919136>

*Матеріали друкуються за рішенням оргкомітету конференції,
викладені в авторській редакції з незначними коректорськими
правками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат,
цифр і прізвищ несуть автори. Електронна копія збірника безоплатно
розміщується у відкритому доступі на сайті Харківського національ-
ного університету внутрішніх справ (<http://www.univd.edu.ua>) у роз-
ділі «Наука», сторінка «Конференції, семінари та круглі столи»,
а також у репозитарії ХНУВС (<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>)*

© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2023

ЗМІСТ

СОКУРЕНКО В. В. ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ	11
ІЩЕНКО І. В. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПРИЙНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ АКТІВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ	16
БАНДУРКА О. М. ЩОДО ЗМІН ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ» У ЗВ'ЯЗКУ З ВІЙСЬКОВОЮ АГРЕСІЄЮ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ	19
ГУСАРОВ С. М. РОБОТА ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ	25
МОРГУНОВ О. А. ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА.....	30
МОГІЛЕВСЬКИЙ Л. В. ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	33
КЛОЧКО А. М. ТЕЛЬНИЙ М. А. СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНО ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	36
СЧАСТНИЙ Р. І. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	39
БІРБАСОВ С. І. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ЗАВДАНЬ ПІДРОЗДІЛАМИ ПОЛІЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	43
ЛУКАВЕНКО Ю. П. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	46

МАЗОВЕЦЬКИЙ Р. І.	
ПРОБЛЕМИ ОБІГУ ЗБРОЇ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД І ДУМКИ ЩОДО МОЖЛИВИХ ШЛЯХІВ ЇХ ВИРІШЕННЯ	49
ПАНОВА І. В.	
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ.....	52
ДЖАФАРОВА М. В.	
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	56
ЄВДОКІМЕНКО С. А.	
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ	59
ЗОЗУЛЯ І. В.	
СПІВДРУЖНІСТЬ У ПОЛІЦІЇ ЯК СКЛАДОВА ЇЇ ПРОФЕСІЙНОСТІ.....	62
КОМЗЮК А. Т.	
ЛИПІЙ Є. А.	
ЩОДО ЗАВДАНЬ І ПЕРСПЕКТИВ УПРОВАДЖЕННЯ У ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПОЛОЖЕНЬ УХВАЛЕНОГО ЗАКОНУ «ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ ПРОЦЕДУРУ»	66
ПОПОВА С. М.	
ПАВЛІЧЕНКО Я. Р.	
РОЛЬ БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ У НАДАННІ ДОПОМОГИ УКРАЇНЦЯМ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	69
СИНЯВСЬКА О. Ю.	
ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ.....	73
ЧИСНІКОВ В. М.	
БУРАН В. В.	
ДОКТОР ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРАВА ТАРАСОВ ІВАН ТРОХИМОВИЧ (1849-1929) – ОДИН ІЗ ПІОНЕРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІЦЕЙСТИКИ	76
ШЕВЧУК В. М.	
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ, ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	80
ШУЛЬГА А. М.	
ПРАВОНАЧУЩІ ДИСТАНЦІЙНІ ТА КОНТАКТНІ ДІЇ: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ.....	84

БРИСКОВСЬКА О. М. ОКРЕМІ ВИДИ ФІНАНСОВОГО ШАХРАЙСТВА З ВИКОРИСТАННЯМ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	88
ВІНЦУК В. В. ТЛУМАЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ЯК ІНСТИТУЦІЇ ВИМІРУ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	92
ВИГАНЯЙЛО С. М. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ	96
ГЛУШКОВА Д. В. ПІДГОТОВКА КАДРІВ ДЛЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ВІДПОВІДНО ДО СУЧАСНИХ ВИМОГ	100
ГОЛУБ М. В. НЕОБХІДНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО РЕАГУВАННЯ НА ВИПАДКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА.....	103
ГРИГА М. А. ПРО ДЕЯКІ ЗМІНИ ЗАКОНОДАВЧОГО ПІДГРУНТЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	106
ГОВОРОВ В. С. ОДНОЧАСНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ: ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ	109
ГОЛОВКО Б. Г. ЕЛЕМЕНТИ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА В ДІЯЛЬНОСТІ КОПНИХ СУДІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У XVI–XVII СТ.....	111
ГУСАРОВ О. С. ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ТРУДОВОЇ ПОВИННОСТІ.....	114
ІВАНОВ А. О. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД СЛУЖБОВОЇ КАР'ЄРИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ	117
КАЗАНЧУК І. Д. ГРАНКІНА А. О. АНАЛІЗ ПРАВОВИХ ЗАСАД І ДОСВІДУ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ПРОЯВАМ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....	120

КИРИЧЕНКО О. Ю. ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ РЕФОРМУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ.....	125
КЛУБАНЬ М. В. СУЧАСНИЙ СТАН АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ОСВИТИ В УКРАЇНІ	128
КОСТЮК Т. В. ОЗНАКИ ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР	131
КРУТ К. О. ПОРЯДОК ПЕРЕСУВАННЯ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА ТЕРИТОРІЄЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	133
МАКСИМЕНКО О. В. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	137
МЕЛЬНИК В. А. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА, СПРЯМОВАНОГО НА ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ.....	140
МОГІЛЕВСЬКА Л. Г. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ДИТИНИ	144
НЕНЯ О. В. ФЕСЕНКО М. А. БЕРЕЗНЕНКО Н. М. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПОЛІЦІЇ.....	147
ПАНОВ І. О. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗМІСТУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ	151
ПІНЧУК Ю. К. ВИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ЯК ОБ'ЄКТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ	154

СЕНЧУК І. І. НАЧАЛЬНИК ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	157
СТРЕЛЯНИЙ В. І. КОМПЛЕКТУВАННЯ СИЛ НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ КАДРАМИ ОФІЦЕРСЬКОГО СКЛАДУ: СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	160
ТИХОНОВА Д. С. ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ.....	163
СВЕРДЛІН К. Ю. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВИХ ЗАСАД КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО- ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	166
ФЕДЧАК І. А. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ МОДЕЛІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ОРІЄНТОВАНОЇ НА ПОТРЕБИ ГРОМАД (COMMUNITY POLICING, COP).....	170
БУКОВСЬКИЙ Ю. Д. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ БОРОТЬБИ З НАРКОЗЛОЧИННІСТЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	174
ГОЛУБ В. М. МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СТАБІЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ.....	175
КУЗНЕЦОВА А. І. НЕСТЕРЕНКО К. О. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	179
МАР'ЯН М. М. КОНЦЕПЦІЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ	182
ФЕДОРЕНКО О. А. ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	185
ГНАТУШОК Д. А. ЗАПОБІГАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВOPУШЕННЯМ, ПОВ'ЯЗАНИМ ІЗ ПАРКУВАННЯМ АВТОТРАНСПОРТУ (НА ПРИКЛАДІ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ ХАРКОВА).....	189

ЧУКАЛОВ К. Е. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗРОБКИ, ВПРОВАДЖЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КОМПОНЕНТІВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	191
ТSAPOVYCH V. ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF CITIZENS' DOCUMENTS CHECK BY THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW	193
ЄЛАЄВ Ю. Л. КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИЙ РЕЖИМ ОСОБЛИВИХ УМОВ: ФОРМАЛЬНО-ЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНІВ ІНТЕНСИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛ ТА ЗАСОБІВ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ, ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ	196
СКРИПКА С. С. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВОЄННОГО СТАНУ	200
МАСЛЕННИКОВА С. А. ЩОДО НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	203

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ!

Від імені ректорату та Вченої ради Харківського національного університету внутрішніх справ вітаю вас із початком роботи III науково-практичної конференції «Проблеми сучасної поліцейстики». Конференція відбувається в умовах воєнного стану у зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації в нашу країну, що позначилося на всіх сферах життя. Постають нові проблеми та виклики, пов'язані з війною, з якими стикнулися і державні службовці, і службовці органів місцевого самоврядування, і фахівці правоохоронних органів. Рік війни показав, що вирішення цих проблем потребує пошуку нових підходів до організації публічного управління, підготовки поліцейських з урахуванням потреб воєнного часу, використання сучасних методів співпраці між органами публічної влади та населенням. Спроби віднайти вирішення цих питань знаходять висвітлення в темах доповідей, які заплановані для обговорення.

Окремо хотів би зауважити на тому, що сьогодні, вирішуючи питання адаптації та пристосування діяльності інститутів держави і громадянського суспільства до умов війни, вкрай важливо зосередити увагу на основних напрямках і пріоритетах розвитку вітчизняної вищої освіти, від стану якої залежить якість і надійність кадрового потенціалу як окремих сфер і галузей суспільно-державного життя, а також ланок апарату держави, так і України в цілому. Так, під час воєнного стану діяльність органів та підрозділів МВС України зазнала значних змін, що змусило заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, суттєво переглянути вимоги до змісту та якості освітнього процесу, зокрема було збільшено практичну складову під час підготовки майбутніх поліцейських, приділено значну увагу відпрацюванню навичок документування та розслідування воєнних злочинів, злочинів, учинених на деокупованих територіях, застосуванню нових видів озброєння та спеціальних засобів.

Втім, очевидно, що на цьому вдосконалення зазначеного освітнього процесу не має зупинитися, необхідно продовжувати роботу щодо як пошуку нових, так і оптимізації вже існуючих підходів до підготовки поліцейських в умовах воєнного часу. Крім того, переконаний, що вже зараз слід розпочинати формувати науково-теоретичне підґрунтя для розробки та формулювання концептуальних засад післявоєнного розвитку відомчої освіти.

Упевнений, що вищезазначене стосується не лише поліції та поліцейської освіти, але й багатьох інших ланок апарату держави та галузей публічного управління. А тому, сподіваюсь, сформульовані під час цієї науково-практичної конференції висновки та пропозиції стануть надійною теоретичною основою для подальшого якісного розвитку поліцейського права і поліціїстики, а також удосконалення організаційно-правових, методологічних, освітніх та інших засад діяльності як правоохоронних, так і інших органів публічної влади.

Слава Україні!

Ректор

**Харківського національного університету внутрішніх справ
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
генерал поліції третього рангу**

Валерій СОКУРЕНКО

УДК 378.6:351.74(477)

СОКУРЕНКО Валерій Васильович,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений юрист України,

член-кореспондент Національної академії правових наук України,

ректор Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8923-5639>

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Військова агресія російської федерації поставила перед системою Міністерства внутрішніх справ України нові виклики та завдання, які пов'язані з необхідністю виконання визначених законодавством повноважень в умовах бойових дій, а також напруженої соціально-економічної та політичної ситуації.

Якість роботи Національної поліції України, безумовно, залежить від якості кадрового складу, підготовку якого здійснюють заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Під час дії воєнного стану вимоги керівництва держави та МВС України до змісту та якості підготовки майбутніх поліцейських значно підвищилися. Особлива увага в цьому напрямі приділяється збільшенню практичної складової під час освітнього процесу, відпрацюванню навичок документування та розслідування воєнних злочинів, злочинів, учинених на деокупованих територіях, застосуванню нових видів озброєння та спеціальних засобів.

Вказана ситуація пояснюється, зокрема, тим, що під час воєнного стану діяльність органів та підрозділів МВС України зазнала значних змін. Наприклад, крім виконання звичайних повноважень щодо забезпечення публічної безпеки та порядку і протидії злочинності, працівники Національної поліції залучаються до забезпечення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях і територіях, прилеглих до районів бойових дій, евакуаційних та рятувальних операцій, гуманітарних місій тощо.

Відмітимо, що на виконання доручення Президента України 13 січня 2023 року Кабінетом Міністрів України прийнято постанову № 30 про утворення як юридичної особи публічного права міжрегіонального територіального органу Національної поліції – Департаменту поліції особливого призначення «Об'єднана штур-

мова бригада Національної поліції України «Лють» [1]. До цієї штурмової бригади вже виявили бажання вступити чимало курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які готують поліцейських, а отже, актуальним і доцільним буде впровадження в підготовку майбутніх працівників Національної поліції тем та практичних занять щодо: 1) проведення штурмових та пошукових заходів; 2) організації та здійснення заходів стосовно рятування людей і забезпечення їх безпеки; 3) виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів; 4) проведення аеророзвідки; 5) проведення стабілізаційних та пошуково-фільтраційних заходів на звільнених територіях; 6) застосування в діяльності поліції групової тактики або тактики штурмових груп.

Для більш органічного поєднання тактичної та вогневої підготовки необхідно також включити у навчальні плани та навчальні програми ЗВО системи МВС вивчення в межах дисципліни «Вогнева підготовка» додаткових тем, пов'язаних із матеріальною частиною, прийомами і правилами стрільби із сучасних зразків військового озброєння та озброєння, що застосовується Національною поліцією України в умовах воєнного стану (ручні гранати, кулемети, гранатомети).

Під час бойових дій велику кількість осіб, які постраждали від дій країни-окупанта, складають діти. Крім того, нестабільна соціально-економічна ситуація створює умови для збільшення правопорушень, учинених неповнолітніми, невиконання батьками своїх обов'язків щодо виховання дитини тощо. Тому надзвичайно важливою в цьому контексті є діяльність підрозділів ювенальної превенції, основними завданнями яких є запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, а також захист дітей від протиправних посягань.

Слід зауважити, що діяльність підрозділів ювенальної превенції є доволі специфічною. Для належного виконання покладених на поліцейського обов'язків останній повинен бездоганно орієнтуватися у законодавстві, що регулює питання захисту прав дітей, а також забезпечення їх найкращих інтересів. Робота з дітьми, особливо тими, які перебувають у конфлікті із законом, має багато нюансів, без належної підготовки її достатньо складно виконувати належним чином. Отже, постає питання щодо включення в освітні програми підготовки майбутніх поліцейських, а також до планів і програм першопочаткової підготовки та підвищення кваліфікації

поліцейських обов'язкових освітніх компонентів, пов'язаних із діяльністю підрозділів ювенальної превенції та запобіганням учиненню правопорушень у дитячому середовищі.

Восени 2022 року за підтримки першої леді Олени Зеленської в Україні провели масштабне дослідження психологічного стану людей під час війни, а також їхньої готовності звертатися за допомогою до фахівців. За інформацією медиків, 71 % опитаних відчували останнім часом стрес або сильну знервованість. Половина опитаних відчувають тривожність і напруження. Причому найбільша частина тих, хто останнім часом відчуває стрес або сильну знервованість, – це жінки та люди віком 25–34 роки. Фахівці також констатували, що від початку повномасштабної війни росії проти України 650 тис. людей звернулися до психологів і психіатрів у системі охорони здоров'я й отримали психологічну допомогу [2].

На підставі зазначеної інформації можемо впевнено стверджувати про необхідність посилення психологічної підготовки поліцейських та внесення до навчальних програм і планів таких тематичних модулів: 1) стрес та його вплив на службову діяльність працівників поліції в умовах воєнного стану; 2) перша психологічна допомога в гострих стресових ситуаціях; 3) психологічний супровід сімей правоохоронців, члени яких брали участь у бойових діях та ліквідації наслідків війни; 4) психологічна допомога населенню, яке постраждало від війни (пережили полон, насилля, тортури, отримали каліцтва, втратили житло); 5) психологічна підтримка та адаптація поліцейських, які брали участь у бойових діях та ліквідації наслідків війни.

Дотримання прав і свобод громадян працівниками поліції є природньою умовою забезпечення режиму законності на території нашої держави. Таким чином, перспективним напрямом освіти поліцейських має стати набуття ними спеціальних фахових компетенцій щодо поводження з військовополоненими, особливо враховуючи специфіку діяльності штурмової бригади «Лють». На підставі вищезазначеного вважаємо доцільним передбачити в тематичних планах підвищення кваліфікації працівників Національної поліції України вивчення теми «Правовий статус військовополонених», у межах якої розглядатимуться питання міжнародно-правового статусу комбатантів, формування і визначення шляхів розвитку державної політики України щодо захисту прав військовополонених, а також напрями співробітництва України з міжнародними організаціями у зазначеній галузі (Організацією Об'єднаних Націй, Міжнародним комітетом Червоного Хреста та ін.).

З метою належного методичного забезпечення викладання дисциплін кримінально-правового блоку у кожному ЗВО МВС, які готують поліцейських, слід сформувати банк відео-, аудіо- та предметних матеріалів, що демонструють або свідчать про обставини вчинення воєнних злочинів, злочинів проти людяності та інших протиправних діянь.

Іншим напрямом, який, безумовно, потребує уваги з боку освітянської та наукової спільноти, є розвиток системи відомчої науки. Слід наголосити, що на сьогодні пріоритетними напрямами наукової діяльності в системі Міністерства внутрішніх справ України мають бути визначені ті, що пов'язані з удосконаленням правового статусу органів та підрозділів Національної поліції, переглядом та розширенням її повноважень в умовах відсічі агресії російської федерації, покращенням її організаційно-штатної структури, системи інформаційного та кадрового забезпечення.

Зважаючи на вищевикладене, особливої актуальності набуває наукове забезпечення оперативно-службової діяльності Національної поліції, зокрема щодо розслідування та розкриття воєнних злочинів, здійснення досудового розслідування в умовах активних бойових дій, проведення різноманітних криміналістичних експертиз, удосконалення бойової і тактичної підготовки особового складу органів та підрозділів Національної поліції України.

Крім наукового забезпечення практичної діяльності органів поліції, не слід забувати і про її нормативно-правове забезпечення, оскільки від якості законів, підзаконних нормативних актів залежить ефективність виконання поліцією повноважень щодо захисту прав і свобод громадян, протидії злочинності, надання поліцейських послуг особам, які їх потребують. Наукова спільнота має активно працювати над розробкою пропозицій та рекомендацій щодо покращення національного законодавства правоохоронного спрямування, пропонувати нові проекти законів і стратегічних документів, які визначають нові перспективні напрями діяльності системи органів та підрозділів поліції в умовах воєнного стану. Серед найбільш актуальних напрямів, що вимагають відповідного наукового опрацювання, на наш погляд, є такі:

- 1) визначення концептуальних основ формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища держави;
- 2) ухвалення стратегічних напрямів розвитку системи МВС України на найближчі п'ять років;
- 3) правове та організаційне забезпечення реалізації проектів МВС України «Безпечна країна»;

4) врегулювання на законодавчому рівні правового статусу поліції особливого призначення, її завдань, функцій, організаційних основ діяльності та підстав юридичної відповідальності за вчинення воєнних злочинів;

5) правові підстави та організаційні засади застосування підрозділами Національної поліції України безпілотної авіації;

6) організація службово-бойової діяльності органів та підрозділів поліції;

7) розробка критеріїв та показників оцінки ефективності діяльності органів та підрозділів поліції з урахуванням вимог воєнного стану;

8) оптимізація інструментарію вивчення громадської думки про діяльність органів та підрозділів поліції;

9) удосконалення правових засад діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які готують поліцейських.

Підсумовуючи викладене, наголосимо, що якісна організація освітнього процесу та наукового забезпечення діяльності органів та підрозділів Національної поліції суттєво впливає на рівень стійкості нашої держави в умовах військового стану, є необхідним елементом зміцнення законності та забезпечення правопорядку, що, у свою чергу, покращує захист конституційного ладу, територіальної цілісності та незалежності нашої держави.

Список бібліографічних посилань

1. Про утворення територіального органу Національної поліції : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.01.2023 № 30 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/30-2023-p>.

2. Психічне здоров'я та ставлення українців до психологічної допомоги під час війни // Gradus : сайт. URL: https://gradus.app/documents/307/Gradus_Research__Mental_Health_Report_full_version.pdf.

УДК 342.9

ЩЕНКО Іван Володимирович,

кандидат юридичних наук,

начальник ГУНП у Вінницькій області;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0873-5207>

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПРИЙНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ АКТІВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ

Визначальною ознакою розвитку законодавства, зокрема адміністративного, в демократичних країнах є його спрямованість на забезпечення прав і законних інтересів осіб у відносинах із державою та її органами. Однією з найважливіших гарантій цього є чітка регламентація процедурного аспекту відносин особи і влади. Враховуючи вказане, органи Національної поліції, реалізуючи превентивну функцію держави, діють не свавільно, а будують свою діяльність відповідно до вимог чинного законодавства, зокрема адміністративно-процедурного. Це, по-перше, забезпечує рівність осіб перед законом, адже до всіх однопорядкових справ застосовується однакова процедура, по-друге, існування законодавчо встановленої процедури є вихідною точкою для здійснення контролю, зокрема судового, за законністю діяльності органів Національної поліції [1].

Не даремно в наукових працях доводиться, що превентивна діяльність Національної поліції – це окрема превентивна функція держави, яка реалізується Національною поліцією, зміст якої вмонтовано в завдання та повноваження поліцейських і яка являє собою систему взаємоузгоджених, системних, цілеспрямованих випереджувальних заходів і дій, спрямованих на перешкоджання виникненню тих чи інших форм соціальних відхилень, девіантної поведінки, а також їх розповсюдження в суспільстві [2, с. 178].

Варто відмітити, що питанням наукового дослідження адміністративних процедур останнім часом приділяється увага у працях учених-адміністративістів. Це безпосередньо пов'язано з тією дилемою, яка стоїть перед наукою на шляху побудови дієвої практики реалізації органами публічної влади процедурних питань, які виникають у межах компетенції останніх. Крім того, ухвалено Закон України «Про адміністративні процедури», який набуває чинності

15 грудня 2023 року, але його дія спрямована на забезпечення ефективного та якісного рівня законодавчої регламентації процедур зовнішньої управлінської діяльності органів публічної влади, їх посадових осіб та інших суб'єктів, які законом уповноважені здійснювати владні управлінські функції, та захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у відносинах із державою [1].

В умовах сучасного розвитку Української держави, коли невиконання законів окремими посадовими особами стало прямим виявом та однією з умов правового свавілля, адміністративні процедури набувають особливої гостроти. У чинному адміністративному законодавстві України саме процедурну частину найменш розроблено. Процедурний механізм є невід'ємним елементом нормативно-правового регулювання щодо реалізації практично всіх різновидів матеріальних норм, це стосується і дозвільної діяльності [3, с. 200].

Отже, вирішальне місце у належному регулюванні процедури прийняття адміністративних актів у діяльності органів Національної поліції з урахуванням реалізації превентивної функції держави, а також у правильному застосуванні відповідних адміністративно-правових норм належить теоретичному з'ясуванню понять «процедура», «правова процедура» та «адміністративна процедура».

Процедура (франц. *procedure*, від лат. *procedere* – просуватися) – це порядок, наступність, послідовність у вчиненні відповідних дій для досягнення певного результату. Процедура у правовому розумінні – це врегульований законом, іншими нормативно-правовими актами порядок, який складається з послідовних дій і спрямований на досягнення правового результату [4, с. 185–186]. У наукових працях ученими досліджуються різні аспекти здійснення адміністративних процедур органами публічної влади. Так, О. В. Джафарова під адміністративною процедурою розуміє нормативно встановлений порядок послідовно здійснюваних процедурних дій суб'єктів відповідних адміністративно-правових відносин і прийняття актів щодо реалізації їх прав та обов'язків [3, с. 203]. О. С. Лагода в межах монографічного дослідження дійшов висновку, що адміністративна процедура – це встановлений законом порядок розгляду та вирішення індивідуальних справ органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, який закінчується прийняттям адміністративного акта або укладанням адміністративного договору [5, с. 37]. Основне спрямування адміністративної процедури – це забезпечення основних прав і свобод людини та громадянина у відносинах

з органами публічної влади. О. А. Будь під адміністративною процедурою в діяльності Національної поліції пропонує розуміти урегульований чинним законодавством порядок розгляду та вирішення уповноваженим суб'єктом (у межах його повноважень) адміністративних справ й ухвалення рішень, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод та інтересів осіб та виконання функцій держави [6, с. 165]. В. Ю. Кікнчук у межах монографічного дослідження надає визначає адміністративні процедури проходження служби в органах внутрішніх справ як урегульований адміністративно-правовими нормами та обов'язковий для виконання порядок розгляду та вирішення внутрішньоорганізаційних індивідуальних справ, пов'язаних із службовою діяльністю [7, с. 178]. Надаючи визначення адміністративної процедури, вчений не зазначає, що остання закінчується прийняттям адміністративного акта, який має важливе значення, оскільки безпосередньо пов'язаний з особливостями проходження служби в органах внутрішніх справ. Це може бути пов'язано з оскарженням винесеного адміністративного акта про, наприклад, притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Отже, сутність адміністративної процедури прийняття адміністративних актів при здійсненні превентивної діяльності Національної поліції полягає безпосередньо в тому, що остання врегульована нормами адміністративно-процедурного права, перебуває в межах повноважень органів та підрозділів Національної поліції, що передбачено нормами чинного законодавства, в тому числі внутрішньовідомчими нормативними актами, та спрямована на вирішення конкретних індивідуальних справ щодо забезпечення, поперше, основних прав і свобод людини та громадянина, а також інтересів суспільства, по-друге, превентивної функції держави.

Адміністративна процедура прийняття адміністративних актів при здійсненні превентивної діяльності Національної поліції має такі ознаки: 1) регламентується адміністративно-процедурними нормами; 2) представлена сукупністю однорідних організаційно-розпорядчих дій, які реалізуються послідовно, в певному порядку та узгоджуються між собою; 3) метою здійснення є забезпечення превентивної функції держави; 4) забезпечується застосуванням примусових заходів; 5) кінцевим результатом є прийняття або ухвалення індивідуального адміністративного акта.

Список бібліографічних посилань

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про адміністративну процедуру» від 17.02.2022 № 2073-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/103802>.

2. Джафарова О. В. Національна поліція України як провідний суб'єкт здійснення превентивної діяльності // Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 листоп. 2020 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. С. 176–178.

3. Джафарова О. В. Дозвільна діяльність органів публічної адміністрації в Україні: питання теорії та практики : монографія. Харків : Диса плюс, 2016. 688 с.

4. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. Ю. С. Шемчушенко (голова) та ін. Київ : Укр. енцикл., 2002. Т. 4. 718 с.

5. Лагода О. С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2007. 187 с.

6. Будь О. А. Загальна характеристика адміністративних процедур в діяльності Національної поліції України. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія: Право.* 2022. № 3 (3). С. 162–171.

7. Кікінчук В. Ю. Адміністративні процедури проходження служби в органах внутрішніх справ : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2010. 205 с.

УДК 342.95:351.741](477)«364»

БАНДУРКА Олександр Маркович,

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, академік Національної академії правових наук України, професор кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0240-5517>

ЩОДО ЗМІН ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ»

У ЗВ'ЯЗКУ З ВІЙСЬКОВОЮ АГРЕСІЄЮ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Повномасштабна військова агресія рф проти України не тільки внесла зміни в життя кожного громадянина нашої країни,

але й торкнулася всіх сфер суспільного життя та державних інституцій. 24 лютого 2022 року Указом Президента України у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України введено воєнний стан [1]. Відповідно до ст. 16 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» «... утворені відповідно до законів України військові формування залучаються разом із правоохоронними органами до вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, згідно з їх призначенням та специфікою діяльності» [2]. Зрозуміло, що введення режиму воєнного стану призводить до змін у повноваженнях, компетенції, процедурах, правах та обов'язках Національної поліції, які повинні бути закріплені на законодавчому рівні.

Дійсно, з моменту введення воєнного стану Верховною Радою України було ухвалено п'ять законів, які вносили зміни, зокрема, до Закону України «Про Національну поліцію». Це закони України: 1) «Про внесення змін до законів України “Про Національну поліцію” та “Про Дисциплінарний статут Національної поліції України” з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану» [3]; 2) «Про внесення змін до деяких законів України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану» [4]; 3) «Про внесення змін до Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних із набуттям статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» [5]; 4) «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» [6]; 5) «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112» [7]. У зв'язку з їх ухваленням до Закону України «Про Національну поліцію» [8] внесено 96 змін, доповнень і редакційних правок.

Зауважимо, що Закон України «Про внесення змін до законів України “Про Національну поліцію” та “Про Дисциплінарний статут Національної поліції України” з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану» діє тимчасово, на період введення в Україні воєнного стану, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії російської федерації та/або інших держав проти України та 60 днів після цього. Зміни та доповнення, які запроваджуються цим законом, стосуються питань взаємодії органів і підрозділів Національної поліції з державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними особами державної форми

власності, у тому числі щодо військовополонених, забезпечення конвоювання та утримання затриманих осіб, розмінування та допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт, а також представництва в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі. Крім того, передбачені зміни спрямовані на врегулювання питання збирання біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання, а також розширення переліку підстав для зупинки поліцейським транспортного засобу та його перевірки, а також перевірки водія та пасажирів.

Нові ключові повноваження, які надано поліцейським у воєнний час, полягають здебільшого в наведеному нижче [8; 9].

1. Отримання інформації від державних органів та державних підприємств за письмовим запитом у чітко визначені терміни: за письмовим запитом поліція безоплатно одержує від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну для виконання завдань та повноважень поліції, у тому числі стосовно військовополонених. Запит підлягає виконанню у триденний термін, а в разі неможливості – не пізніше десятиденного строку з дня отримання запиту. У випадку виникнення причин, що перешкоджають виконати запит, поліції мають бути повідомлені причини.

2. Щодо виконання службових обов'язків поліцейським у цивільному одязі: за загальним правилом поліцейський, який виконує службові обов'язки в цивільному одязі, зобов'язаний завжди мати при собі спеціальний жетон, який заборонено знімати з однострою чи приховувати. Але під час дії воєнного стану поліцейському, який виконує службові обов'язки в цивільному одязі, дозволено діяти за відсутністю жетона, коли його наявність перешкоджає проведенню оперативно-розшукових заходів, негласних слідчих (розшукових) дій, виконанню завдань в умовах режиму секретності або здійсненню заходів із забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також спеціальних заходів із забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів та їх близьких родичів, або під час здійснення повноважень поліції під час дії воєнного стану. Крім того, скасовано вимогу, за якою поліцейські були зобов'язані під час виконання службових обов'язків із використанням засобів індивідуального захисту розміщувати на них ідентифікаційний номер або спеціальний жетон.

3. Поліція має розширені права із застосування підручних засобів та заходів примусу: під час дії воєнного стану в разі необхідності відбиття нападу або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському, поліцейський має право використати як заходи примусу, які були визначені Законом України «Про Національну поліцію» раніше, так і підручні засоби. Також поліцейським надано право застосовувати заходи примусу до осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без урахування окремих обмежень та заборон, визначених законом (зокрема, дозволяється застосування заходів примусу без попередження, нанесення ударів спеціальними засобами без обмежень щодо локації їх нанесення, а також застосування вогнепальної зброї).

4. Застосування технічних приладів поліцейськими. Поліція для виконання покладених на неї завдань та здійснення повноважень, визначених законом, може застосовувати такі технічні прилади, технічні засоби та спеціалізоване програмне забезпечення:

1) фото- і відеотехніку, в тому числі техніку, що працює в автоматичному режимі, технічні прилади та технічні засоби з виявлення та/або фіксації правопорушень;

2) технічні прилади і технічні засоби з виявлення радіаційних, хімічних, біологічних та ядерних загроз;

3) безпілотні літальні апарати та спеціальні технічні засоби протидії їх застосуванню;

4) спеціальні технічні засоби перевірки на наявність стану алкогольного сп'яніння;

5) спеціалізоване програмне забезпечення для здійснення аналітичної обробки фото- і відеоінформації, в тому числі для встановлення осіб та номерних знаків транспортних засобів.

Технічні прилади і технічні засоби, передбачені пунктами 1 і 2, поліція може закріплювати на однострої, у/на безпілотних літальних апаратах, службових транспортних засобах, суднах чи інших плавучих засобах, у тому числі тих, що не мають кольорографічних схем, розпізнавальних знаків та написів, які свідчать про належність до поліції, а також монтувати/розміщувати їх по зовнішньому периметру доріг і будівель. Поліція може використовувати інформацію, отриману за допомогою фото- і відеотехніки, технічних приладів і технічних засобів, що перебувають у чужому володінні.

5. Конвоювання осіб та утримання осіб в ізоляторах тимчасового тримання. На час дії воєнного стану поліцейські мають право здійснювати конвоювання осіб, затриманих за підозрою у

вчиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі. У випадках, передбачених законом, поліція може утримувати таких осіб в ізоляторах тимчасового тримання.

6. Розмінування і техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події. Відтепер поліція здійснює техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події та спеціальні вибухотехнічні роботи. Також у межах компетенції поліція проводить розмінування оперативного характеру в частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, знаряддями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень.

7. Збір біометричних даних. Поліції дозволено здійснювати збирання біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання, у випадках, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України.

8. Співпраця поліції з Інтерполом та Європолом. Поліція здійснює представництво та виконання зобов'язань України перед Інтерполом та Європолом, а також безпосередньо забезпечує співробітництво й обмін інформацією з такими органами. Також поліція організовує взаємодію правоохоронних та інших державних органів України з Інтерполом, Європолом, а також компетентними органами інших держав з питань, що належать до сфери діяльності Інтерполу та Європолу.

9. Деякі аспекти проходження служби в поліції: під час дії воєнного стану атестування поліцейських не проводиться; чергове спеціальне звання може бути присвоєно без встановлення термінів, передбачених ст. 84 Закону України «Про Національну поліцію», достроково та на один ступінь вище від звання, передбаченого займаною штатною посадою, до підполковника поліції включно керівником Національної поліції України, а спеціальне звання полковник поліції – керівником Національної поліції України за погодженням з Міністром внутрішніх справ України.

10. Громадський контроль за діяльністю поліції під час дії воєнного стану не здійснюється.

Список бібліографічних посилань

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022>.

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.

3. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2123-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20>.

4. Про внесення змін до деяких законів України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану : Закон України від 24.03.2022 № 2151-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2151-20>.

5. Про внесення змін до Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних із набуттям статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин : Закон України від 14.04.2022 № 2191-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2191-20>.

6. Про державну реєстрацію геномної інформації людини : Закон України від 09.07.2022 № 2391-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2391-20>.

7. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112 : Закон України від 07.09.2022 № 2581-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2581-20>.

8. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

9. Моїсєєва А. Право на захист: які повноваження надано поліціантам на час дії воєнного стану // Mind : сайт. 14.06.2022. URL: <https://mind.ua/openmind/20242900-pravo-na-zahist-yaki-povnovazhennya-nadano-policiyantom-na-chas-diyi-voennogo-stanu>.

УДК 342.951

ГУСАРОВ Сергій Миколайович,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений юрист України,

член-кореспондент Національної академії правових наук України,

професор кафедри адміністративного права

та процесу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8136-0694>

РОБОТА ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

У лютому 2022 року Національна поліція разом з іншими силами оборони хоробро і гідно зустріла потужного та жорстокого ворога і продовжує сьогодні боронити нашу країну, даючи відсіч триваючим спробам російського агресора захопити Україну. Від самого початку повномасштабного російського військового вторгнення поліція виявила себе як досить стійка і дієва система, що оперативно та доволі ефективно відреагувала на такі екстраординарні події. Поліція фактично зіштовхнулася з новою для себе реальністю, а саме з таким:

– повна і докорінна зміна психоемоційного стану населення в цілому. Практично припинили діяти соціальні стримуючі фактори, які підтримувалися примусом держави або громадською думкою, як-то: страх кримінального переслідування, соціальна репутація, вага в суспільстві, професійна кар'єра тощо;

– значна частина технічних засобів, які забезпечували контроль за ситуацією, припинили роботу. Це камери спостереження на вулицях, засоби фіксації правопорушень, системи охоронних сигналізацій, елементарне освітлення на вулицях і навіть електропостачання в населених пунктах;

– відсутність повного розуміння про порядок дій поліцейськими у випадку збройної агресії на території їх діяльності з боку повнооснащеного військового формування країни-агресора;

– відповідно до законодавства у сфері оборони поліцейські входять до складу сил національного спротиву. Проте не враховується, в якості яких саме сил поліцейські можуть бути використані. У поліцейських немає і ніколи не було засобів вогневого ураження важкої бронетехніки. Найважчим озброєнням територіального

органу поліції є ручний гранатомет, який ще не в кожному відділі поліції є, вже не кажучи про вміння ним користуватися особовим складом. Проте чимало «недолугих експертів» закидали працівникам поліції відсутність з їхнього боку збройного спротиву агресору, адже поліція – це озброєне формування. Чомусь ніхто не намагається змушувати ветеринара лікувати людей, хоча він же лікар;

– часткове порушення вертикалі влади. Чимало випадків, коли органи влади, і поліція не виняток, залишалися без керівництва або ключових фахівців у зв'язку із залишенням ними місця служби та евакуацією на безпечніші території разом зі своїми сім'ями.

Попри все це, поліція в цілому витримала тиск тих загроз і викликів, що принесла із собою війна, значною мірою навіть взяла їх під контроль, не втратила стабільності й функціональної придатності завдяки як своєчасним і умілим діям керівництва, так і мужності та самовідданості кожного поліцейського.

Однак, на відміну від Збройних Сил України та інших військових формувань, поліція поряд із завданнями безпосередньо оборони держави і протидії зовнішньому ворогу має вирішувати цілий спектр завдань правоохоронного і управлінського характеру, ефективного виконання яких ускладнене багатьма факторами (крім залучення особового складу поліції до відсічі російської агресії), зокрема це: суттєве зростання кількості зброї та боєприпасів у цивільного населення країни; тимчасова окупація окремих районів території країни; руйнування об'єктів критичної інфраструктури, у першу чергу енергетики; блокування логістичних каналів; знищення житлового фонду населених пунктів та промислових об'єктів; зростання витрат на воєнні та відновлювальні потреби; масове переміщення біженців; підвищення рівня безробіття і, як наслідок, погіршення фінансово-економічного благополуччя населення України [1]; загальна соціальна напруженість і виснаженість тощо. Попри означені труднощі, поліція доволі успішно виконує покладені на неї завдання та функції навіть в умовах війни, про що свідчать дані, наведені у звіті Національної поліції України про результати її роботи у 2022 році [1].

Відаючи належне поліції як системі, а також високо оцінюючи внесок кожного поліцейського у забезпечення належного функціонування цієї системи в таких складних і небезпечних умовах, вважаємо, що ефективність і результативність роботи органів поліції можна і необхідно вдосконалювати й надалі. Зокрема, враховуючи існуючу ситуацію, необхідно звернути увагу на питання ро-

боти органів поліції на деокупованих територіях, а саме на їх взаємодію із громадою. В цілому співпраця і партнерство є одними з ключових принципів діяльності поліції, які реалізуються завдяки відповідним формам і методам роботи поліцейських, через комунікацію із муніципальною владою і населенням територіальних громад. Налагодження активної співпраці з населенням на деокупованих територіях є дуже важливим як з точки зору надання необхідної підтримки і допомоги мешканцям таких територій, так і з позиції отримання необхідної інформації від останніх, що полегшує роботу поліцейських під час проведення стабілізаційних заходів (виявлення: колаборантів, пособників держави-агресора, зброї та боєприпасів, вибухонебезпечних предметів тощо). Втім, слід відмітити те, що здебільшого робота поліції зводиться до комунікації з окремими громадянами, які постійно проживають або з тих чи інших причин опинилися на деокупованій території.

Проте сам факт деокупації території не призводить до повернення поліцейських до виконання тільки поліцейських функцій. Ми вже можемо спостерігати практику діяльності правоохоронних органів на деокупованих територіях. І якщо після відступу агресора з Житомирської, Київської, Чернігівської і Сумської областей поліцейські займалися фіксацією злочинів окупантів та пов'язаних з ним осіб, то в інших деокупованих областях картина подій і викликів інакша. Деокуповані або прилеглі до окупованих території стають мішенню для обстрілів. Так, взяти для прикладу Харківщину, смт Печеніги, розташоване на правому березі водосховища, лівий берег якого був під окупацією. Містечко постійно зазнавало обстрілів агресором. Місто Куп'янськ було захоплено в перші дні повномасштабного вторгнення, під час окупації ЗСУ не здійснювали його обстрілів, відбите місто у ворога було у вересні 2022 року в ході «Харківського наступу» практично без вогневого ураження інфраструктури міста. Проте після деокупації місто зазнає щоденних обстрілів з різних систем вогневого ураження. В таких умовах поліцейські залучаються здебільшого не до фіксації і розслідування злочинів. Основними функціями поліцейських є спільно з органами місцевої військової адміністрації забезпечувати евакуацію населення з небезпечних територій, брати участь у фільтраційних заходах та підтриманні публічної безпеки. Показники, за якими оцінювалася робота поліцейського трохи більше року тому, відійшли на задній план.

Зважаючи на катастрофічне збільшення навантаження і зменшення кількості особового складу, вважаємо, що було б доцільно

більш активно розвивати такі форми взаємодії поліції із громадськістю, які б сприяли організованому та широкому залученню представників останньої до співпраці. Йдеться про те, що індивідуальна комунікація поліцейських з окремими громадянами є необхідною, однак недостатньою для вирішення першочергових проблем відповідної територіальної громади в цілому, для стабілізації і впорядкування її громадського життя. Прикладом такої широкої взаємодії може стати створення тимчасових громадських рад чи форумів із залученням до їх роботи представників місцевої влади, місцевих громадських активістів, осіб, які підтримують волонтерський рух, з метою спільного формування і визначення пріоритетних шляхів, форм і способів реалізації поліцейської та супутньої діяльності на деокупованих територіях задля оперативного та ефективного проведення стабілізаційних заходів і відновлення умов, необхідних для нормального життя.

Крім того, практика свідчить, що у скрутні часи суспільство в Україні стає досить консолідованим для збереження своєї структури. Так, на всій території України без ініціативи влади місцеві створювали загони самооборони і, в тому числі зі зброєю в руках, споруджували блок-пости, несли чергування, патрулювали вулиці тощо. Поліцейські тільки фіксували створення вказаного формування і надавали методичну допомогу. І випадків якихось зловживань з боку представників таких «самоорганізацій» за період їх функціонування особливо не було. За своєю сутністю це були практично забуті добровільні народні дружини. Так, в Україні є законодавство, яке дозволяє створювати добровільні формування охорони порядку, але воно виписане для мирного часу, і зазначені формування мають функціонувати постійно. Громадяни в мирний період на це витратити свій час не бажають. Однак перед обличчям ворога показали готовність берегти свою домівку. Тому вбачається можливим розробити правовий механізм розгортання добровільних формувань охорони порядку у випадку надзвичайних обставин. Це дозволить завчасно мати відомості про склад, озброєння, місця розміщення таких формувань та оперативне здійснювати керівництво їх діями з боку поліції. А головне, дозволить інституційно пов'язати членів таких формувань з місцевою владою, а не перетворювати їх на «махновщину».

Важливим моментом на шляху відновлення та підтримання безпечного середовища на деокупованих територіях має стати взяття під ефективний контроль основних суспільних процесів, що

на них відбуваються, в тому чисті реалізація проєкту «Поліцейський офіцер громади». Фахівці цілком справедливо відмічають, що повноцінне здійснення цього проєкту є запорукою побудови сталої співпраці з громадою для створення спільного безпечного середовища, інтеграції поліції в суспільство, задоволення безпекових потреб громадян, залучення до партнерства всіх зацікавлених сторін, ефективного та консолідованого вирішення локальних проблем громади [1; 2].

З іншого боку, поряд із вирішенням питань щодо підвищення якості й ефективності виконання поліцією правоохоронних та інших завдань і функцій на деокупованих територіях, не менш важливим моментом залишається забезпечення на зазначених територіях належного контролю за законністю дій самих поліцейських, особливо стосовно осіб, які підозрюються у вчиненні дій проти Українського народу і держави. Адже воєнний стан, особливі обставини й умови протікання суспільного життя не є підставами для нехтування верховенством права, законністю та визнаними суспільними цінностями або причинами для виправдання дій (бездіяльності), що порушують ці принципи і цінності.

Вирішення вищенаведених та інших питань діяльності поліції на деокупованих територіях потребує глибокої та змістовної роботи науковців та зацікавленої громадськості над опрацюванням методів роботи поліцейських, які дозволять виконувати покладені обов'язки в умовах нових викликів. Увесь народ України працює над перемогою і тим, щоб такого більше не повторилося. Однак, як казали давні: «Хочеш миру – готуйся до війни». Тому з урахуванням отриманого Україною досвіду вже сьогодні необхідно розробити: 1) план дій та/або інструкції щодо дій поліцейських у випадку окупації території ворогом; 2) структуру та зміст посадових інструкцій поліцейських таким чином, щоб у випадку непередбачуваної і незапланованої відсутності будь-якого керівника структурного підрозділу поліції орган поліції міг виконувати свої функції; 3) наукову концепцію широкого залучення громадськості, в тому числі зі зброєю в руках, до забезпечення публічної безпеки у випадку оголошення воєнного стану або іншого подібного правового режиму роботи держави.

Список бібліографічних посилань

1. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2022 році // Урядовий портал : офіц. сайт. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2022/Zvit_polic_2022.pdf.

2. П. оліцейський офіцер громади // Національна поліція Украї-

ни : офіц. вебпортал. URL: <https://www.npu.gov.ua/diyalnist/reforma-policiyi/policejskij-officer-gromadi>.

УДК 342.951ppv

МОРГУНОВ Олександр Анатолійович,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений тренер України,

*перший проректор Харківського національного університету
внутрішніх справ;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2259-3620>

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

Верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним із проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає в себе й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України [1]

Статтею 8 Конституції України визначено, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Принцип верховенства права є одним із системи основоположних принципів, які визначають новітній конституційний лад України, і є юридично обов'язковою нормою найвищого рівня сучасного українського правопорядку. Його дія поширюється на усі органи публічної адміністрації, їх посадових осіб в усіх сферах нормотворчої, правоохоронної та правозастосовної діяльності.

Маємо можливість констатувати втілення конституційного принципу верховенства права в діяльності органів Національної

поліції України, що відображено у ст. 6 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII, відповідно до якої поліція керується принципом верховенства права: людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Отже, основним проявом принципу верховенства права в діяльності органів Національної поліції України є: 1) пріоритет людини та її прав і свобод; 2) необхідність урахування практики Європейського суду з прав людини.

У встановленні національних правових вимог до дій поліцейського провідну роль відіграють міжнародні документи, імplementовані державою у встановленому порядку, а також рішення міжнародних організацій, до виконання яких приєдналася держава (ООН, ОБСЄ, Рада Європи, Європейський суд з прав людини тощо). При виконанні своїх обов'язків поліцейські зобов'язані дотримуватися міжнародних норм у галузі прав людини, поважати і захищати людську гідність, про що в національних законодавствах повинні бути відповідні положення [2].

У зазначеному контексті відмітимо, що професійна і компетентна Національна поліція, яка дотримується прав людини, є основоположною складовою будь-якого демократичного суспільства. Водночас відсутність ефективної складової щодо забезпечення публічної безпеки та порядку робить неможливою повноцінну реалізацію людиною та громадянином своїх прав і свобод. Тобто верховенство права опиняється під загрозою, якщо Національна поліція не в змозі належним чином виконувати свої професійні обов'язки та функції. Неможливо забезпечити безпеку людини, якщо поліція не захищатиме людську гідність, права і свободи кожного члена суспільства без розрізнення за будь-якими ознаками, такими як національне чи етнічне походження, віросповідання, політичні переконання чи будь-які інші індивідуальні характеристики або статус. У цьому аспекті принцип рівності та недискримінації закладений у Конституції України, міжнародних договорах, які ратифікувала Україна, а також у багатьох нормативно-правових актах [3].

Серед ключових аспектів реалізації принципу верховенства права в діяльності Національної поліції є захист прав людини та забезпечення дотримання закону. Одне тісно пов'язане з іншим. Завданням поліції є захист права людини. Наприклад, захищаючи особу від неправомірного насильства, поліція не лише запобігає вчиненню злочину, але й захищає право особи на життя і захист від нелюдського і такого, що принижує гідність, поводження. Розслідуючи пограбування, поліція не просто виконує свої службові

обов'язки, але й забезпечує реалізацію права підозрюваного на справедливий суд і права потерпілого на мирне володіння своїм майном. Кожна дія поліції впливає на права людини, і Національна поліція зобов'язана дбати про те, щоби цей вплив був позитивним.

У цілому принцип верховенства права передбачає також першочергове закріплення у законодавчих актах максимально деталізованого спектра завдань, функцій і повноважень, що повинно зменшити ризик зловживання правоохоронцями власними дискреційними повноваженнями та, як результат, мінімізувати ризик порушення закону. Останнє положення є особливо актуальним для нормативної бази, що регулює діяльність Національної поліції. Вона відрізняється надзвичайною різноманітністю законодавчих, міжвідомчих та відомчих норм із дисбалансом на користь останніх, що на практиці призводить до суперечностей між законним і підзаконним рівнями регулювання роботи особового складу. Досить ефективним мірою, як свідчить практика європейських країн, є максимальна регламентація дій посадових осіб шляхом розробки деталізованих нормативно-правових актів, настанов, рекомендацій, що передбачають усі можливі варіанти поведінки персоналу у стандартних та нестандартних ситуаціях, наприклад Європейський кодекс поведінки поліції (*Police Code of Conduct*), що встановлює офіційні норми поведінки персоналу і систем їхнього дисциплінарного регулювання [2].

Враховуючи викладене, можемо констатувати, що принцип верховенства права в діяльності органів Національної поліції України становить собою такий зміст: 1) Національна поліція України є органом публічної влади, який утворений та діє відповідно до закону; 2) організація діяльності органів та підрозділів Національної поліції України повинна відбуватися з урахуванням міжнародних практик та національного законодавства; 3) нормативно-правове врегулювання діяльності Національної поліції України повинно бути доступним та зрозумілим для інституцій громадянського суспільства; 4) на особовий склад Національної поліції поширюється національне законодавство, за винятком покладання на останніх від імені держави застосування заходів примусу з метою забезпечення публічної безпеки та порядку, забезпечення прав і свобод людини та громадянина, а також протидії злочинності.

Список бібліографічних посилань

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності

Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) : від 02.11.2004 № 15-рп/2004 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04>.

2. Мартиненко О., Захаров Є. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ (текст проекту) // Закон і Бізнес : сайт. URL: https://zib.com.ua/ua/print/101834-strategiya_rozvitku_organiv_vnutrishnih_sprav_tekst_proektu.html.

3. Коментар Генерального директорату з прав людини та верховенства права (Директорату з прав людини) ради Європи до проектів законів України «Про органи внутрішніх справ» та «Про Національну поліцію» // Council of Europe : офіц. сайт. URL: <https://rm.coe.int/168068460a>.

УДК 342.9

МОГІЛЕВСЬКИЙ Леонід Володимирович,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений юрист України,

*проректор Харківського національного університету
внутрішніх справ;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6994-6086>

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Початок повномасштабної війни суттєво вплинув на роботу Національної поліції України як ключового суб'єкта забезпечення законності та правопорядку в державі. Беззаперечно, для успішного виконання завдань, які поставлені перед підрозділами поліції в умовах воєнного стану, їхні обов'язки і права повинні відповідати основному принципу – нові обов'язки кореспондуються з новими правами. Надзвичайно важливою є та обставина, що розширення компетенції діяльності Національної поліції України при введенні воєнного стану є в системі заходів примусу. Працівникам поліції вкрай важливо дотримуватись принципу законності у професійній діяльності і не переступити меж дозволеного в методах і засобах своєї діяльності щодо забезпечення публічної безпеки і порядку.

Тим більше, що 15.03.2022 Верховною Радою України з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час воєнного стану, було внесено зміни, зокрема, у ч. 5 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію»: «Під час дії воєнного стану, у разі необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському, поліцейський має право використати підручні засоби» [1; 2].

Крім того, варто зазначити, що змін також зазнали внутрішні процедури, зокрема пов'язані з притягненням поліцейських до юридичної відповідальності. Зокрема, необхідно відмітити, що значних змін зазнала процедура проведення службового розслідування на час дії воєнного стану, а саме:

1) правила розслідування: службове розслідування проводиться у формі письмового провадження; може проводитися як дисциплінарною комісією, так і однією особою, зокрема уповноваженим керівником (щодо керівників та заступників керівника НП – лише дисциплінарною комісією); має бути проведено протягом 15 днів (строк може бути продовжено ще на 15 днів);

2) відсторонення поліцейського: у період дії воєнного стану на поліцейського, щодо якого здійснюється розслідування, може бути покладено тимчасове виконання обов'язків за іншою посадою, залежно від тяжкості дисциплінарного проступку та можливості виконання поліцейським своїх повноважень за іншою посадою впливати на хід розслідування (нагрудний знак, спеціальні засоби та зброя не вилучаються);

3) особливості застосування дисциплінарних стягнень: дисциплінарні проступки, пов'язані з перебуванням поліцейського на службі у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також із залишенням місця несення служби без поважних причин, не можуть вважатись незначними; протягом 10 днів з дня підписання наказу про дисциплінарну відповідальність особа, яка це зробила, має право пом'якшити або застосувати суворіше дисциплінарне стягнення, або звільнити від відповідальності, якщо для цього будуть підстави; у разі застосування до поліцейського інших заходів дисциплінарного впливу, не пов'язаних із застосуванням дисциплінарного стягнення, прямий керівник посадової особи, яка призначила службове розслідування, має право переглянути це рішення шляхом видання наказу про притягнення цього поліцейського до дисциплінарної відповідальності [3].

Змінився також підхід законодавця до доведення до поліцейського наказу про притягнення до дисциплінарної відповідальності. Так, у разі відсутності поліцейського, якого притягнуто до дисциплінарної відповідальності, без поважних причин на службі копія наказу про застосування до нього дисциплінарного стягнення надсилається поштовим зв'язком (у разі можливості) на адресу місця проживання, зазначену в його особовій справі, або з використанням електронної комунікації за контактними даними, які наявні в розпорядженні його безпосереднього керівника. Поліцейський вважається таким, що ознайомлений із наказом про застосування дисциплінарного стягнення, після спливу чотирьох календарних днів з дня його відправлення поштовим зв'язком або після спливу двох календарних днів у разі відправлення з використанням електронної комунікації. Доведення до поліцейського, який відсутній на службі без поважних причин, наказу про виконання застосованого до нього дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення з посади або звільнення зі служби в поліції здійснюється в порядку, визначеному ст. 30 Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» [4].

Отже, проведене наукове дослідження дає змогу констатувати, що в умовах воєнного стану роль Національної поліції у забезпеченні суспільної безпеки і правопорядку суттєво зросла, що, у свою чергу, значно вплинуло на функціонування окремих правових інститутів, пов'язаних із роботою досліджуваного центрального органу виконавчої влади. Що ж стосується безпосередньо представленої проблематики, то законодавцем було, по-перше, суттєво змінено підхід до порядку проведення службових розслідувань, а також застосування дисциплінарних стягнень (запроваджені зміни значно спростили процес реалізації відповідних процедур), по-друге, розширено перелік підстав притягнення поліцейських до відповідальності, по-третє, змінено підхід до відсторонення поліцейських, що, у свою чергу, спрямовано на збереження кадрового потенціалу в умовах його дефіциту.

Список бібліографічних послань

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
2. Синенький В. М. Застосування поліцейськими підручних засобів в стані необхідної оборони або крайньої необхідності в умовах воєнного стану. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. Вип. 32. С. 242–248.

3. Іщенко Ю. Національна поліція в умовах воєнного стану: зміни в законодавстві // Право в умовах війни : сайт. 16.08.2022. URL: <https://law-in-war.org/nacjonalna-policiyiya-v-umovah-voyennogo-stanu-zminy-v-zakonodavstvi/>.

4. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19>.

УДК 351.741:[336-049.5:334.72](477)

КЛОЧКО Анатолій Миколайович,

доктор юридичних наук, професор,

*проректор Харківського національного університету
внутрішніх справ;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6898-964X>;

ТЕЛЬНИЙ Максим Андрійович,

*аспірант Харківського національного університету
внутрішніх справ;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2970-379X>

СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНО ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення суб'єкти підприємництва відіграють важливу роль у відбудові та соціально-економічному розвитку країни. Їх діяльність вимагає постійної охорони та захисту з боку правоохоронних органів. Правоохоронній діяльності Національної поліції України щодо захисту прав та законних інтересів суб'єктів підприємництва в нашій країні властива певна особливість, що зумовлена їх функціями та компетенцією, які закріплені чинним законодавством [1, с. 112]. Зазначена діяльність втілюється через адміністративно-правові форми, а також спеціальні адміністративно-правові методи, що спрямовані на якомога ефективніше забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва в ході практичної реалізації таких форм та методів. Як вважає В. В. Маліков, якщо функції діяльності розкривають основні напрями цілеспрямованого впливу суб'єктів на об'єкти, то форми діяльності –

це шляхи здійснення такого цілеспрямованого впливу, тобто форми діяльності показують, як практично здійснюється діяльність [2, с. 144].

На сьогодні серед науковців немає єдиного підходу до тлумачення поняття «адміністративно-правові форми діяльності Національної поліції України щодо захисту прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності». І. В. Шамрай вважає, що формою є зовнішнє виявлення узгодженого функціонування елементів механізму забезпечення прав і свобод, націленого на перетворення в дійсність закріплених у законі прав та свобод. Тобто форма надає уявлення щодо структурної діяльності, шляхів впливу поліції на керований об'єкт, а метод показує прийоми та засоби реалізації поліцією своїх повноважень [3, с. 752]. В. Г. Петров зазначає, що під адміністративно-правовими формами діяльності правоохоронних органів України слід розуміти сукупність адміністративних дій, за допомогою яких правоохоронні органи здійснюють свої повноваження та функції під час адміністративної діяльності, а їх кінцевим результатом є забезпечення основоположних прав і свобод громадян, а також профілактика та попередження правопорушень і боротьба з ними [4, с. 446]. О. М. Резнік дійшов висновку, що адміністративно-правові форми діяльності правоохоронних органів України як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави являють собою зовнішньо виражені дії чи рішення працівників правоохоронних органів України, вчиненні або прийняті ними в межах національного законодавства з метою сприяння ефективному виконанню покладених на них законом завдань щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки держави [5, с. 274]. О. В. Батраченко визначив форму правоохоронної діяльності Національної поліції у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку як виражену зовні систему однорідних дій, об'єднаних за ознакою їх належності до певного напрямку забезпечення органами Національної поліції публічної безпеки та порядку [6, с. 91–92]. У свою чергу, О. А. Червякова стверджує, що адміністративно-правові форми захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні – це юрисдикційні способи вирішення конфліктів між суб'єктами підприємницької діяльності та суб'єктами владних повноважень, які спрямовані на поновлення, встановлення і визнання прав підприємців [7, с. 152].

Таким чином, адміністративно-правова форма діяльності Національної поліції України у сфері захисту прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності визначається як сукупність однорідних адміністративних дій, за допомогою яких органи

Національної поліції України здійснюють свої повноваження та функції в межах компетенції з метою забезпечення основоположних прав і законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності, зокрема профілактику, запобігання та попередження правопорушень у сфері підприємництва, боротьбу з такими правопорушеннями згідно з вимогами чинного законодавства.

Список бібліографічних посилань

1. Попова С. М., Тельний М. А. Особливості протидії економічній злочинності органами Національної поліції // *Здоров'я і суспільство в умовах війни* : зб. наук. ст. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 22–23 листоп. 2022 р.). Кропивницький, 2022. С. 112–117.

2. Маліков В. В. Адміністративно-правові форми забезпечення громадського порядку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 28, т. 2. С. 144–147.

3. Шамрай І. В. Гуманізація форм і методів адміністративної діяльності міліції у сфері забезпечення прав і свобод громадян. *Форум права*. 2013. № 3. С. 751–756. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_3_123.pdf.

4. Петров В. Г. Форми адміністративно-правової діяльності правоохоронних органів. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. Т. 16. С. 442–447.

5. Резнік О. М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України : дис. ... д-ра юрид. Наук : 12.00.07. Суми, 2019. 509 с.

6. Батраченко О. В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки та порядку : дис. ... канд. Юрид. Наук : 12.00.07. Суми, 2017. 218 с.

7. Червякова О. А. Адміністративно-правове забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні : дис. ... канд. Юрид. Наук : 12.00.07. Харків, 2018. 226 с.

УДК 342.951

СЧАСТНИЙ Руслан Іванович,

заступник начальника Східного територіального управління зі служби Національної гвардії України

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Механізм держави являє собою складну, розгалужену систему, до структури якої входить ціла низка інших систем нижчого порядку, кожна з яких має суспільну місію, завдання та функції. Окреме місце у цій структурі посідає правоохоронна система, орієнтована на охорону та захист цінностей і благ (матеріальних і нематеріальних), що визнані і гарантуються Українською державою. Одним зі специфічних суб'єктів, який бере участь у забезпеченні реалізації правоохоронною системою її функціонально-цільового призначення, є Національна гвардія України (далі – НГУ). Вона являє собою військове формуванням із правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначене для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від кримінальних та інших протиправних посягань, охорони громадської безпеки і порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії із правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій [1]. Із наведеного законодавчого визначення видно, що НГУ не належить безпосередньо до правоохоронних органів, про що, зокрема, свідчить зміст деяких інших нормативно-правових актів, наприклад законів України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 № 3781-XII та «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII. Однак попри це, НГУ виконує досить широке коло правоохоронних завдань і функцій, що вимагає ретельної законодавчої регламентації. Оскільки йдеться про сферу публічно-правових відносин, то ключова роль тут належить саме адміністративно-правовим засобам.

Адміністративно-правові засади правоохоронної діяльності

суб'єкта, який нас цікавить, визначаються цілою низкою законів і підзаконних нормативно-правових актів, основне місце серед яких належить Закону України «Про Національну гвардію України», що регламентує організацію та порядок діяльності Національної гвардії України, її загальну структуру, функції та повноваження [1]. Однак велика кількість правових джерел, положеннями яких тією чи іншою мірою регулюється зазначена діяльність НГУ, ще не гарантує високої якості відповідного правового підґрунтя, яке на сьогодні має певні недоліки та прогалини і потребує покращення. Очевидно, що розглянути всі проблеми адміністративно-правових засад правоохоронної діяльності НГУ та напрями їх вирішення в межах представленого формату дослідження неможливо, тому звернемо увагу лише на деякі аспекти означеної проблематики.

Спершу необхідно звернути увагу на питання законодавчого врегулювання порядку застосування службовцями НГУ поліцейських заходів. Поліцейський захід – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень [2]. Згідно з чинним Законом України «Про Національну гвардію України» військовослужбовці НГУ під час виконання своїх завдань і функцій з охорони громадської безпеки і порядку повинні здійснювати превентивні та поліцейські заходи примусу відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» [1]. Проблема полягає в тому, що у самому Законі України «Про Національну гвардію України» закріплені лише підстави застосування військовослужбовцями НГУ заходів примусу, зокрема спеціальних засобів, однак не відображені ані перелік цих засобів, ані порядок їх застосування. Натомість ці питання врегульовані Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань» від 20.12.2017 № 1024 [3], тобто на підзаконному рівні. Для порівняння, аналогічні аспекти правоохоронної діяльності органів поліції регламентуються положеннями Закону України «Про Національну поліцію». З огляду на те, що застосування поліцейських заходів, особливо примусових, передбачає обмеження прав і свобод людини та громадянина, в тому числі конституційних, вбачається доцільним закріпити коло і порядок застосування спеціальних засобів військовослужбовцями НГУ на рівні Закону України, а не у підзаконному акті. Такий підхід сприятиме, по-перше, зміцненню гарантій зазначених

прав і свобод людини та громадянина, по-друге, систематизації відповідного законодавства та зменшить розпорошеність норм, що регламентують зазначені аспекти правоохоронної діяльності НГУ, у різних нормативно-правових актах. Крім того, такий крок, на нашу думку, має позитивно вплинути на ефективність застосування військовослужбовцями НГУ відповідних положень законодавства про поліцейські заходи, а також на якість процесу підготовки кадрів для НГУ, оскільки зменшується кількість джерел законодавства, положення яких необхідно засвоїти. К. О. Чишко цілком слушно зазначає, що наявність багатьох нормативно-правових актів стосовно одного й того ж об'єкта регулювання, тим більше різної юридичної сили, негативно позначається на правозастосовній практиці військовослужбовців НГУ, адже їм досить складно зорієнтуватись у специфіці використання відповідних термінів, а отже, підстав і правил їх реалізації за різних обставин [4, с. 60].

Необхідно також врегулювати особливості правоохоронної діяльності військовослужбовців НГУ в умовах воєнного стану, зокрема це стосується специфіки застосування поліцейських заходів у цей час, ідентифікації військовослужбовців НГУ, взаємодії НГУ з правоохоронними органами, іншими органами держави та місцевого самоврядування, в тому числі на деокупованих територіях. Для прикладу, у березні 2022 року Верховною Радою України був ухвалений Закон України «Про внесення змін до законів України “Про Національну поліцію” та “Про Дисциплінарний статут Національної поліції України” з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану» [5], яким внесені відповідні зміни у засади правоохоронної діяльності поліції під час воєнного стану.

Наостанок зазначимо, що слід удосконалити адміністративно-правові засади організації та здійснення кадрової політики в системі НГУ, адже ефективність виконання цим суб'єктом завдань і функцій правоохоронного характеру прямо залежить від якості його кадрового складу. Із цього приводу слушно зазначають В. Ю. Томіна та В. С. Сірко, що сьогодні, в умовах воєнного стану, під впливом численних викликів глобалізованого світу і динамічних якісних змін у службово-бойовій і оперативно-службовій діяльності Національної гвардії України актуалізовано протиріччя між потребою держави в офіцерських кадрах, здатних удосконалювати свою професійну підготовку, самостійно приймати обґрунтовані рішення у процесі військово-професійної діяльності, і відсутністю фундаментальних і прикладних наукових досліджень професійної підготовки в теорії і практиці вищої військової освіти [6, с. 94].

Вирішення вищенаведених та інших проблем адміністративно-правових засад діяльності Національної гвардії України потребує активізації науково-дослідної роботи у цьому напрямі, а також підвищення ефективності взаємодії наукової спільноти із представниками практичної сфери.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 № 876-VII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18>.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

3. Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2017 № 1024 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-п>.

4. Чишко, К. О. Правоохоронна діяльність Національної гвардії України із забезпечення публічної безпеки і порядку: проблеми та шляхи їх вирішення. *Право і безпека*. 2019. № 2 (73). С. 58–62.

5. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану : Закон України від 16.03.2022 № 2123-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20>.

6. Томіна В. Ю., Сірко В. С. Проблематика Національної гвардії під час патрулювання міста. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 3. С. 93–95.

УДК 342.9:351.74

БІРБАСОВ Сергій Ігорович,

начальник Управління превентивної діяльності

Головного управління Національної поліції в Харківській області;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0024-6070>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ЗАВДАНЬ ПІДРОЗДІЛАМИ ПОЛІЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У Законі України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан визначено як особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1]. В умовах дії на території України правового режиму воєнного стану на органи МВС України покладається подвійне навантаження. З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, станом на 28.02.2023, слідчі Національної поліції України розпочали 64 986 кримінальних проваджень за фактами вчинення на території України злочинів військовослужбовцями збройних сил російської федерації та їхніми пособниками [2].

У Харківській області у зв'язку з уведенням правового режиму воєнного стану військовим командуванням разом з обласною військовою адміністрацією із залученням підрозділів Управління превентивної діяльності (далі – УПД) ГУНП в області, інших органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування були здійснено таке:

– згідно зі встановленим переліком об'єктів критичної інфраструктури та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення на території області, вжито заходів щодо посилення їх охорони;

– забезпечено цілодобове реагування на правопорушення та інші повідомлення (з початку війни здійснено реагування на 344,9 тис. заяв і повідомлень);

– забезпечено здійснення контролю за дотриманням комендантської години (заборона перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціальних перепусток і посвідчень), а також за встановленим спеціальним режимом світломаскування;

– забезпечено здійснення контролю за встановленим на території області у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, особливим режимом в'їзду і виїзду, за обмеженням свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рухом транспортних засобів;

– на території області запроваджено заходи щодо перевірки документів у осіб, а в разі потреби проведення огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян (за винятком обмежень, встановлених Конституцією України);

– проведено евакуацію населення із зон бойових дій у безпечні райони (у період з 06.06.2022 по 05.09.2022 працівниками УПД проводилась евакуація людей із тимчасово окупованих територій до фільтраційного центру в м. Харків, де з ними працівниками УКР та УСБУ проводилися бесіди, перевірки документів із метою встановлення їх особи, недопущення проникнення осіб, які підтримують агресора, на підконтрольну територію, у тому числі під виглядом звичайного «мирного українця»; поліцейські сектору та групи превентивної комунікації разом із працівниками ювенальної превенції УПД ГУНП в Харківській області залучалися до забезпечення публічної безпеки та порядку, спілкування з громадянами; з тимчасово окупованих територій Харківської області було евакуйовано більше 20 тис. осіб; для підтримання публічного порядку та безпеки громадян безпосередньо в місцях проведення заходу залучались 1320 поліцейських);

– здійснено подомові та поквартирні обходи помешкань громадян, під час проведення яких основними завданнями нарядів поліції визначено: устанавлення та відпрацювання осіб, які можуть бути причетними до співпраці з окупаційними військами, шпигунства, колабораційної, диверсійної, розвідувальної, терористичної та іншої діяльності, спрямованої проти України (в результаті опитування місцевих мешканців, у тому числі похилого віку, щодо отримання інформації про осіб та факти, які становлять інтерес,

особливо якщо указаний населений пункт перебував під тимчасовою окупацією, зокрема стосовно військовослужбовців російської федерації, які після завершення бойових дій могли залишитися в населених пунктах або переховуватися поблизу них. Всього з початку проведення вказаних заходів за матеріалами, зібраними поліцейськими підрозділів превентивної діяльності, внесено інформацію до ЄРДР щодо 26 осіб, які підтримували агресію рф);

– проведено заходи із забезпечення належного контролю за встановленими судами обмежень піднаглядним і способом життя інших осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі (в період з 24.02.2022 по теперішній час на профілактичний облік ГУНП в Харківській області поставлено 269 «адміннаглядних», за ініціативою поліції термін адміністративного нагляду продовжено 47 піднаглядним, під час проведення профілактичної роботи із цією категорією осіб виявлено 1264 порушення встановлених судами обмежень, за якими складено протоколи про вчинення адміністративного правопорушення за ст. 187 КУпАП, виявлено 19 фактів ухилення від адміністративного нагляду поліції, які внесені в ЄРДР за ознаками складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 395 КК України);

– проведено заходи, у тому числі профілактичні відпрацювання готелів, гуртожитків, інших помешкань, з метою виявлення та затримання диверсійно-розвідувальних груп, їх членів, пособників, зрадників, колаборантів;

– спецпідрозділи поліції області спільно із Збройними Силами України брали безпосередню участь у бойових діях;

– проведено заходи із вилучення з незаконного обігу зброї, огляди місць події після обстрілів та бомбардувань, вивезення трупів та поранених.

За рішенням Ради національної безпеки і оборони України, введеним у дію в установленому порядку Указом Президента України, утворені відповідно до законів України військові формування залучаються разом з правоохоронними органами до вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, згідно з їх призначенням та специфікою діяльності, а також згідно зі ст. 2 Закону України «Про оборону України» для організації оборони держави Президент України за поданням Кабінету Міністрів України визначає зони відповідальності регіональних (територіальних, міжрегіональних, міжтериторіальних) органів управління інших військових формувань, утворених

відповідно до законів України, та відповідних правоохоронних (спеціальних) органів [3].

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що, незважаючи на введення правового режиму воєнного стану, ведення бойових дій на території області, ракетні, артилерійські обстріли, авіабомбардування, поліція Харківщини забезпечила правопорядок в області, у тому числі на деокупованих територіях, та не допустила дестабілізації криміногенної обстановки.

Список бібліографічних посилань

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.

2. Злочини, вчинені військовими рф під час повномасштабного вторгнення в Україну // Портал МВС : офіц. сайт. 28.02.2023. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/news/zlocini-vcineni-viiskovimi-rf-pid-cas-povnomasstabnogo-vtorgnennia-v-ukrayinu-2>.

3. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.

УДК 342.9:349.3+351.74(477)

ЛУКАВЕНКО Юрій Петрович,

начальник управління поліції охорони в Харківській області;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1920-6626>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Забезпечення безпеки діяльності працівників Національної поліції останнім часом стало однією з основних проблем, яка вимагає постійного аналізу, вивчення та вдосконалення. Соціальний захист працівників Національної поліції України є одним із видів соціального захисту населення, який має свою специфіку, зумовлену статусом суб'єкта соціального захисту, оскільки вони належать до тієї категорії суб'єктів, які з огляду на виконання специфічних обов'язків та професійної діяльності постійно перебувають у зоні

підвищеного ризику й небезпеки. Однак дослідження праць науковців щодо сутності соціального захисту поліцейських свідчить, що наразі немає єдиного підходу до розуміння вказаного поняття.

На думку Д. О. Марусевича, соціальний захист поліцейських має такі складові: 1) загальний соціальний захист, який передбачає гарантування Конституцією України реалізації прав поліцейських у сфері соціального захисту; 2) спеціальний соціальний захист, який визначає наявність прав поліцейського у сфері соціального захисту (визначено в законах України) та виникає у зв'язку з наявністю об'єктивних обставин і специфікою професійної діяльності; 3) додатковий соціальний захист, який вказує на комплекс заходів, реалізованих уповноваженими суб'єктами у сфері соціального захисту, що передбачають додаткові гарантії реалізації прав і законних інтересів поліцейських у сфері соціального захисту [1].

К. Л. Бугайчук наголошує, що соціальний захист працівників поліції закономірно збігається зі специфікою їх правового статусу як представників держави, рівнем авторитету та репутацією служби, ефективністю виконання завдань та функціями поліції тощо. Тому соціальний захист повинен урівноважити складність служби в поліції, заохочуючи зростання якості службової діяльності працівників, а також максимально зменшити існування корупції в роботі поліцейських [2]. Цілком погоджуємось із цією думкою, адже кожен поліцейський – людина, на яку покладений найвищий обов'язок, а саме захист прав та інтересів громадян. Досить часто при виконанні своїх службових обов'язків поліцейські ризикують своїм здоров'ям та життям. Тому важливим є створення надійної системи правового регулювання соціального забезпечення працівників поліції.

Соціальний захист поліцейських ґрунтується на положеннях Конституції України. Зокрема, Конституція України закріплює такі основні положення у сфері соціального захисту: право на соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових і правоохоронних формуваннях, а також членів їхніх сімей (ст. 17); право громадян на соціальний захист, що включає в себе право на забезпечення їх у разі повної, часткової втрати працездатності (ст. 46); право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї (ст. 48); право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49) [3].

Питання соціального захисту поліцейських також урегульовані статтями 91–104 розділу IX Закону України «Про Національну поліцію», де законодавець визначає такі елементи системи соціального захисту поліцейського: службовий час і час відпочинку поліцейських

(ст. 91); відпустки поліцейських та їх тривалість (статті 92, 93); грошове забезпечення поліцейських (ст. 94); медичне забезпечення поліцейських (ст. 95); житлове забезпечення поліцейських (ст. 96); одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського (ст. 97); визначення кола осіб, що мають право на отримання одноразової грошової допомоги (ст. 98); розміри одноразової грошової допомоги та її призначення (статті 99, 100); підстави, за яких призначення і виплата одноразової грошової допомоги не здійснюються (ст. 101); пенсійне забезпечення поліцейських (ст. 102); навчання дітей поліцейських (ст. 103); захист прав і законних інтересів працівників поліції (ст. 104) [4].

Питання соціального забезпечення працівників Національної поліції є досить актуальним та необхідним для сучасного стану розвитку суспільних відносин в Україні. Крім того, необхідно наголосити на загальній соціальній орієнтованості Закону України «Про Національну поліцію», що полягає в належному та європейському рівні забезпечення трудових і соціальних прав працівників поліції з огляду на їх особливий статус державних службовців. Досягнення стійкого рівня соціального захисту працівниками поліції є запорукою успішного здійснення службової діяльності, мінімізації проявів корупційних явищ, стримування плинності кадрів та мотивацією до вступу на службу у правоохоронних органах.

Таким чином, адміністративно-правове регулювання соціального захисту працівників Національної поліції України включає в себе широке коло різноманітних пільг і гарантій. Однак потрібно враховувати, що працівник поліції завжди працює в умовах реального соціального простору, взаємодіє з людьми в особливо загострених обставинах, тому потрібно постійно покращувати питання захисту та права на безпечні умови й охорону праці.

Список бібліографічних посилань

1. Марусевич Д. О. Адміністративно-правове регулювання соціального захисту поліцейських : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2021. 236 с.
2. Бугайчук К. Правове регулювання підвищення рівня соціального захисту поліцейських // Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України : зб. тез доп. учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11 квіт. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2019. С. 59–61.

3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

УДК 342.95:351.753(477)

МАЗОВЕЦЬКИЙ Руслан Ігорович,

кандидат наук з державного управління,

начальник Чугуївського РТЦК та СП Харківської області

ПРОБЛЕМИ ОБІГУ ЗБРОЇ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД І ДУМКИ ЩОДО МОЖЛИВИХ ШЛЯХІВ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Сьогодні не викликає сумнівів той факт, що внаслідок збройної агресії російської федерації Україна переживає найскрутніші часи після Другої світової війни. Тривалий час із вуст громадян України стосовно утримання Збройних Сил України та нарощування військового потенціалу можна було почути висловлювання на кшталт «та кому ми потрібні», «та хто на нас нападе», «та з ким ми будемо воювати» тощо. Проте з початку 2014 року такі питання і висловлювання одразу втратили актуальність – одна з тих країн, яка мала гарантувати безпеку України за Будапештським меморандумом, напала першою, анексувала території, розпалила конфлікт за надуманими причинами.

Тому не дарма у всі часи є актуальною теза «хочеш миру – готуйся до війни». Поза сумнівом – перемога буде за Україною. Проте під час війни необхідно не забувати, що буде після настання миру. Досвід великих військових конфліктів свідчить, що навіть країни-переможці стикалися з дуже серйозним викликами повоєнного періоду: велика кількість зброї на руках у населення; зростання злочинності; руйнація системи зайнятості та інфраструктури території; наявність великої кількості ветеранів із фізичними і психічними травмами та невинуватими різного роду сподіваннями; врешті решт різке зниження «цінності» людського життя і поділ людей на своїх і чужих. Із цими викликами всі ми зіткнемося. І тому

важливим є напрацювання механізмів подолання наведених проблем і створення умов недопущення збройної агресії в майбутньому, а жодних сумнівів немає в тому, що в росії тривалий час будуть зберігатися реваншистські настрої.

Розглянути всі названі проблеми в одному дослідженні неможливо, проте вважаємо за необхідне навести власне бачення вирішення проблеми обігу зброї та створення механізмів налагодження дієвого національного спротиву можливим агресіям у майбутньому.

Наступ збройних формувань російської федерації зазнав недостатнього збройного спротиву з боку місцевого населення у зв'язку з відсутністю достатньої кількості озброєння, яке могло б становити небезпеку для сил ворога. У відповідь на заклик влади звертатися до військоматів непоодинокими були випадки «штурму» територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки з вимогою видати зброю для захисту Батьківщини. Водночас у РТЦК та СП немає і не повинно бути власних складів озброєння для видачі «всім бажаючим» зброї. Наявне озброєння закріплене тільки за військовослужбовцями самих РТЦК [1].

Водночас Україна з початку 2014 року зіткнулася з розповсюдженням зброї із зони ведення бойових дій, не поодинокими були випадки повернення військовослужбовців після проходження військової служби на сході України. Від подібної поведінки утримувалися здебільшого через побоювання кримінального покарання за незаконне поводження зі зброєю та правових наслідків застосування такого покарання (судимість, перешкоди в доступі до певних професій тощо). Сьогодні широкомасштабна збройна агресія нівелювала багато соціальних стримувальних засобів, особливо для військовослужбовців, які проходили службу в безпосередньому вогневому зіткненні з ворогом: вони вбивали інших людей, бачили смерть таких, як вони, а бойова зброя є запорукою збереження власного життя і життя своїх оточуючих. Після такого життєвого досвіду велика кількість військовослужбовців докладають немало зусиль для збереження зброї після війни. А враховуючи велику кількість «трофейного» озброєння, це стає більше технічною проблемою.

Тому доцільно спрямовувати такий поклик демобілізованих військовослужбовців у конструктивне русло, а саме на формування сил територіальної оборони із закріпленням бойової зброї. В Україні з початку 2022 року досить жваво обговорювалося питання, яким мав би бути спротив місцевого населення озброєному агресору? Була маса сюжетів зупинки ворожої техніки коктейлями мотолота і голіроч. Все це досить героїчно, але з військової точки зору

не досить ефективно, а головне, небезпечно для виконавця. Тому й обговорювалися системи побудови збройних формувань територіально рівня за зразками Швеції, Швейцарії, Ізраїлю та низки інших країн.

Не вдаючись до аналізу структури та підготовки сил спротиву інших країн, вбачається доцільним розробити законодавчі механізми легалізації володіння бойовими зразками зброї для місцевого населення за умови одночасного дотримання певних умов.

1. Особа, яка має намір мати у володінні бойову (автоматичну) зброю, повинна:

- бути повністю придатна до дійсної військової служби за медичними, психологічними та діловими якостями;

- мати досвід проходження служби або іншу підготовку за програмами, розробленими Генеральним Штабом Збройних Сил України;

- проходити службу у військовому резерві або бути закріпленою штатною одиницею (перебувати на посаді) іншого збройного формування, яке буде створене відповідно до чинного на той час законодавства України;

- систематично проходити навчання, підвищення кваліфікації та/або перевірку підготовки відповідно до розроблених програм та графіків з урахуванням посадових обов'язків, які має виконувати така особа у випадку оголошення воєнного стану;

- невідкладно, але не пізніше визначеного часу, з'явитися до місця несення служби у випадку оголошення воєнного стану або іншого правового режиму, який вимагає розгортання військових формувань;

- притягуватися до кримінальної відповідальності за самовільне залишення частини із зброєю в разі ухилення від проходження служби та/або викликів на перевірочні чи навчальні збори.

2. Видана або закріплена (легалізована трофейна) зброя не є власністю громадянина, а передається тільки у володіння, в разі непридатності до проходження служби або інших причин, які унеможливають проходження військової служби, озброєння має бути повернуто до військового формування, яке його видало.

3. Зберігається видане озброєння та боєприпаси за місцем проживання громадянина, якому воно було видане; пересуватися із таким озброєнням дозволяється поза межами житла тільки відповідно до вказівок військового командування і для виконання обов'язків, пов'язаних із проходженням служби.

4. Забороняється використовувати зброю для інших потреб особистого чи службового характеру (здійснення функцій охорони,

полювання тощо), крім випадків відбиття нападу на приміщення, де зберігається зброя, і осіб, які в ньому знаходяться.

5. Військове командування та органи Національної поліції мають право безперешкодного доступу до озброєння для перевірки його наявності та правил зберігання.

На нашу думку, вказані умови повинні бути впровадженні в систему формування сил національного спротиву на місцевому рівні. Формування таких підрозділів у мирний час дозволить: планувати заходи оборони України з розрахунку наявності сформованих підрозділів на певній території; зменшити тилове і логістичне навантаження на Збройні Сили України у випадку оголошення воєнного стану; задовольнити «запит» суспільства на наявність зброї для захисту Батьківщини; легалізувати певну кількість озброєння, яке уже перебуває в обігу на території України.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Положення про територіальні центри комплектування та соціальної підтримки : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 154 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/154-2022-п>.

УДК 35.07:004](477)

ПАНОВА Ірина Вікторівна,

кандидат юридичних наук, професор,

завідувач кафедри правоохоронної діяльності

та поліцейстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4325-5428>

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

З початком широкомасштабного вторгнення збройних формувань російської федерації до України гострою проблемою стало комплектування особовим складом всіх Сил оборони, до яких входять Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними

функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави.

Для виконання завдання призиву громадян на військову службу, у всіх країнах в тому чи іншому вигляді існує облік осіб, які можуть бути призвані на військову службу. В Україні для цієї мети ведеться військовий облік призовників, військовозобов'язаних та резервістів. Ведення названого обліку покладено на територіальні центри комплектування та соціальної підтримки, які в населення традиційно називають військкоматами.

Однак, не зважаючи на досить високу мотивацію Народу України до боротьби з агресором, далеко не кожен придатний до військової служби громадянин самостійно прийшов до центру комплектування з метою бути призваним на військову службу. Більше того, з накопиченням в суспільстві суто психологічної «втоми від війни», бажаючих проходити військову службу за мобілізацією катастрофічно недостатньо. Тому законодавством і передбачено, що військова служба є обов'язком громадянина, а не його правом. Мобілізація громадян відбувається поза наявністю бажання проходити службу. І саме тут і виникає основна проблема – ведення належного військового обліку громадян, які можуть бути призвані.

Не секрет, що тривалий час до 2014 року в Україні систему військового обліку громадян, якщо не руйнували, то точно не розвивали з урахуванням сучасних особливостей розвитку суспільства. А таких особливостей багато: проголошення курсу на формування професійної армії, збільшення мобільності населення, зміни в структурі ринку праці, запровадження більш вільного процесу зміни місця мешкання, дерегуляція з боку держави багатьох сфер життєдіяльності, цифровізація спілкування в системі держава-громадянин, боротьба з корупцією та мінімізація спілкування громадян з чиновниками. Все це є необхідними умовами побудови сучасного демократичного суспільства, однак, стан самого суспільства не сприяє веденню належного військового обліку.

Сприяття належному та повному веденню військовому обліку в Україні мала б його цифровізація, яка могла б бути уже давно реалізована в рамках електронізації державних послуг. Однак робота по відцифруванню військового обліку почалася тільки в 2017 році з прийняттям Закону України «Про Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов'язаних та резервістів» [1].

Проте, на відміну від інших державних реєстрів (нерухомості, платників податків тощо), які тривалий час вже накопичували ци-

фрову інформацію і запровадження реєстрів тільки інституціоналізувало їх ведення, Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов'язаних та резервістів (ЄДРПВР) створювався практично з нуля. Особи відповідальні за його ведення отримали тільки доступ до інформації МВС про місце реєстрації особи.

Вбачалося логічним, що спочатку має бути сформована база ЄДРПВР, а вже потім налагодити обмін даними. Однак, до 2022 року громадяни України явно ігнорували свої обов'язки по актуалізації інформації про себе в територіальних центрах комплектування. В розпорядженні органів ведення ЄДРПВР інколи просто немає актуальної інформації про такі ключові дані особи, як номери картки платника податків – громадянин звільнившись зі строкової служби або будучи переведеним з призовників у військовозобов'язані, десятиліттями не приходив до військомату. Сьогодні не варто чекати свідомого ставлення до виконання обов'язків громадянами щодо військового обліку.

Тому зростає значення саме імперативної діяльності держави щодо отримання необхідних даних та організації обміну даними між різними реєстрами, а в цьому напрямку вбачаються певні проблеми, зокрема: в інформації, яка отримується органами ведення ЄДРПВР від МВС, досить часто інформація про особу не відповідає документам цієї особи в частині правильного написання «прізвища, ім'я та по-батькові», головним чином через зміни в транслітерації. Але головне, немає реєстраційного номера облікової картки платників податків – як основного ідентифікатора особи в усіх інших державних реєстрах. З прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1487 «Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів» [2] з правової та організаційної точки зору узгоджено питання обміну даними між ЄДРПВР та деякими іншими реєстрами, зокрема і реєстру платників податку. Проте, як зазначалося вище, існують неточності між даними різних реєстрів на одну особу. Видається сумнівним, що вказані неточності мають виправляти посадові особи територіальних центрів комплектування, адже хибна інформація так і залишиться в інших реєстрах. Вбачається необхідним зосередити увагу відповідних органів ведення інших реєстрів, зокрема єдиної інформаційної систем МВС та реєстру платників податків щодо обміну даними і усунення неточностей в інформації про особу, яка міститься в цих реєстрах (базах).

Подібних проблем в різних аспектах запровадження та ведення Єдиного державного реєстру призовників, військовозов'язаних та резервістів досить багато на сучасному етапі. Суто теоретично, основна їх маса пов'язана з ігноруванням громадянами свого обов'язку щодо повідомлення органів військового обліку про зміну персональних даних. За умови вчасної явки до РТЦК та СП громадян проблем ведення обліку не було – основна маса облікових даних громадянам відомі і можуть бути легко документально підтвержені.

В цілому, на нашу думку одним із головних завдань цифровізації військового обліку є зменшення витрат часу на обробку і збереження облікових даних. Значну частину роботи по наповненню обліковими даними могло бути виконано шляхом отримання даних від самих громадян через Портал ДІЯ. Однак, надзвичайно непопулярною є тема використання вказаного порталу для ведення обліку та й в цілому спілкуванню органів комплектування з населенням. Неодноразово посадовими особами держави вказувалося що повістки через Дію видаватися не будуть, проте громадяни не поспішають, а ні в паперовому вигляді надавати документи для обліку, а ні в електронному. А саме для звірки облікових даних найчастіше і викликають громадян до РТЦК.

Підсумовуючи вказане, слід відзначити що концепція «Держава в смартфоні» повинна втілюватися не тільки для обслуговування громадян в частині надання їм послуг чи повідомлення про вчинені ними порушення. Увесь спектр дій пов'язаних з держаними обліками і реєстрами, в тому числі військового, мають бути реалізовані за допомогою сучасних засобів роботи держави з громадянами. В країні, яка воює, немає часу і сил для вмовляння громадянина виконати свій конституційний обов'язок. А працівник територіального центру комплектування не має виглядати «жахом призвоника» і ним не повинні лякати. Громадяни мають самі за допомогою зручних для них засобів надавати необхідну інформацію, і цифровізація військового обліку має тільки надати додаткові можливості для цього.

Список бібліографічних посилань

1. Про Єдиний державний реєстр призовників, військовозов'язаних та резервістів : Закон України від 16.03.2017 № 1951-VIII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1951-19>.

2. Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2022 № 1487 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1487-2022-п>.

УДК 342.9.04(477)

ДЖАФАРОВА Марина В'ячеславівна,

доктор юридичних наук, професор,

доцент кафедри адміністративного права

та процесу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5461-4070>

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасна система національної безпеки в Україні, перебуваючи під впливом екстремальних умов воєнного часу, знаходиться на етапі своєї трансформації і спонукає до пошуку принципово нових механізмів та засобів, спрямованих на вдосконалення практичної діяльності державних органів та установ, які наділені компетенцією щодо забезпечення, реалізації та захисту національних інтересів. Адже з початком повномасштабної збройної агресії з боку російської федерації в Україні особливо важливе місце та складну специфіку отримав спеціальний режим воєнного стану, який став істотним дестабілізуючим фактором динаміки розвитку правових відносин у всіх сферах життєдіяльності суспільства та держави. Попри перехід усіх політичних і громадських процесів у воєнну площину, критично важливим залишається забезпечення безперервного функціонування всіх державних суб'єктів, підтримання на території нашої країни публічної безпеки і порядку шляхом створення необхідної нормативно-правової бази та механізму її реалізації.

Систему суб'єктів забезпечення публічної безпеки і порядку утворюють державні загальні та спеціальні органи, уповноважені на забезпечення владної діяльності із захисту суспільних відносин у сфері забезпечення та охорони публічного порядку і безпеки; гро-

мадські організації та об'єднання громадян; окремі особи, які можуть здійснювати повноваження із забезпечення публічного порядку і безпеки у визначених законодавцем межах і формах. Аналізуючи ситуацію, що склалася в державі, особливо після суттєвого загострення військово-політичної обстановки, пов'язаного з повномасштабним вторгненням російської федерації в Україну, вважаємо за необхідне звернути увагу на питання забезпечення Національною поліцією публічної безпеки та порядку в умовах воєнного стану, зокрема конкретизації та висвітленні ролі поліцейської діяльності в цьому напрямі.

Без перебільшення, Національній поліції відводиться суттєве місце і відповідальна роль у забезпеченні національної безпеки України. Від ступеню захищеності останньої залежать як усі інші конституційно закріплені основоположні права та свободи людини та громадянина, так і соціальна, економічна та політична стабільність країни, її територіальна цілісність, конституційний лад і державний суверенітет. Якщо в повсякденних стабільних умовах мирного часу поліцейські здійснюють свої завдання та функції без особливої специфіки, то в умовах воєнного стану вони вимушені проходити складне «випробування» під час виконання покладених на них повноважень, зважаючи на суттєві ризики й ускладнення оперативної обстановки, які спричиняються як криміногенною ситуацією, так і обставинами, пов'язаними з військовою агресією.

До основних завдань діяльності поліції в умовах воєнного стану можна віднести: попередження, припинення та ліквідація групових порушень публічного порядку та масових заворушень; забезпечення публічного порядку та безпеки під час значних виробничих аварій, катастроф, токсичних та радіаційних заражень місцевості; забезпечення посиленої охорони особливо важливих та інших об'єктів; участь у рятуванні людей та надання їм допомоги; забезпечення охорони майна, яке залишилося без догляду» [1, с. 37]. При цьому ефективність форм і методів забезпечення режиму воєнного стану багато в чому залежить від пристосованості сил і засобів правоохоронних органів до таких динамічних умов особливого режиму. Для цього важливе значення має поліпшення форм і методів взаємодії поліції та громадськості у справі забезпечення режиму воєнного стану [2, с. 70]. Дійсно, в умовах дії воєнного стану низка заходів характеризуються складністю (порівняно з мирним часом) внаслідок динамічності оперативної обстановки, яка може виникнути на території обслуговування. Так, посилений варіант

несення служби особовим складом поліції, передбачений Інструкцією про порядок переведення органів Національної поліції на посилений варіант службової діяльності, затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ № 1560 від 10.12.2015 [3], вимагають від останніх відповідної підготовки, професійної майстерності, здібностей та навичок, залучення додаткових сил, матеріально-технічних ресурсів, комплексного використання превентивних, організаційно-правових, тактичних та стратегічних форм та методів діяльності для якомога найшвидшої нормалізації оперативної обстановки. На даний час нормотворець значно розширив повноваження поліцейських під час дії режиму воєнного стану з метою проведення необхідних заходів для найшвидшої нормалізації обстановки на території обслуговування, відновлення правопорядку та законності, про що свідчить комплексний аналіз чинного адміністративного законодавства.

Отже, проблематика публічного порядку та безпеки, дотримання й захисту прав і свобод людини й громадянина постійно знаходиться в компетенції державних органів влади. Разом із тим, задачі, які необхідно вирішувати у сфері публічного порядку й безпеки, особливо в умовах воєнного стану, вимагають злагодженої та узгодженої діяльності з боку всіх суб'єктів системи забезпечення сектору національної безпеки та оборони.

Список бібліографічних посилань

1. Заброда Д.Г. Права і обов'язки працівників і курсантів навчальних закладів МВС України принесенні служби з охорони громадського порядку: навч. посібник. Дніпропетровськ, 2005. 268 с.
2. Ковалів М.В., Іваха В.О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2016. № 837. С. 65-70.
3. Інструкція про порядок переведення органів Національної поліції на посилений варіант службової діяльності: наказ МВС України № 1560 від 10.12.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0012-16#Text>

УДК 344.3(477)

ЄВДОКІМЕНКО Сергій Анатолійович,

доктор юридичних наук,

доцент кафедри кримінального права, кримінології,

цивільного та господарського права

Вищого навчального закладу «Національна академія управління»;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4700-9777>

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Захищеність та безпека населення мають бути пріоритетним напрямком діяльності держави, в зв'язку з цим, слід приділити увагу законодавчому закріпленню змін в системі правоохоронних органів, та реальному запровадженню їх у практичну діяльність, забезпечивши, перш за все спеціальні суб'єкти забезпечення громадської безпеки необхідними кадрами, матеріальними і фінансовими ресурсами. Постає також необхідність розробки відомчих нормативно-правових актів з питань оперативно-службової діяльності, зокрема, з попередження кримінальних правопорушень. Дослідивши наукову літературу, а також законодавство, нами встановлено, що спеціальним суб'єктом забезпечення громадської безпеки слід визначати державний орган (його окремі підрозділи), до компетенції якого входить безпосереднє виконання завдань із охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки. До них можна віднести Національну поліцію України, територіальні підрозділи Державної служби з надзвичайних ситуацій, Національну гвардію України, Службу безпеки України та ін.

Що стосується перетворень, що відбулися та продовжують відбуватися в системі Національної поліції, то найскладнішими є зміни у слідчому апараті, а також підрозділі кримінальної поліції. Тут неможливо застосувати метод «звільнити всіх і набрати нових». У державі немає такої кількості нових фахівців, які могли б робити цю значно складнішу роботу, ніж робота патрульного поліцейського. Ефективна робота Національної поліції, як складової системи правоохоронних органів можлива лише за умови якісного відбору кандидатів для проходження служби в системі Національної поліції. Важливим моментом у вказаному питанні є формування таких умов, за яких кількість претендентів на посаду зростатиме, і

вони за своїми якостями будуть відповідати вимогам, що пред'являються до поліцейських. Досягти результату можливо шляхом підвищення рівня престижності професії, застосовуючи такі заходи як: збільшення заробітної плати працівників поліції, забезпечення гідних умов праці, в тому числі забезпечення соціальних і правових гарантій для працівників, покращення матеріально-технічної бази підрозділів поліції. Проблемаю постає бюрократичний підхід до вирішення вказаного питання, адже на практиці зустрічаються непоодинокі випадки порушення прав самих працівників поліції, в таких умовах зростання рівня престижності професії важко уявити. На рівні здобуття знань та професійних навичок, пріоритетним напрямком підготовки кадрів для служби в Національній поліції повинно стати підвищення рівня моральних та етичних якостей майбутніх працівників, розуміння ними важливої ролі поліції у забезпеченні прав і свобод людини і громадянина. Рівень довіри населення, відповідно до закону України «Про Національну поліцію» [1], є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Необхідною умовою на шляху до підвищення рівня довіри населення до поліції виступає взаємодія із громадськістю на всіх рівнях. В багатьох випадках працівники поліції уникають спілкування з громадськістю, вони не готові до публічних виступів, не мають відповідних професійних навичок у роботі з населенням. Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [2] регулює вказану сферу. Цим законом чітко окреслено: громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону можуть бути створені на засадах громадської самодіяльності як: - зведені загони громадських формувань; - спеціалізовані загони (групи) сприяння Національній поліції та Державній прикордонній службі України; - асоціації громадських формувань.

Війна Російської Федерації проти України значно змінила підходи до діяльності усіх суб'єктів забезпечення громадської безпеки. Повноваження Національної поліції у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану значно розширено. Статтю 8 Закону України «Про Національну поліцію» [1] доповнено частиною четвертою, яка передбачає, що під час дії воєнного стану поліція діє згідно з призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Згідно із рішенням Ради національної безпеки і оборони України, введеним у дію в установленому порядку указом Президента України, утворені відповідно до законів України військові формування залучаються разом із правоохоронними органами до вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, згідно з їх призначенням та специфікою діяльності, закріплено в ч. 1 ст. 16 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» [3].

Правоохоронці розширюють співробітництво з Європейським поліцейським офісом (Європол), здійснюють представництво та забезпечують виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі, здійснюють збір біометричних даних осіб.

Таким чином, повноваження Національної поліції у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану значно розширено. Працівники поліції приймають участь в здійсненні евакуації, проводять розслідування по викриттю диверсантів, охороняють громадський порядок, в тому числі в населених пунктах, що знаходяться у безпосередній близькості із зоною ведення бойових дій, протистоять мародерству. Перетворення, що відбулися та продовжують відбуватися в системі Національної поліції України потребують значного підвищення вимог до сучасного поліцейського. Його підготовка, здатність правильно й ефективно застосовувати свої знання – основні умови становлення поліцейського нової формації. Необхідно постійно орієнтуватися на процес євроінтеграції України, бажання народу встановити і запровадити європейські стандарти і цінності життя, прагнення до побудови розвиненої правової, демократичної держави. Головна мета реформування Національної поліції України – це підвищення рівня довіри населення, аби кожна людина розуміла, що правоохоронець покликаний не застосовувати силові методи до нього, а допомагати йому, захищати, а партнерство з населенням стало пріоритетною діяльністю поліції.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію України : закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
2. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: закон України від 22 червня 2000 року № 1835-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>.

3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 389 від 12.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

УДК 351.74

ЗОЗУЛЯ Ігор Вікторович,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри криміналістики, судової експертології

та домедичної підготовки факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3507-0012>

СПІВДРУЖНІСТЬ У ПОЛІЦІЇ ЯК СКЛАДОВА ЇЇ ПРОФЕСІЙНОСТІ

Співдружність у поліції (англ. police camaraderie) – це поняття, що відображає духовну єдність, взаємодопомогу, співпрацю та підтримку між працівниками поліції. Зазвичай це відноситься до внутрішнього клімату в поліцейській організації, який має велике значення для ефективності та професійності поліцейської роботи.

Співдружність у поліції передбачає, що її працівники діляться досвідом, знаннями, навичками та ресурсами, що забезпечує кращу взаємодію між їх різними службами та підрозділами. Така співпраця гарантує високий рівень взаємодії між поліцейськими, допомагає вирішувати складні ситуації та забезпечує більш ефективну роботу органів правопорядку.

Історично маємо тільки один приклад "поліції Співдружності", яка була створена у 1901 році у рамках федеральної влади Співдружності Австралії як відображення політичної та конституційної структури країни [1]. Проте, ця назва не пов'язана з сучасним змістом поняття "співдружність у поліції", а була відображенням конкретної форми державного устрою, а не ідеї співпраці та об'єднання. Взагалі, поняття "співдружність" може використовуватися в різних, більш широких за значенням контекстах, ніж у згаданому випадку.

В сучасних умовах зазвичай кажуть про *партнерство у поліції* – взаємовідносини між поліцією та іншими групами або організаціями в громаді, такими як жителі місцевих спільнот, бізнес-сектор,

громадські організації тощо, з метою забезпечення безпеки громади та зменшення злочинності. Партнерство у поліції базується на взаємній довірі, взаємодопомозі та співпраці між поліцією та іншими групами або організаціями в громаді. Воно забезпечує залучення громадської підтримки та допомоги у роботі поліції, що дозволяє їй бути ефективнішою у забезпеченні безпеки та зменшенні злочинності в громаді.

Співдружність та партнерство у поліції – це два різні підходи до забезпечення громадської безпеки та взаємодії з громадою. Партнерство у поліції – це зовнішній підхід, який передбачає взаємодію між поліцією та громадою. Партнерство полягає в тому, щоб побудувати стійкі відносини з громадою, враховуючи потреби та очікування громади щодо забезпечення її безпеки.

Основна відмінність між співдружністю та партнерством у поліції полягає в тому, що співдружність зазвичай передбачає більш тісні зв'язки між працівниками поліції, які працюють в одному відділі або на одній території та пов'язані виконанням їх професійних обов'язків. Фактично, співдружність, це внутрішня культура поліцейської організації, яку І.В. Ламаш характеризує ідентичністю та професійною соціалізацією [2, с.11]. Партнерство ж, зазвичай, означає співпрацю між поліцією та іншими організаціями з метою вирішення спільних проблем і завдань.

У партнерстві поліція може бути однією зі сторін, яка допомагає у вирішенні певної проблеми, а не є головною стороною. Таким чином, партнерство включає в себе взаємодію з різними групами та організаціями в цілому, а не лише між працівниками поліції. В обох випадках, як співдружність, так і партнерство, є важливими елементами успішної роботи поліції, оскільки допомагають збільшити довіру до поліції в громаді та сприяють зменшенню злочинності та підвищенню рівня безпеки.

Раніше ми звертали увагу, що саме партнерство з громадськістю та іншими правоохоронними органами є однією з ключових складових європейської поліцейської моделі. І в контексті вказували, що *партнерство в певному сенсі можна розглядати як аналогічне до поняття "співдружність", яка підтримується працівниками поліції в процесі виконання своїх професійних обов'язків [3]. При цьому у вітчизняній адміністративній науці поняття "співдружність у поліції" саме в такій системі узагальнюючих ознак і за такою формулою не розглядалось. Зазвичай все зводилось до спрощеної взаємодії між поліцейськими підрозділами та того ж партнерства поліції (міліції) з населенням тощо. Разом із тим, "співдружність*

у поліції" є базовим поняттям, яке цементує функціонал і загальну місію правоохоронних органів в будь-якій країні. Без співдружності поліцейські взагалі не можуть успішно виконувати завдання забезпечення громадської безпеки та боротьби зі злочинністю. Співпраця між поліцейськими дозволяє їм бути більш ефективними, координувати зусилля та швидко реагувати на будь-яку небезпеку або загрозу для суспільства.

Тому цей науковий напрям і реалізує ідею того, що *співдружність є важливою складовою поліцейської професійності, яка впливає на ефективність і результативність роботи поліції*. І, відповідно, з подальшою профілізацією різних дослідницьких аспектів щодо впливу співдружності на процес роботи поліції, забезпечення безпеки громадян і співпраці між поліцією та громадою, збереження громадського порядку, формування позитивного іміджу поліції [4, 5].

Більш поглибленому дослідженню в подальшому можуть бути піддані й такі *виміри співдружності*, як міжособистісні відносини між працівниками поліції, комунікація між різними підрозділами поліції, співпраця з іншими правоохоронними органами та громадськістю. Сюди відносяться й різні способи підвищення рівня співдружності у поліції, частково вже опрацьовані психологами, такі як підвищення професійних навичок, проведення тренінгів, створення сприятливого робочого середовища тощо.

Відтак, співдружність є необхідним елементом у роботі поліції та забезпечує успішне виконання їхньої місії. Співдружність у поліції відображається в тому, що працівники поліції дотримуються спільних цінностей та моральних принципів, а також взаємно підтримують один одного у складних ситуаціях. Такий дух взаємодопомоги та співпраці сприяє забезпеченню безпеки та порядку в суспільстві.

Вже згаданими спільними цінностями та моральними принципами, яких дотримуються працівники поліції у співдружності, є професійність та компетентність, чесність та інтегритет, рівність і справедливість, взаємодія та співпраця, гуманність і повага до прав людини. У *воєнний час* сюди відносяться збереження життя та захист населення, пошанування та підтримка військових, забезпечення дотримання законів і правил війни, забезпечення правопорядку та боротьба зі злочинністю, яка зростає під час конфлікту.

Підтримка працівниками поліції один одного у складних ситуаціях у співдружності здійснюється шляхом створення сприятли-

вого робочого оточення, позитивної та дружньої атмосфери; спільної роботи та взаємодопомоги при виконанні складних завдань чи ризикованих операцій; встановлення взаємовідносин на основі довіри та поваги до один одного у співпраці; організації тренінгів і навчань для зміцнення співдружності та згуртованості колективу; комунікаційної системи для уникнення недорозумінь і конфліктів й ефективного вирішення проблем; встановлення загальних цілей та завдань; використання позитивних методів мотивації, заохочення та підтримки. Так, С. Маккартні та Р. Перент зазначають, що "без лояльності і духу товариства співробітники правоохоронних органів будуть неефективні, оскільки вони, ймовірно, не захочуть наражати себе на небезпеку" [6, с.130].

Особливі риси *співдружність у поліції набуває в часи війни* – це взаємодія і співпраця між різними силами поліції (наприклад, місцевої, державної або міжнародної) задля забезпечення безпеки та порядку у конфлікті; обмін інформацією та взаємна допомога між різними силами поліції для виявлення та запобігання злочинам, а також забезпечення безпеки мирних громадян.

Сьогодні, при виконанні своїх обов'язків, поліцейські повинні дотримуватися високих стандартів професійної поведінки та етики, щоб забезпечити довіру громадськості та ефективну роботу у складних умовах війни.

Список бібліографічних посилань

1. Поліція Співдружності - Commonwealth Police. URL: https://uk.zahn-info-portal.de/wiki/Commonwealth_Police.
2. Ламаш І. В. Феномен поліцейської культури (police culture) у сучасних зарубіжних дослідженнях. *Право і безпека*. 2016. № 2 (61). С. 11–17. URL: <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/1308>.
3. Зозуля І. В. Чи є європейською Національна поліція України? *Форум права*. 2018. № 3. С. 30–39. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1336836>.
4. Зозуля І. В. Технології іміджу і партнерства як складові реформування системи МВС України. *Право і безпека*. 2005. Т. 4. № 3. С. 63–70.
5. Зозуля І. В. Імідж і репутація у формуванні бренду Національної поліції України: проблемні питання. Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє (1994–2019 рр.): зб. тез доп. на міжнар. наук.-практ. конф. до 25-річчя створення ун-ту (м. Харків, 22 листоп. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. С. 191–193. SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3496578>.

6. McCartney, S. & Parent, R. (2015). Ethics in Law Enforcement. Victoria, B.C.: BCcampus. Retrieved from <http://opentextbc.ca/ethicsinlawenforcement>.

УДК 342.951

КОМЗЮК Анатолій Трохимович,

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри адміністративного права
та процесу факультету № 1*

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7377-9241>;

ЛИПІЙ Євгенія Анатоліївна,

*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри філософії та суспільних наук
Полтавського державного медичного університету;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9952-83X>

ЩОДО ЗАВДАНЬ І ПЕРСПЕКТИВ УПРОВАДЖЕННЯ У ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПОЛОЖЕНЬ УХВАЛЕНОГО ЗАКОНУ «ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ ПРОЦЕДУРУ»

15 грудня 2023 р. набере чинності Закон України «Про адміністративну процедуру» від 17.02.2022 р. № 3475, який для національного адміністративного законодавства має значення базового, фундаментального нормативного акта, адже він буде регулювати відносини органів виконавчої влади, органів влади АРК, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, інших суб'єктів, які відповідно до закону уповноважені здійснювати функції публічної адміністрації (адміністративні органи), з фізичними та юридичними особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ шляхом прийняття та виконання адміністративних актів [1], за деякими винятками. Зокрема відповідно до ст. 1 Закону його дія не поширюється на відносини, що виникають під час кримінального провадження, виконавчого провадження (крім виконання адміністративних актів), оперативно-розшукової діяльності, застосування законодавства про національну безпеку і оборону, громадянство,

надання притулку в Україні та деякі інші.

Це означає, що зазначений Закон буде регулювати й діяльність Національної поліції України, яка також віднесена до адміністративних органів, щодо здійснення адміністративних проваджень, в тому числі провадження в справах про адміністративні правопорушення.

З моменту набрання Законом «Про адміністративну процедуру» чинності минуло вже дев'ять місяців, які відповідні суб'єкти мали використати для вжиття необхідних заходів з метою забезпечення його виконання. Це стосується також МВС України та Національної поліції, про найближчі завдання та перспективи впровадження у діяльність якої положень цього Закону й піде мова.

Насамперед звернемо увагу на види проваджень у Національній поліції, яких стосується зазначений Закон. Маються на увазі всі адміністративні провадження, результатом яких є прийняття адміністративних актів. Навіть більше: принципи адміністративної процедури, визначені у Законі, будуть поширюватися також на адміністративну діяльність адміністративних органів, що не вимагає прийняття адміністративних актів.

Як зазначалось, окремі адміністративні провадження не підпадають під дію Закону. Це стосується розгляду звернень громадян, що містять пропозиції та рекомендації, частково – виконавчого провадження та провадження з надання адміністративних послуг. Запитання при цьому викликає поширення дії Закону на провадження в справах про адміністративні правопорушення, яке поліцейські здійснюють повсякденно, хоча у початковому проекті воно виключалось. Такий варіант був більш прийнятним, адже це провадження суттєво відрізняється від усіх інших своїми завданнями, колом учасників, порядком здійснення процедурних дій тощо. Тому до набрання чинності згаданим Законом має бути вирішено питання або про зміну його ст. 1 щодо поширення дії на провадження в справах про адміністративні правопорушення (тобто вона на нього не повинна поширюватись, за винятком загальних засад), або про прийняття нового КпАП без процедурної частини [2]. МВС України, звісно, може виступити ініціатором внесення таких змін.

На нашу думку, уточнення потребують й деякі інші норми Закону «Про адміністративну процедуру», зокрема щодо виконання адміністративних актів, особливо примусового, яке може бути забезпечено шляхом застосування адміністративним органом до особи певних заходів впливу, адже і поняття цих заходів, і порядок

їх застосування, визначені у Законі, викликають суттєві зауваження, на що ми вже звертали увагу [3].

Крім того, МВС України має долучитися до приведення законодавства України щодо здійснення окремих адміністративних проваджень, зокрема Національною поліцією, у відповідність до норм Закону. У його Прикінцевих положеннях на Кабінет Міністрів України покладено обов'язок протягом 12 місяців з дня опублікування цього Закону подати на розгляд Верховної Ради України відповідні пропозиції [1].

Важливим завданням впровадження у діяльність Національної поліції положень цього Закону є приведення у відповідність до його норм нормативних актів МВС України та Національної поліції, при цьому має бути забезпечено набрання ними чинності одночасно з набранням чинності Законом. Тобто до 15 грудня цього року всі нормативні акти МВС України та Національної поліції, які стосуються здійснення адміністративних проваджень, мають бути приведені у відповідність до норм Закону «Про адміністративну процедуру».

Іншим першочерговим завданням є розробка необхідних інструктивно-методичних матеріалів, в яких буде визначено особливості здійснення адміністративних проваджень Національною поліцією. Маються на увазі різноманітні вказівки, інструкції, правила, роз'яснення, зразки процедурних документів тощо, якими користуються поліцейські у своїй діяльності і використання яких дозволяє забезпечити її законність та ефективність.

Нарешті, найближчим завданням і необхідною умовою впровадження у діяльність Національної поліції України положень Закону «Про адміністративну процедуру» можна назвати забезпечення відповідної підготовки виконавців – посадових осіб, які в ній здійснюють адміністративні провадження. Така підготовка має включати як глибоке засвоєння змісту самого Закону, так і всього адміністративно-процедурного законодавства, яке з прийняттям Закону стало ще більше взаємопов'язаним, об'єднаним у відповідну цілісну систему.

На завершення наголосимо, що положення Закону «Про адміністративну процедуру» будуть важливим інструментом належного захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у відносинах з Національною поліцією України, забезпечивши якісний рівень законодавчої регламентації процедур її зовнішньо-управлінської діяльності. В той же час це стане можливим за умови своєчасного здійснення відповідних заходів щодо впровадження цих положень у поліцейську діяльність.

Список бібліографічних посилань

1. Про адміністративну процедуру : закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-IX#Text> (дата звернення – 22.03.2023 р.).

2. Комзюк А. Т., Салманова О. Ю. Прийняття Закону «Про адміністративну процедуру»: значення для теорії та практики. Еволюція конституційного, адміністративного та кримінального права за часи незалежності України : збірник тез доповідей та повідомлень за матеріалами круглого столу, присвяченого 31-й річниці Незалежності України (м. Харків, 15 вересня 2022 р.). Харків : НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2022. 134 с. Електронне наукове видання. URL: <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/>. С. 67-71. (дата звернення – 22.03.2023 р.).

3. Комзюк А. Т., Комзюк М. А., Липій Є. А. Виконання адміністративних актів: новації прийнятого Закону «Про адміністративну процедуру». Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. 2022. Том 33 (72). № 4. С. 38-44. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/15605> (дата звернення – 22.03.2023 р.).

УДК 335.337.2(477)

ПОПОВА Світлана Миколаївна,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри правоохоронної діяльності та
поліцейстики факультету № 6*

*Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3958-4133>;*

ПАВЛІЧЕНКО Ярослав Русланович,

*аспірант Харківського національного університету
внутрішніх справ*

РОЛЬ БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ У НАДАННІ ДОПОМОГИ УКРАЇНЦЯМ ПІД ЧАС ВІЙНИ

На сьогоднішній день, в умовах повномасштабної війни, що розгорнула росія проти України, назріла термінова та безпрецедентна у своїх масштабах необхідність у наданні матеріальної допомоги та фінансової підтримки українському народу. Витрачаючи

свій час, сили, навіть, ризикуючи життям, безліч вітчизняних та міжнародних організацій, благодійних фондів та громадських об'єднань допомагають українцям, які потрапили у жахливе становище й опинилися без житла та засобів існування, а також тим, хто потребує невідкладної допомоги й негайної уваги. Такі благодійні організації та громадські об'єднання перевозять громадян у більш безпечні місця, забезпечують осіб продовольчими товарами, необхідними речами, ліками, надають їм правову та психологічну допомогу. Діяльність цих організацій ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості [1].

Загальні засади благодійної діяльності в Україні, правове регулювання відносин у суспільстві, спрямованих на розвиток благодійної діяльності, утвердження гуманізму і милосердя та сприятливі умови для утворення і діяльності благодійних організацій визначає Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [2]. Щодо громадських організацій, то правові та організаційні засади реалізації права на свободу об'єднання, гарантованого Конституцією України та міжнародними договорами України, порядок утворення, реєстрації, діяльності та припинення громадських об'єднань, визначено в Законі України «Про громадські об'єднання» [3].

Благодійним фондом визнається благодійна організація, яка діє на підставі статуту, має учасників та керується учасниками, які не зобов'язані передавати цій організації будь-які активи для досягнення цілей благодійної діяльності. Активи благодійного фонду можуть формуватися учасниками та/або іншими благодійниками. Благодійна організація – юридична особа приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах, визначених чинним законодавством, як основну мету її діяльності [2].

Громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. Воно за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка. Громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи. Громадська спілка – це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учас-

никами) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи [3].

Низка благодійних організацій та громадських об'єднань надають допомогу через Всесвітню продовольчу програму (ВПП), або Світову продовольчу програму (СПП), – англ. United Nations World Food Programme, WFP – ланка Організації Об'єднаних Націй (ООН) з питань надання харчової допомоги, найбільший підрозділ гуманітарної допомоги [4]. Ця провідна гуманітарна організація рятує життя людей, допомагає їм, надаючи продовольчу допомогу у надзвичайних ситуаціях. Адже у таких надзвичайних ситуаціях ВПП часто виявляється першою на місці, надаючи значну допомогу жертвам воєн, громадянських конфліктів, посух, повеней, землетрусів, ураганів, неврожаїв та стихійних лих. Коли надзвичайна ситуація стихає, ВПП допомагає громадам відновити зруйноване життя та засоби для існування.

Щодо України, то з першого дня війни Організація Об'єднаних Націй розгорнула масштабну діяльність з надання допомоги тим, хто був вимушено переміщений або постраждав від цього лиха будь-яким іншим чином.

Війна охопила практично всі аспекти життя та діяльності людей – охорону здоров'я, культурну сферу, освіту, економічний розвиток, сільське господарство та інші, перетворивши деякі з процвітаючих і яскравих міст України на безлюдні та зруйновані міста-привиди. Війна також закладає підвалини глобального дефіциту продовольства. Незважаючи на чимало ризиків та логістичні труднощі, низка агентств ООН разом з місцевими партнерами у короткому часовому проміжку змогли перемістити персонал з інших місій і встановили присутність у всіх адміністративних областях України, що вважається однією з найшвидших операцій з розширення, які коли-небудь проводила ООН.

Оскільки жертви серед цивільного населення зростали, сягаючи тисяч загиблих і поранених, агентство ООН максимально спрямували зусилля на допомогу постраждалим, коли спільно з Міжнародним комітетом Червоного Хреста проводили місію з безпечного виїзду цивільних громадян. Незважаючи на те, що бойові дії тривають, особливо на сході та півдні країни, ООН та український уряд, а також міжнародні донори та партнери розробляють плани щодо відновлення України. [5].

На сьогоднішній день існує низка організацій та фондів, які допомагають громадянам України, що опинилися під час війни в складних життєвих умовах: Представництво дитячого фонду ООН в

Україні (ЮНІСЕФ), Товариство Червоного Хреста України, Норвезька рада у справах біженців в Україні, Єдопомога, Співдія, «Future for Ukraine» та інші.

Висновок. Таким чином, в умовах проведення масштабних військових дій на території України, значну роль відіграє благодійництво, діяльність громадських об'єднань та міжнародних неурядових організацій, які надають різні види гуманітарної допомоги українцям. На протязі війни такі організації надають допомогу всім, хто її потребує, – це перевезення громадян у більш безпечні місця, забезпечення їх продовольчими товарами, необхідними речами, ліками, а також надання громадянам фінансової підтримки, правової та психологічної допомоги.

Список бібліографічних посилань

1. Попова С.М. Волонтерська діяльність в умовах війни на території України / Проблеми сучасної поліцейстики: тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 квіт. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків: ХНУВС, 2022. 320 с., С. 114 – 118.
2. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України № 5073-VI від 5 липня 2012 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>.
3. Про громадські об'єднання: Закон України № 4572-VI від 22 березня 2012 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>.
4. Всесвітня продовольча програма. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
5. Організація Об'єднаних Націй в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://ukraine.un.org/uk/about/about-the-un>.

УДК 351.741(477)

СИНЯВСЬКА Олена Юхимівна,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри правоохоронної діяльності

та поліціїстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6386-4151>

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

У 1995 році Україна набула членства у Раді Європи, а у 2022 році Європада надала Україні статусу кандидата на вступ до ЄС.

Європейська інтеграція України передбачає процес зближення та поступового приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС, а також забезпечення ефективного функціонування інститутів, які гарантуватимуть верховенство права, додержання прав і свобод людини і громадянина, їх ефективний захист.

Провідне місце у забезпеченні охорони прав, свобод і законних громадян, їх особистої безпеки, а також протидії злочинності, підтриманні публічної безпеки і порядку відведене у системі державних правоохоронних органів саме Національній поліції України. Разом з тим, поліцейські є, перш за все, громадянами України і тому володіють усіма правами і свободами людини і громадянина, встановленими Конституцією України.

7 листопада 2015 року набрав чинності Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року [1]. Одночасно втратив чинність Закон України «Про міліцію». Відповідно до Концепції першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 р. № 1118-р, пропозиції щодо внесення змін до законодавчих актів, спрямованих на врегулювання діяльності Національної поліції, необхідно було підготувати з урахуванням європейських норм і стандартів. Безумовно, нормативно-правова база діяльності пореформованого органу – Національної поліції повинна була зазнати докорінних змін.

З одного боку, Радою Європи не було ухвалено жодної спеціальної конвенції чи угоди щодо охорони правопорядку. Декілька ви-

мог до міністерств внутрішніх справ та поліції впливають з Конвенції з прав людини і основоположних свобод (ЄКПЛ). Але в у Рекомендації (2001)10 Комітету міністрів державам-членам щодо Європейського кодексу поліцейської етики (ЄКПЕ) було відмічено, що «Беручи до уваги необхідність встановлення загальних європейських принципів і керівних принципів для загальних цілей, ефективності та відповідальності поліції з забезпечення безпеки і прав людини в демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права», Комітет міністрів «рекомендує урядам держав-членів керуватися у їхньому внутрішньому законодавстві, практиці та кодексах поведінки поліції принципами, викладеними в тексті Європейського кодексу поліцейської етики, який додається до цієї рекомендації, з метою їх поступового впровадження, і забезпечення якомога ширшого розповсюдження цього тексту» [2]. Отже, на нашу думку, законодавство України, яке регламентує організацію та діяльність Національної поліції України, повинно відображати стандарти, які визначені у ЄКПЕ.

Розділ IV «Організаційні структури поліції» ЄКПЕ містить підрозділ D «Права співробітників поліції», який має 4 статті:

«31. Співробітники поліції, зазвичай, мають такі самі громадянські та політичні права, як і інші громадяни. Обмеження цих прав можливі лише в тих випадках, коли вони необхідні для здійснення функцій поліції в демократичному суспільстві відповідно до закону і згідно з Європейською конвенцією з прав людини.

32. Співробітники поліції як державні службовці мають користуватися максимально широким набором соціальних і економічних прав. Зокрема, вони повинні мати право створювати представницькі органи або брати участь в них, право отримувати відповідну винагороду, право на соціальний захист і на специфічні заходи з охорони здоров'я і безпеки з урахуванням специфіки роботи поліції.

33. Будь-які дисциплінарні заходи щодо співробітника поліції мають підлягати контролю з боку незалежного органу або суду.

34. Органи державної влади мають надавати підтримку співробітникам поліції в разі необґрунтованих звинувачень проти них в зв'язку з виконанням ними своїх службових обов'язків» [2]. Статті цього розділу ґрунтуються на загальному принципі, за яким поліція у відкритому демократичному суспільстві повинна максимально користуватися тими самими правами, що й інші громадяни. Це важливий елемент верховенства права та інтегрування поліції в суспільство, якому вона служить.

В той же час, у чинному Законі України «Про Національну поліцію» немає не тільки розділу, але навіть статті «Права працівника поліції» або «Права поліцейського». Розділ IV «Повноваження поліції» даного закону не можна порівнювати з підрозділом «Права співробітників поліції» ЄКПЕ, тому що в ньому йдеться саме про повноваження, які надаються поліції як правоохоронному органу для виконання покладених на неї завдань. Крім того, не можливо ставити знак рівняння між правами та повноваженнями. Повноваження - офіційно надане кому-небудь право певної діяльності, ведення справ, засіб впливу суб'єкта на правову поведінку об'єктів. Повноваження є одночасно і правом, і обов'язком. Особа, що володіє повноваженням, має певні додаткові можливості, проте не може використовувати їх на свій розсуд, а тільки у формально визначений спосіб. Тому справедливо буде сказати, що повноваження є обов'язком здійснити (реалізувати, застосувати) конкретне суб'єктивне право. А у ЄКПЕ йдеться саме про суб'єктивні права співробітників поліції. Частково і дещо опосередковано права поліцейського, задекларовані у ЄКПЕ, містяться у статті 62 «Гарантії професійної діяльності поліцейського» Закону України «Про Національну поліцію», Дисциплінарному статуті органів внутрішніх справ України [3] та інших підзаконних нормативно-правових актах.

Ми постійно підкреслювали, що працівники, які проходять державну службу у правоохоронних органах, і в органах внутрішніх справ зокрема, щоденно вступають у протидію з кримінально активною, агресивною частиною населення, що викликає необхідність їх особливого державного захисту [4]. У складі правоохоронних органів саме органи Національної поліції несуть найбільше навантаження у забезпечення публічної безпеки і порядку, охороні прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності. Успішне виконання складних і відповідальних завдань, які стоять перед органами Національної поліції, знаходяться в прямій залежності від забезпечення прав самих поліцейських, адже неухважність до їх потреб негативно впливає на загальну ефективність їх діяльності. Саме тому, а також враховуючи рекомендації Ради Європи та євроінтеграційний курс України, доцільно було б закріпити права поліцейських окремою статтею Закону України «Про Національну поліцію».

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 06.02.2023. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/580-19#Text> (дата звернення: 13.03.2023).

2. Європейський кодекс поліцейської етики. Рекомендація (2001) 10, ухвалена Комітетом міністрів Ради Європи 19 вересня 2001 р. Та Пояснювальний меморандум. URL: https://hrea.org/wp-content/uploads/2021/02/Recommendation-Rec200110_European-Code-of-Police-Ethics_Ukrainian.pdf (дата звернення: 13.03.2023).

3. Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: затв. Законом України від 15 березня 2018 року № 2337-VIII. Дата оновлення: 01.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text> (дата звернення: 13.03.2023).

4. Синявська О. Ю. Організаційно-правові засади забезпечення життєдіяльності персоналу органів внутрішніх справ України: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2008. 466с.

УДК 351.74(477)(092)

ЧИСНИКОВ Володимир Миколайович,

доктор юридичних наук, доцент,

Державний науково-дослідний інститут МВС України (м. Київ);

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2020-7298>;

БУРАН Вікторія Володимирівна,

магістр права, здобувач,

Державний науково-дослідний інститут МВС України (м. Київ);

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-1734-2564>

ДОКТОР ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРАВА ТАРАСОВ ІВАН ТРОХИ- МОВИЧ (1849–1929) – ОДИН ІЗ ПІОНЕРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІЦЕЙСТИКИ

Серед вчених-поліцейстів другої половини XIX – початку XX століття, які стояли у витоків сучасної науки поліцейського права, гідне місце посідає Іван Трохимович Тарасов – український і російський правознавець, доктор поліцейського права, заслужений професор, дійсний таємний радник, громадський діяч.

Народився Іван Трохимович у дворянській сім'ї, яка проживала в

родовому маєтку в с. Немиринці Бердичівського повіту Київської губернії (нині Ружинський район Житомирської області). Початкову освіту, як і більшість дворянських дітей, отримав домашню. У 1872 р. закінчив у Києві юридичний факультет Університету св. Володимира зі ступенем кандидата прав. Був залишений стипендіатом по кафедрі поліцейського права для підготовки до професорського звання. У 1875 р. захистив магістерську дисертацію “Особисте затримання, як поліцейський засіб безпеки” і, обіймаючи посаду доцента, викладав студентам курс поліцейського права.

Через рік, вийшла у світ його нова робота «Основні положення Лоренца Штейна по поліцейському праву в зв'язку з його вченням про управління», спершу опублікованій в «Університетских известиях» (Київ, 1874). Саме в ній молодий вчений «одним з перших у Російській імперії виклав новий погляд на поліцейське право...» [1, с. XVII].

У цей час він посилено продовжує досліджувати тему своєї магістерської дисертації й незабаром виходить у пресі перша частина його роботи: «Поліцейський арешт у Росії. Від. 1. Періоди до князівський, князівський і царський» (1877). Друга частина: «Поліцейський арешт у Росії. Від. 2. Період імператорський» вийшла пізніше (1886).

Крім науково-педагогічної роботи займався суспільно-громадською діяльністю: виступав захисником у Київському військово-окружному суді, призначався почесним мировим суддею в Бердичівському й Васильківському судово-мирових округах [2], був членом Київського юридичного суспільства. У рідних Немиринцях заснував народне училище, позикоощадне товариство [3], суспільну крамницю й народну чайну. З 1875 р. перебував секретарем Комісії київського суспільства землеробських колоній і ремісничих притулків, був ініціатором створення Рубежевської (поблизу Києва) колонії для малолітніх злочинців (1876) [4].

У 1877-1879 роках І.Т. Тарасов перебував у науковому відрядженні за кордоном (Австрія, Німеччина, Чехословацщина), де збирав матеріали для докторської дисертації [5]. Після повернення до Києва написав книгу “Два роки на Заході з вченою метою” (1879), основу якої склали витяги з його офіційних звітів за період перебування у відрядженні. З жовтня по грудень 1878 р. читав курс поліцейського права в Університеті св. Володимира, обіймаючи посаду доцента. Через рік опублікував роботу “Досвід розробки програми і конспекти загальної частини науки поліцейського права” (1879).

У 1879 р. вчений переїхав до Ярославля, де викладав курс поліцейського права у Демидовському юридичному ліцеї. Через рік він захистив у Московському університеті докторську дисертацію «Вчення про акціонерні компанії» (1880) і був затверджений у званні екстраординарного, а згодом і ординарного професора. У цей період часу виходять його роботи, присвячені проблемам поліцейстики: «Історія російської поліції та відношення її до юстиції» (1884), «Поліція в епоху реформ» (1885), «Короткий курс науки поліцейського права» (1888).

У 1888 р. І.Т. Тарасов, маючи на меті повернутися до Києва, виставляв свою кандидатуру на заміщення вакантної посади професора по кафедрі поліцейського права Університету св. Володимира, але керівництвом юридичного факультету був забалатований [5]. Дане кон'юнктурне рішення факультету розкритикували такі маситі вчені – правознавці, як професори І. Ю. Андрієвський, М. Ф. Владимирський-Буданов, В. О. Гольцев, О. Ф. Кістяківський, О. І. Чупров та ін. [6, с.11].

З 1889 р. І.Т. Тарасов працював (з перервою) у Московському університеті: професор кафедри поліцейського права (до 1909), професор кафедри торговельного права (1916 – 1917), обирався секретарем, деканом юридичного факультету (1911 – 1913, 1917). У цей період часу виходять його фундаментальні роботи з поліцейського (адміністративного) права: «Підручник науки поліцейського права» (Вып. I-III. 1891 – 1896), „Нарис науки поліцейського права” (1897), «Лекції з поліцейського (адміністративного) права” (т. I – II, 1909 – 1910) та ін. Крім того, вчений багато й плідно співробітничав з редакціями юридичних і суспільно-політичних періодичних видань, виступаючи іноді під псевдонімами: І. Т. Славін, Трохим [7, с. 454].

У 1917 р. І.Т. Тарасов був знову обраний деканом юридичного факультету і займав цю посаду до квітня 1919 р. Надалі відійшов від наукової та викладацької діяльності. З огляду на видатні наукові заслуги вченого, радянський уряд ухвалив виплачувати йому з 1 січня 1924 р. спеціальну щомісячну грошову допомогу в розмірі 35 червонців [8, с.3- 24].

Як вчений-поліцейст, І.Т. Тарасов виступав прихильником концепції “права внутрішнього управління” німецького вченого Л. Штейна, якого вважав фундатором адміністративно-правової науки. Важливою його заслугою є те, що він був одним із перших науковців, який достатньо аргументовано обґрунтував розмежування

предметів адміністративного та поліцейського права. Під поліцейським правом вчений розумів науку про правові норми, що визначають поліцейську діяльність держави. Якщо норми, що є предметом науки, визначають діяльність даної держави і в даний час, то наука називається позитивним поліцейським правом. Якщо норми не відносяться до однієї конкретної держави, то це є теорія поліцейського права. На думку вченого, наука поліцейського права досліджує правовідношення, які виникають в державній діяльності, а також її завдання, форми і межі. Регламентація суспільних відношень, які не обумовлені діяльністю органів поліції, повинна бути предметом адміністративного права, як самостійної науки. В зв'язку з цим він пропонував науково визначити правовідношення, які виникають із сумісної поліцейської діяльності органів урядових і суспільних, а після цього звузити межі науки поліцейського права згідно з новими умовами правознавства [9, с.42].

У своїх наукових працях з поліцейського права І.Т. Тарасов голловну увагу приділяв теоретичним проблемам співвідношення владних повноважень поліцейських органів: розпорядчій діяльності і засобам державного примусу. Він констатував, що розпорядча діяльність поліції обумовлена здійсненням нею виконавчих повноважень і тому для успішної діяльності її представників у визначеній галузі управління вони повинні користуватися необхідною для цього владою, яка і називається виконавчою владою, бо кінцева мета її зводиться до виконання закону [10, с. 177].

Список бібліографічних посилань

1. Гриценко І.С., Короткий В.А. Поліцейське право в Університеті Святого Володимира: у 2 кн. К.: Либідь. 2010. Кн. 1. 440 с.
2. Тарасов І.Т. Мои соприкосновения с судом. Голос минувшего. 1914. № 12. С. 130 – 137.
3. Тарасов И.Т. Устав и инструкция Немирненского ссудосберегательного товарищества. Киев, б.г.
4. Тарасов И.Т. Будущая участь малолетних преступников и безприютных детей в г. Киеве. Киев, 1875. 19с.
5. Заключение о научной командировке в Германию, Австрию и Чехословакию магистра Киевского университета Тарасова И. Центральный державный историчний архів України. Ф. 708. Оп. 316. Спр. 120.
6. Мнение факультета об ученых трудах г. Тарасова. Журнал гражданского и уголовного права. 1882. № 2. С. 19 – 42 ; Тарасов И. Ответ на мнение факультета об ученых трудах г. Тарасова. Ярославль, 1882. 22 с.

7. Масанов И.Ф. Словарь псевдонимов. В 4-х т. Т.4. М., 1958. с. 454

8. Ломакин Д. В. Забытое имя. И. Т. Тарасов. Учение об акционерных компаниях. М., 2000. с.3-24;

9. Римаренко Ю.І. Поліцейське право: історико-правова рефлексія. Концептуальні засади вчення І. Тарасова. Антологія міжнародного поліцейського права (Історія. Предмет. Методи. Норми. Класифікація.) у двох томах. / Під заг. ред. Ю.І. Римаренка та ін. Т. 1. Від камералістики до поліцейстики. Херсон: Айлант, 2010. 724 с.

10. Буран В.В., Чисніков В.М. Тарасов Іван Трофимович. Антологія українські юридичної думки. В 6 т. / Редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова) та ін. Том 5. Поліцейське та адміністративне право. К.: Вид. Дім «Юр. книга», 2003. С. 175 – 179.

УДК 343.98

ШЕВЧУК Віктор Михайлович,

*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
професор кафедри криміналістики Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків);*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8058-3071>

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ, ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

В сучасних умовах воєнного стану в Україні та активізації євроінтеграційних процесів відбувається перезавантаження криміналістики, пов'язане передусім із появою нових викликів перед системою кримінальної юстиції та необхідністю вирішення першочергових завдань в сучасних реаліях війни. У такій ситуації виникає необхідність формування криміналістичних знань відповідно до потреб практики [4, с. 73-77], а подальші перспективи формування і розвитку криміналістичних знань передбачають необхідність модернізації існуючої сьогодні парадигми криміналістики в умовах прагнення до європейських стандартів у сфері протидії злочинності.

Зважаючи на геополітичні тенденції міжнародної співпраці та поглиблення інтеграції України у європейському просторі, дедалі більшого значення набуває перспектива гармонізації українського законодавства зі стандартами, опрацьованими в ЄС. Прагнення

України успішно реформувати судочинство та досудове розслідування, імплементувати прийняті міжнародною спільнотою засади, принципи, методологію діяльності слідчих, детективів, прокурорів, суддів, судових експертів вимагають передусім дотримання міжнародних стандартів функціонування певного правового інституту, розуміння обов'язків, які держава повинна взяти на себе та гарантувати суспільству їх ефективне виконання [2, с. 9].

З огляду на викладене, можна констатувати, що європейський курс розвитку вітчизняної юридичної науки демонструє у певному сенсі універсальний приклад реалізації кримінально-правової, кримінально-процесуальної та криміналістичної політики України, яка ґрунтується на вимогах *acquis communautaire*. Тому криміналістична підготовка майбутніх юристів має враховувати тенденції розвитку науки і завдання адаптації криміналістичних знань до умов війни та реформування вітчизняного законодавства до міжнародних стандартів Європейського Союзу.

В реаліях сьогодення сучасна криміналістика покликана розроблювати та запроваджувати в практику інноваційні засоби, прийоми та методи, спрямовані на протидію воєнних злочинів, що вчиняються військовими РФ на території України та криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. Окремим напрямом у криміналістиці має бути розроблення системи криміналістичних методик розслідування [8, с. 81-85], активізація розробок техніко-криміналістичного забезпечення [10, с. 159], застосування спеціальних знань [7, с. 254], захист інформаційних джерел і проблеми інформаційної безпеки [1, с. 132-135]. Фактично можна констатувати про формування нового наукового криміналістичного напрямку *воєнної криміналістики* [9, с.188]. Вбачається, що практика застосування криміналістичних знань для збирання доказової інформації в сучасних умовах війни є досить актуальною [10, с. 97-110].

Крім цього, в сучасних умовах відбуваються суттєві зміни у криміналістичному забезпеченні органів правопорядку, вони пов'язані із процесами інформатизації суспільства та запровадженням інноваційних підходів з використанням цифрових та інших сучасних технологій. У даному випадку можна говорити про появу нового напрямку у криміналістиці – «цифрової криміналістики» (*Digital Criminalistics*) [5, с. 275]. У зв'язку із цим, важливо враховувати сучасні тенденції розвитку криміналістики, пов'язані з форму-

ванням її окремих галузей (напрямів): медичної, генотипоскопічної, комп'ютерної (цифрової), аерокосмічної та ядерної криміналістики [6, с. 14].

Досить актуальним сьогодні є створення системи військової юстиції, зокрема, це питання формування військової поліції, військової прокуратури та військових судів (спеціалізованих колегій) із врахуванням передового зарубіжного досвіду, європейських та міжнародних стандартів щодо протидії злочинності [11, с. 5]. Створення органів військової юстиції в реаліях воєнного сьогодення є необхідним кроком задля забезпечення якісного та ефективного виявлення, фіксації розслідування воєнних злочинів, що вчиняються російськими військовими на території України. Вирішення цього питання потребує відповідного законодавчого регулювання та розроблення *концепції криміналістичного забезпечення діяльності органів військової юстиції*, що визначає новий науковий напрямок досліджень у криміналістиці.

У сучасних реаліях воєнного стану в Україні важливим є забезпечення дотримання міжнародних принципів і стандартів у протидії корупції, враховуючи досвід європейських і світових практик [2], беручи до уваги традиції, звичаї і менталітет українських громадян, адже характер корупції в нашій державі відрізняється від корупційних проявів в інших країнах. Україна відіграє ключову роль в процесі міжвідомчої координації міжнародного співробітництва у сфері протидії та запобігання корупції [14]. Крім цього, на наш погляд, за таких умов постає проблема забезпечення діяльності системи цих органів необхідними ресурсами, засобами й навчання, у тому числі й криміналістичного та кримінально-процесуального спрямування.

Водночас, важливим є, на наш погляд, застереження стосовного того, що у контексті процесів гармонізації (адаптації, апроксимації, уніфікації) національних та міжнародних стандартів ні в якому разі не може застосовуватися так зване «сліпе» копіювання механізмів та стандартів, які на національному ґрунті не мають ані історичних передумов існування, ані новоствореної методологічної платформи. Впровадження іноземних чи міжнародних правових інструментів, як, зрештою, і добрих практик діяльності правоохоронних, судових та інших органів, має відбуватися осмислено та ретельно продумано, з урахуванням аргументації “pro et contra”, а не слідуючи за «модним трендом» і надією, що якось раптом буде позитивний ефект. Ефект від таких поспішних реформ є, але часто не такий, який очікується [2, с. 10].

Таким чином, російсько-українська війна, євроінтеграційні процеси в Україні та трансформація сучасної злочинності суттєво вплинули на тенденції розвитку криміналістичної науки, призвели до появи нових завдань, розширенні та видозмінені функцій криміналістики, які позначилися на змісті предмета науки та на особливостях її методики викладання в сучасних умовах воєнного стану та надання статусу Україні як кандидата для вступу в ЄС. В реаліях сьогодення простежується зміна вектора криміналістичних досліджень в Україні та наближення його до єдиного європейського простору.

Список бібліографічних посилань

1. Білоус В. В. Завдання криміналістики в умовах терористичної війни і повоєнної відбудови держави . Актуальні завдання та напрями розвитку юридичної науки у XXI столітті : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 22-23 серп. 2014 р. Львів, 2014. С. 132–135.

2. Дуфенюк О. М. Експертиза у кримінальному провадженні за законодавством України та Польщі: порівняльне дослідження: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 272 с.

3. Журавель В. А., Шепітько В.Ю. Розвиток криміналістики та судової експертизи в Україні: наближення до єдиного європейського простору. Правова наука України: сучасний стан, виклики та перспективи розвитку : монографія. Харків : Право, 2021. С. 631-669.

4. Konovalova V.O., Shevchuk V.M. Digital criminalistics as a strategic direction of formation of criminalistic knowledge. Advanced discoveries of modern science: experience, approaches and innovations: III International Scientific and Theoretical Conference, January 20, 2023. Amsterdam. Pp. 73-77.

5. Самодін А. В. Сучасне розуміння феномену «Цифрова криміналістика». Інновації в криміналістиці та судовій експертизі : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 25 листоп. 2021 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 275-279.

6. Шепітько В. Теоретико-методологічна модель криміналістики та її нові напрями. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Вип. 25 (3). 2021. С. 9-20.

7. Zhuravel, V.A., Konovalova, V.E., Avdeyeva, G.K. Reliability evaluation of a forensic expert's opinion: World practices and Ukrainian realities. Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine. 2021. Vol. 28 (2). P. 252-261.

8. Konovalova, V. O., Shevchuk, V. M. Prospective directions of research of innovations of separate criminalistic methodics. Scientific practice: modern and classical research methods: «ΛΟΓΟΣ» (Vol. 1),

February 26, 2021. Boston-Vinnitsa: European Scientific Platform, 2021. Pp. 81-85.

9. Shevchuk V. M. The role of criminalistics in improving the efficiency of the investigation of war crimes committed by military of the RF in Ukraine. Scientific Collection «InterConf», (122): 1st International Scientific and Practical Conference «Diversity and Inclusion in Scientific Area» (August 26-28, 2022). Warsaw, Poland, 2022. Pp. 187-195.

10. Shevchuk V.M. The role of digital technologies in the investigation of warcrimes in Ukraine: criminalistic problems. Grail of Science: International scientific journal. № 25 (March, 2023). 2023. Pp. 97-110.

11. Shevchuk V. Current Issues of Criminalistics in Context of War and Global Threats. Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics. 2022. Issue 3 (28). P. 11—27.

12. Shepitko V. Criminalistics as a system of scientific knowledge in conditions of global threats and crime transformation. Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics. 18 issue. Kharkiv «Pravo», 2018. Pp. 4-9.

13. Shepitko V. Problems of typization of certain criminalistic methodics. Scientific works of NU OYUA, 2017. Pp. 445-451.

14. Shepitko V. Yu., Konovalova V.O., Shevchuk V.M. et. al. Scientific and technical support of investigative activities in the context of an adversarial criminal procedure. Issues of Crime Prevention. Vol. 1. №. 42, 2021, 92-102.

УДК 340.132.1

ШУЛЬГА Анатолій Матвійович,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри фундаментальних та

юридичних дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7634-3665>

ПРАВОНАЧУЩІ ДИСТАНЦІЙНІ ТА КОНТАКТНІ ДІЇ: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ

«Дистанційні дії» є прямою протилежністю «контактним діям». «Дистанційна дія» – одне із актуальних *понять загальнотео-*

ретичної юриспруденції, котре в умовах сьогодення у контексті функціонування механізму правового регулювання має відношення як до фізичного, так і віртуального простору («кіберпростору»). З огляду на останній, як приклад відповідної *правозначущої* («за правовою кваліфікацією») дії, яку здійснив «програмний робот», можна навести успішну спробу закупівлі через інтернет на «чорному ринку» заборонених предметів, зокрема, наркотиків («екстазі») [1]. Або, приміром, «Булінг (цькування) учасника освітнього процесу» може здійснюватися дистанційно, «із застосуванням засобів електронних комунікацій», як прямо сформульовано в законі (ст. 173-4 КУпАП).

Критерій розрізнення контактних і дистанційних (безконтактних) дій – *спосіб* їх здійснення у просторі. Якщо *контактна дія* (далі – КД) здійснюється у спосіб, який потребує фізичного дотику суб'єкта дії та її об'єкта (суб'єкта) впливу (взаємовпливу), то *дистанційна дія* (далі – ДД) здійснюється у спосіб, який уможливорює певну (істотну, неістотну) віддаленість у просторі суб'єкта дії та її об'єкта (суб'єкта) впливу (взаємовпливу). Прикладом, дій, котрі можуть мати характер як контактних, так і дистанційних (безконтактних) може бути «розмінування»: існує «ручне розмінування» і «дистанційне розмінування» (використовуються «робототехнічні засоби» або «машини дистанційного розмінування»). Передбачені нормами (принципами) права КД і ДД мають правове значення – значення юридичного факту, що спричинює виникнення («зміну», «припинення») регулятивного або охоронного правовідношення, настання для суб'єкта їх здійснення (інших суб'єктів права) певних позитивних або негативних правових наслідків тощо.

Головну якісну особливість КД, з огляду на її істотні ознаки, відображає поняття *фізичний дотик*. КД припускає, внаслідок відповідної «тілорухової активності» суб'єкта дії, існування в системах «суб'єкт дії – об'єкт впливу дії», «суб'єкт дії – суб'єкт впливу дії» такого явища як *фізичний дотик* елементів даних систем. У словосполученні «контактна дія» термін «контакт» (від лат. *contactus* – дотик) означає (в «матеріально-предметному» розумінні даного слова) «стикання, дотик» [2, с. 324].

Окрім того, доцільно додати, що *контактна дія* – це *фізична дія* в її вузькому розумінні, тобто це тілорухова активність поза межами якої знаходиться «голосова активність» («мовна поведінка» як «мовноголосова активність»), котра як природне явище невіддільна від «голосового апарату» тіла людини. Прикладом тієї чи іншої конкретної КД може бути «хапання за одяг, насильницьке

утримання за руки» як «дрібне хуліганство», здійснення «кишенькової крадіжки», використання технології Singl Touch або Multi Touch і відповідного «сенсорного екрана» («touch screen»), приміром, телефону.

У свою чергу практична життєдіяльність сучасної людини демонструє силу силенню *безконтактних* дій, тобто ДД. Приклади таких дій: догляд людини, використовуючи «арочний» або «ручний» металошукач (методика їх використання припускає відсутність торкання частин тіла, одягу людини як об'єкта догляду); безконтактна купівля товару через «віртуальний магазин», скануючи за допомогою смартфона зображений на вітрині (настінному екрані) QR-код (при скануванні коду продукт додається в кошик в мобільному додатку магазину, потім доставляється до оселі покупця).

Основні ознаки ДД: а) «інструментальна» ознака – особливий спосіб реалізації дії; б) «просторова» ознака – віддаленість у просторі («фізичному просторі») суб'єкта дії щодо певного об'єкта (суб'єкта). Основні поняття, котрі відображають особливість ДД і мають використовуватись при формулюванні її дефініції: «спосіб дії», «віддаленість (істотна, неістотна) у просторі», «суб'єкт дії», «об'єкт (суб'єкт) впливу (взаємовпливу)».

Як коментар щодо логіки розуміння істотних ознак ДД доцільно наголосити, що «спосіб дії» – інструментальне поняття, котре дає відповідь на питання: «Як, яким чином здійснюється дія?». «Спосіб дії» (способом є «те, що служить знаряддям, засобом і т. ін. у якій-небудь справі, дії» [3, с. 1179] припускає використання «суб'єктом дії» того чи іншого «знаряддя (засобу)», котрі дозволяють йому впливати на відповідний об'єкт (іншого суб'єкта), незважаючи на істотну віддаленість їх місцезнаходження відносно одне одного. Відповідні «знаряддя (засоби)» є тим, що *опосередковує* вплив суб'єкта на об'єкт, надає можливість такого впливу, незважаючи на їх віддаленість. Функцію «знаряддя (засобу)» виконують різного роду *технічні засоби*, якими, зокрема, є «комп'ютери» як певні «технічні системи» або *робототехнічні засоби* («засоби робототехніки», «робототехнічні системи») – «неавтономні», «автономні» (техніка з технологією *штучного інтелекту*). Прикладом ДД як дії з використанням *технічних засобів* може бути: дія як прояв «дистанційного керування з мовним зв'язком по телефону» («Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку ДСН 3.3.6.037-99», п. 5.1.); дія, коли застосовуються «спеціальні технічні засоби для негласного отримання (зміни, знищення) інформації з технічних засобів її зберігання, обробки та передачі» [4]; активація «радіопідривачем» вибухового пристрою, «керованого радіоканалом».

«Суб'єктом» ДД (правомірної, протиправної) є суб'єкт, розуміння якого охоплюється традиційним поняттям «правосуб'єктність» (на сьогодні, приміром, існує небезспірна тенденція щодо надання певним «автономним роботам» статусу суб'єкта права). «Об'єкт (суб'єкт) впливу (взаємовпливу)» – словосполучення, що припускає: ДД може має місце як в межах «суб'єкт – об'єктних» відносин, так і в межах «суб'єкт – суб'єктних» відносин. *Об'єкт впливу (взаємовпливу)* у даному контексті розуміється як певна частина дійсності (елемент об'єктивної реальності), що має предметну вираженість і ціннісні властивості для суспільства, є певною цінністю (соціально-правовим «благом»), тобто таким об'єктом може бути «власність», «здоров'я людини», «річ» тощо. Відповідні об'єкти є *об'єктами* права (правовідносин). *Суб'єкт впливу (взаємовпливу)* – будь-який *інший* суб'єкт права (правовідносин) як *адресат* ДД і, у свою чергу, суб'єкт пасивної або активної поведінки (між контрагентами правовідносин може мати місце *взаємовплив*, як поведінкова реалізація їх взаємних «прав», «обов'язків»).

В системі «суб'єкт дії – об'єкт (суб'єкт) впливу» поняття *вплив* припускає існування між елементами даної системи «*одностороннього зв'язку*» як «зв'язку керування», відповідний «вплив» є «одностороннім керівним впливом» суб'єкта дії (приклади: керування дроном; керування людиною, використовуючи радіозв'язок з нею). У свою чергу, в системі «суб'єкт дії – об'єкт (суб'єкт) взаємовпливу» поняття *взаємовплив* («Вплив, що здійснюється одним на одного, взаємно» [5, с. 346]) вказує на існування «*двостороннього зв'язку*» як «зв'язку узгодження» проявів активності елементів даної системи (приклади: повернення дрона в точку старту, внаслідок отриманого оператором від нього сигналу про виникнення збоїв в його функціонуванні; дистанційні бізнес-переговори підприємців методом «електронного листування» для узгодження тексту майбутнього правочину).

Список бібліографічних посилань

1. What happens when a software bot goes on a darknet shopping spree? URL: <https://www.theguardian.com/technology/2014/dec/05/software-bot-darknet-shopping-sprees-random-shopper>.
2. Тлумачний словник сучасної української мови / За ред. проф. В.С. Калашника. Харків: Белкар-книга, 2005. 800 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ Перун, 2001. 1440 с.
4. Спеціальні технічні засоби отримання інформації. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/TM023321>.

5. Словник української мови: в 11 томах. / ред. тому: П. Й. Горецький [та ін.]. Том 1: А-В. Київ: Наук. думка, 1970. 799 с.

УДК 343.52/.53:343.72:004«364»

БРИСКОВСЬКА Оксана Миколаївна,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,

провідний науковий співробітник наукової лабораторії

з проблем протидії злочинності навчально-наукового

інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ (м. Київ);

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6902-9969>

ОКРЕМІ ВИДИ ФІНАНСОВОГО ШАХРАЙСТВА З ВИКОРИСТАННЯМ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Підприємства, які знаходяться у зоні активних бойових дій не можуть працювати у повній мірі, а особливо малі підприємства, які не дивлячись на війну мають незначну кількість резервних коштів (як, наприклад, новостворені) для подальшого функціонування. Так, згідно досліджень, через вторгнення Росії більша частина бізнесу не має змоги працювати у звичайному режимі. Воєнний стан в Україні та неможливість роботи оффлайн, зростаючий попит на цифрові технології, швидкі темпи збільшення обсягів транскордонної електронної торгівлі, розвиток глобальних ланцюгів створення доданої вартості, глобальна пандемія, трансформація ринку праці через великі обсяги переселенців. Активні дії державних органів і приватного сектору у сфері розвитку технологій цифрової економіки в умовах воєнного стану, можна стверджувати, що цифровий перехід є стратегічним напрямом підвищення стійкості української економіки та забезпечення економічної безпеки держави [1, с. 100]. Забезпечити себе необхідними фінансовими ресурсами для господарської діяльності – це залучити із боку чи використовувати власні фінансові можливості (власні кошти) на вирішення тих чи інших завдань господарської діяльності [2, с. 17]. Значна кількість бізнесу перейшли на онлайн формат замовлення товарів та проведення оплати за послуги. В умовах повномасштабного вторгнення РФ питання безпеки підприємницької діяльності в Інтернеті є особливо актуальним.

Особливу увагу треба приділити захисту фінансового номера. Доцільно заборонити віддалений перевипуск SIM-карти у мобільного оператора або перейти на контрактне обслуговування. Необхідно робити резервні копії, аби не втратити важливі відомості. Завантажувати програми й застосунки лише з офіційних джерел. Також використовувати ліцензійне антивірусне програмне забезпечення. Не переходити за сумнівними гіперпосиланнями, адже за ними може ховатися фішинговий ресурс. Фішинг використовують зловмисники для отримання цінних даних, зокрема даних банківських карток. Уважно переглядати URL-адресу потрібного сайту, будь-яка неточність може свідчити, про попадання на фішинговий ресурс. Ніколи не вводити конфіденційні дані на підозрілих сайтах [3]. Якщо фінансову інформацію розголошено, слід негайно блокувати картку.

На сьогодні від кібератак та Інтернет-шахрайств потерпають не тільки приватні підприємства, але й приватні особи.

Наразі активізувалися аферисти, які за допомогою фішингу отримували в довірливих або неуважних користувачів мережі персональні дані та виманювали заощадження під виглядом надання державних виплат для переселенців. Розсилаються SMS про виплату допомоги переселенцям з посиланням на ресурс, де нібито можна подати заявку на її отримання. Громадянам пропонують ввести персональні дані і номер банківської картки для зарахування грошей. В результаті таких дій зловмисники привласнювали кошти необачливих осіб.

Трапляються випадки коли у соцмережах створюють фейкові магазини, для вимагання предоплати, або навіть повної оплати за неіснуючий товар. Так, п'ятеро юнаків у Волинській області створили фейковий магазин у соцмережі з продажу жіночого одягу, взуття та аксесуарів, яких у наявності не мали. Таким чином сума збитків становить чверть мільйона гривень. У клієнтів вимагали передплату, однак, отримавши гроші, зникали. За результатами обшуків за місцем мешкання зловмисників вилучили ноутбуки, планшети, мобільні телефони, сім-карти, флеш носії, банківські картки, «чорнові» записи [4]. Аналогічні правопорушення вчиняли мешканці Дніпропетровщини, створювали у соцмережах сторінки, де пропонували виготовлення під замовлення меблів для салонів краси. Головною умовою була передплата. Однак, отримавши кошти клієнтів, зловмисники їх блокували та не виходили на зв'язок. Для протиправної діяльності вони постійно створювали нові сторінки,

адже ошукані громадяни надсилали скарги для блокування фейкових магазинів. Загальна аудиторія їхніх акаунтів становила близько 100 тисяч підписників. Встановлено, що зловмисники привласнили гроші більше 200 громадян. Загальна сума збитків сягає понад 1,5 мільйона гривень.

Крім давно відомих схем продажу неіснуючих товарів, зловмисники винайшли нові, способи наживи. Зловмисники постійно спекулюють на темі фінансової допомоги українцям, які постраждали від дій РФ. Набули популярності схеми псевдоволонтерства та фішингові розсилки для отримання даних банківських карток громадян. Шахраї постійно підлаштовуються під потреби суспільства і щоразу винайшли нові схеми. Четверо засуджених за особливо тяжкі злочини організували шахрайську діяльність. Вони займалися таким «бізнесом», перебуваючи в ув'язненні. Їм допомагали шість спільників на волі: із Вінницької, Житомирської та Чернівецької областей. Вони створювали фейкові акаунти військових у соцмережах. Користуючись цими сторінками, зловмисники вводили в оману людей нібито можуть допомогти звільнити родичів із полону або розшукати на фронті безвісти зниклих захисників. Крім того, «продавали» українцям, у тому числі й військовослужбовцям, техніку та генератори для фронту, вказуючи занижену ціну. Своїм спільницям на волі, в'язні надавали вказівки про способи виманювання грошей. Жінки знайомилися із військовими у соціальних мережах, та видурювали в них кошти. Потребу в грошах пояснювали допомогою родичам, хворим дітям та іншими проблемами. Шахраї мали чітко відпрацьовану схему, на якій заробляли до 100 тисяч гривень за день. Під час документування злочинних дій, слідчі обшукали місця позбавлення волі та місця проживання спільників.

Вилучили мобільні телефони та сім карти, банківські картки, чорнові записи, грошові кошти й інші речові докази шахрайської діяльності.

Найрозповсюдженіші схеми шахрайства в умовах воєнного стану: псевдоблагодійність; пропозиції оренди неіснуючого житла для переселенців; фейкові пасажирські перевезення і продаж неіснуючих товарів, зокрема військової амуніції; шахрайство під виглядом організації переправлення через держкордон чоловіків призовного віку; фейкове надання інформації щодо безвісно зниклих громадян; «платне» розмінування.

Своєчасна інформація про нові види шахрайства, способи його вчинення, про особливості шахраїв і криміногенні ситуації-пастки, які створюються ними для здійснення злочинних посягань, може

істотно вплинути на зменшення рівня таких видів злочинів. Необхідно розповсюдити по всіх ЗМІ (пресі, радіо, телебаченні, веб сайтах, смс повідомленнях і т.д.) інструкції, які допоможуть розпізнавати схеми аферистів в Інтернеті, поради щодо протидії цим злочинам, та для безпеки надання або отримання допомоги у Інтернет мережі. Доцільне проведення лекцій, бесід, зборів із різними соціальними групами населення (колективами працівників на підприємствах, в установах, організаціях; студентами у вишах, учнями у школі; пенсіонерами, соціально незахищеними верствами населення за місцем проживання і т. ін.) [5 с. 136].

Отже, забезпечення безперервної просвітницької роботи, через засоби масової інформації, соціальні мережі, сайти, бесіди, лекції для охоплення усіх соціально-демографічних верств населення, з метою своєчасного інформування про нові види фінансового шахрайства з використанням мереж Інтернет в умовах воєнного стану, способи їх вчинення, криміногенні ситуації-пастки, які створюються шахраями для вчинення своїх злочинних посягань. Все це є ефективним заходом профілактики такої злочинності.

Список бібліографічних посилань

1. Єфремова К. В. Новітні підходи до правового регулювання системи цифрової економічної безпеки України в умовах воєнного стану *Актуальні проблеми господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії* : матеріали ІІ круглого столу (м. Харків, 29 квітня 2022 року). Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2022. С. 96–100 URL : https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/conf_29.04.22.pdf.

2. Богушева Т.О. Фінансова підтримка держави господарської діяльності в умовах воєнного стану *Актуальні проблеми господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії* : матеріали ІІ круглого столу (м. Харків, 29 квітня 2022 року). Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2022. С. 14–18 URL : https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/conf_29.04.22.pdf.

3. Правила безпеки у кіберпросторі – рекомендації кіберполіції 07 лютого 2023 р. URL : <https://cyberpolice.gov.ua/news/pravyla-bezpeky-u-kiberprostori--rekomendacziyi-kiberpoliczii-3655/>.

4. Кіберполіція викрила п'ятьох юнаків у продажі неіснуючих товарів у соцмережі URL : <https://www.npu.gov.ua/news/kiber-politsiya-vikrila-pyatokh-yunakiv-u-prodazhi-neisnuuyuchikh-tovariv-u-sotsmerezhi>.

5. На гарячому спіймали ув'язнених, які виманювали гроші у військових у Вінниці URL : <https://www.myvin.com.ua/news/18174-na>

hariachomu-spiimaly-uviaznenykh-iaki-vymaniuvaly-hroshi-u-viiskovykh-ta-ikhnikh-rodychiv.

6. Брисковська О.М. Аспекти віктимологічної профілактики інтернет-шахрайства: матеріали міжвузів. наук.- практ. круглого столу *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* (Київ, 28 трав. 2020 р.). Київ. Нац. акад. внутр. справ, 2020. Ч. 1 С. 134–136.

УДК 343

ВІНЦУК Вікторія Володимирівна,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри оперативного-розшукової діяльності

та розкриття злочинів факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4241-4474>

ТЛУМАЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ЯК ІНСТИТУЦІЇ ВИМІРУ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Взаємодія між усіма учасниками досудового розслідування залежить значною мірою від ефективності її проведення, і визначення того, що на якій би стадії цієї діяльності вона не відбувалась все одно потребує конкретного тлумачення та єдиного підходу до її розуміння. Окремі аспекти взаємодії служб та підрозділів органів внутрішніх справ під час протидії злочинності, а також на стадії досудового розслідування були предметом досліджень О.М. Бандурки, В. П. Бахіна, В.В. Вінчук, В.Л. Васильєва, В.І. Гаєнка, І. М. Гуткіна, В.О. Дубрівного, О.Ф. Долженкова, Г.О. Душейко, В.П. Захарова, В.В. Іванова, Є.П. Іщенко, О.М. Ларіна, О.М. Литвинова, Г.К. Синілова, С.В. Слінька, В.М. Тertiшника, Ю.В. Чуфаровського, О.О. Юхна та інших вчених. Однак, незважаючи на велику кількість наукових праць, сьогодні існує необхідність більш детального врегулювання спірних питань і координації дій між оперативними та слідчими підрозділами, що зумовлено стрімким розвитком суспільних відносин і частими змінами в законодавстві України. Потрібно налагодити чітку взаємодію між слідчими й оперативними підрозділами

на стадії досудового розслідування, зокрема під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій[1, с. 77]. Для з'ясування суті поняття «взаємодія», слід розглянути його етимологію. Це поняття може розглядатися у двох аспектах: як взаємний зв'язок явищ, так і як взаємна підтримка. В етимологічному розумінні термін «взаємодія» являє собою співдію, співдіяння, а також погоджену дію між ким-, чим-небудь. Взаємодія пов'язана із взаємодопомогою, тобто обопільною допомогою, допомогою, яка надається взаємно [2, с. 188]. За великим тлумачним словником сучасної української мови «взаємодія – це взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджена дія між ким-, чим-небудь, взаємний вплив тіл чи частинок, який зумовлює зміну стану їхнього руху»[3]. У філософському розумінні взаємодія означає категорію, що відображає процеси впливу різноманітних об'єктів один на одного, їх взаємну умовленість, зміну стану, взаємоперехід, а також породження одним об'єктом іншого. У філософії Канта - це категорія відношення, яка породжує єдність речей і процесів чуттєвого світу[4]. Отже, для категорії «взаємодія» з філософської точки зору характерна наявність фактичних та стійких зв'язків що дозволяють об'єктам впливати один на одного, а також наявність самого впливу, у результаті якого відбувається взаємна зміна взаємодіючих сторін. О.М. Арестова розглядає взаємодію як один з видів взаємозв'язку, тобто, це означає, що в процесі взаємодії спостерігається вплив перебігу, характеру й змісту дій однієї сторони на дії іншої[5, с. 15].

В юридичній літературі виділяються процесуальні й організаційні форми взаємодії і при цьому відзначається, що процесуальна взаємодія регламентована кримінально-процесуальним законом, а організаційна форма взаємодії - відомчими нормативними актами [6, с. 58]. В теорії оперативно-розшукової діяльності О.М. Бандурка надає своє бачення в вирішенні цієї проблеми, яке визначає взаємодією як комплекс спільних, або узгоджених за часом і місцем дій кількох оперативних підрозділів по вирішенню певних завдань в боротьбі зі злочинністю спільними зусиллями[7, с. 139-140]. Поглиблюючи цю тематику далі, Г.О. Душейко під взаємодією оперативних підрозділів, наприклад зі слідчими, розумів засноване на законі та відомчих нормативних актах поєднання сил, засобів і методів слідчих апаратів та оперативних підрозділів для своєчасного і підставного порушення кримінальної справи, створення передумов швидкого і повного розкриття злочину, ефективного розслідування для викриття винних і забезпечення правильного застосування закону

з тим, щоб кожна особа, яка скоїла злочин, була справедливо покарана і ні одна невинна не була притягнута до кримінальної відповідальності і засуджена[8, с. 135]. Деякі науковці пропонують розуміти під взаємодією організаційну форму діяльності двох і більше осіб, яка спільно узгоджена та регламентована законами й іншими відомчими нормативно-правовими актами, і спрямована на досягнення завдань конкретного кримінального провадження[9, с. 24].

Теорія кримінального процесу розглядає взаємодію як форму зв'язку елементів системи, за допомогою якої вони, взаємодоповнюючи один одного, створюють умови для успішного функціонування в цілому[10, с. 500]. Під поняттям взаємодії у кримінальному провадженні, С. Тищенко визначає її як дії учасників кримінального процесу, які, реалізуючи свої повноваження стосовно один одного, сприяють виконанню загальних завдань кримінального провадження. При цьому характер взаємодії може бути різним, залежно від того, керуються безпосередні учасники спільним інтересом чи відмінними. Головне, щоб у кінцевому результаті була досягнута мета, задля якої суб'єкти взаємодіють[11, с. 105].

Отже, підтримуючи думку науковців слід зазначити, що будь-яка діяльність, яка здійснюється під час кримінального провадження, у широкому значенні, спрямована на виконання його завдань, а досліджування етимології взаємодії відіграє значну роль у ефективності протидії злочинності. Тобто, взаємодію підрозділів МВС з іншими правоохоронними органами та органів і підрозділів Національної поліції України з громадськістю та органами державної влади можна трактувати так, що це діяльність яка регулюється законами та нормативно-правовими актами України, носить суспільнокорисний характер, має за мету вирішення загальних для всіх органів та підрозділів поліції завдань протидії кримінальним правопорушенням, їх виявленню, розслідуванню з використанням сил і засобів інших органів та підрозділів поліції, широкого застосування науково-технічних можливостей, криміналістичних методів та оперативно-розшукових і оперативно-технічних заходів і спрямована на досягнення позитивних результатів та притягнення до відповідальності осіб, які їх скоїли, відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди, відновлення порушених прав та інтересів фізичних і юридичних осіб[12, с.88].

Список бібліографічних посилань

1. Вінчук В. В. Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції України під час проведення негласних слідчих

(розшукових) дій / В. В. Вінцук, О. Ю. Цебинога // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2017. - Вип. 4. - С. 76-81. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnvvs_2017_4_12.

2. Новий тлумачний словник української мови. У 3-х т. - 2-е вид. Т. 1. Київ.: Аконіт, 2003. 926 с.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005.

4. Кант И. Сочинения: В 8-ми томах. М.: Бек, 1994. Т. 6. 437 с.

5. Арестова Е.Н. Организационно-правовые и социологические аспекты взаимодействия органов внутренних дел с частными детективными и охранными службами : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое право; информационное право». М., 1995. 19 с.

6. Гаєнко В.І. Деякі міркування щодо організації взаємодії на досудовому слідстві/В. І. Гаєнко, О. М. Литвинов // Право і безпека, 2003, N 2 (3). С.58-60.

7. Бандурка О.М. Оперативно-розшукова діяльність. Частина I: Підручник - Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. - 336 с.

8. Душейко Г.О. Організаційно-тактичні основи реалізації оперативно-розшукової інформації в стадії порушення кримінальної справи: Дис. ...канд. юрид. наук: 21.07.04 - оперативно-розшукова діяльність. Х.: НЮА, 2000. 250 с.

9. Абламський С.Є., Юхно О.О., Лук'яненко Ю. В. Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень: навчальний посібник. За заг. ред. док. юрид. наук., професора О.О. Юхна. Харків. 2017. 152 с.

10. Тертишник В. М. Кримінально-процесуальне право України : підручник. 5-те вид., доп. і перероб. Київ: А.С.К., 2007. 848 с.

11. Тищенко С. Дефініція поняття взаємодії в кримінальному провадженні / С. Тищенко // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. - 2014. - № 3. - С. 101-106 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/3-2015/tishenko.pdf>.

12. Вінцук В. В. Взаємодія у кримінальному процесі та її етимологія / В.В. Вінцук // Актуальні проблеми кримінального процесу та криміналістики : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29 жовт. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ., Ташкент. держ. юрид. ун-т. - Харків : ХНУВС, 2021. - С. 86-89.

УДК 004.78

ВИГАНЯЙЛО Світлана Миколаївна,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5350-0728>

Інформаційні технології як інструмент захисту прав людини

Українські ізолятори тимчасового тримання досі практикують дані про затриманих осіб вносити в паперові журнали, що дає можливість ускладнення та уповільнення роботи структурних підрозділів. Для забезпечення гарантії базових прав затриманих та унеможливлення безпідставних звинувачень поліцейських розпочато процес впровадження в діяльність Національної поліції України нової системи обліку всіх дій щодо затриманих осіб — системи «Custody Records». Система передбачає, що в ізоляторах буде окрема посада – custody officer (інспектор з дотримання прав людини). Він спілкуватиметься з затриманим та заповнюватиме електронну базу інформацією, що стосується затриманої особи, а саме: умови затримання, всі слідчі дії, стан здоров'я, надання медичної допомоги, консультації з адвокатом. Все це фіксуватиметься в єдиній електронній базі, і в потрібний момент отримати будь-який документ щодо затриманого.

24 травня 2022 року МВС видало Інструкцію з формування та ведення інформаційної підсистеми Custody Records, шляхи вдосконалення та подальшого розвитку Custody Records в Україні.

Система Custody Records має в складі:

1. інспектора (кастоді-офіцера) відповідального за дотримання прав затриманих осіб;
2. електронну систему обліку всіх дій щодо затриманої особи, яка замінює паперові журнали та зводить можливість викривлення даних до мінімуму;
3. систему «розумної» відеофіксації з уникненням мертвих зон, ручного управління камерами, можливого знищення даних тощо. Для моніторингу безпечного поведіння з особою можуть використовуватися різні пристрої, серед яких стаціонарні камери, поворотні камери, об'єктиви зі змінною фокусною відстанню, які підтримують аудіозапис тощо;

4. здійснення інтерв'ю (непроцесуального опитування) із затриманою особою щодо того, як з нею поводитись поліцейські під час затримання, чи не порушувались її права із фіксацією стану здоров'я та перевірки будь-якої інформації, що може свідчити про незаконне застосування сили.

У 2017 році Кабінет Міністрів України ухвалив «Стратегію розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2022 року» (затв. Розпорядженням КМУ від 15.07.2017 №1023-р), яка передбачала впровадження «автоматизованого обліку затриманих осіб з метою запобігання незаконному затриманню та вдосконалення системи захисту таких осіб від тортур і жорстокого поводження». У «Плані заходів з реалізації Стратегії» (затв. Розпорядженням КМУ від 21.08.2019 №693-р) вже конкретизувалось, як саме це зробити, зокрема технічні, нормативно-правові та організаційні аспекти впровадження системи Custody Records на всій території України не тільки в ізоляторах тимчасового тримання, а й у відділеннях поліції.

Наступний етап впровадження системи Custody Records мав передбачати можливість забезпечення детальної фіксації всіх дій щодо затриманої особи, починаючи з моменту її фактичного затримання та протягом усього періоду перебування у територіальному органі поліції до моменту звільнення цієї особи або ж її доставлення до ІТТ. Таким чином, поряд із оперативним працівником, дізнавачем, слідчим, які здійснюють затримання, з'явилась особа касто-ді-офіцера, який фіксує, яким чином відбулось затримання, якщо застосовувався примус, то чи був він пропорційним опору особи тощо. До того ж, поки особа не постане перед слідчим суддею, судом для вирішення питання про законність затримання та подальших дій стосовно неї, особа, не зацікавлена у результатах розслідування та відповідних показників ефективності роботи відповідала б за дотримання прав затриманого.

Для забезпечення належного функціонування системи Custody Records на рівні відділень поліції Управлінням дотримання прав людини разом із партнерами з громадянського суспільства було розроблено «Технічне завдання із впровадження системи Custody Records у територіальних органах поліції». Саме спираючись на його основні положення, можна відповісти на питання, які подальші шляхи впровадження цієї системи у життя.

Починаючи з 2020 року розпочалось поступове впровадження системи Custody Records на рівні територіальних органів поліції, навчання відповідних фахівців із дотримання прав затриманих

осіб, технічне обладнання та розширення можливостей електронної системи обліку всіх дій щодо затриманої особи. Цей процес триває і зараз в умовах війни, адже необхідність боротися зі злочинністю загальнокримінального характеру нікуди не зникла, навпаки – її наслідки стали більш руйнівними для країни, яка потерпає від російської агресії.

МВС України видало Інструкцію з формування та ведення інформаційної підсистеми «Custody Records» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» [1, с. 1]. За змістом йдеться про перший нормативно-правовий акт, яким унормовано діяльність системи фіксації всіх дій щодо затриманої особи, а саме в частині функціонування електронного дос'є, картки затриманої особи.

Інформаційна підсистема «Custody Records» є частиною інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» [2, с.1] і, таким чином, входить в єдину систему баз даних МВС України.

Управлінням дотримання прав людини Національної поліції України було розроблено нормативно-правові акти для подальшого регулювання системи Custody Records, а саме: Інструкцію про «Забезпечення режиму тримання та охорони осіб, які тримаються в ізоляторах тимчасового тримання територіальних органів Національної поліції»; «Порядок використання систем відеоспостереження в ізоляторах тимчасового тримання територіальних органів Національної поліції»; «Правила внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання територіальних органів Національної поліції».

УДПЛ спільно із підрозділами Національної поліції розробила алгоритми роботи поліцейських із автоматизованою електронною системою обліку затриманих осіб «Custody Records» та дій поліцейських при затриманні осіб в адміністративному та кримінальному процесуальному порядкух.

Зазначені нормативно-правові акти перебувають у стані погодження, отже мають бути рано чи пізно затверджені Міністерством внутрішніх справ.

Таким чином, на рівні нормативного регулювання необхідно:

1. підвищити ефективність діяльності інституту службових осіб, відповідальних за перебування затриманих;
2. забезпечити інфраструктурні умови у територіальних органах поліції для впровадження системи Custody Records. Необхідною є умова що затримана особа завжди буде перебувати в полі

зору кастоді-офіцера, а ризик катувань та неналежного поводження в «мертвій зоні» зводиться до мінімуму;

3. врегулювати систему відеоспостереження дій затриманої особи із використанням сучасної техніки, можливістю віддаленого доступу до камер шляхом використання мережі Інтернет, можливості архівування даних і швидкого доступу до їх окремих фрагментів, порядку забезпечення приватності;

4. налагодити ефективну взаємодію посадових осіб, діяльність яких пов'язана із затриманням, взаємодії між усіма посадовими особами територіального органу поліції (службових осіб, патрульних поліцейських, оперативних працівників, слідчих, дізнавачів).

Система Custody Records розвивається на рівні територіальних органів поліції. Зокрема одну з її частин – електронне дос'є з інформацією про всі дії щодо затриманої особи врегульовано на рівні підзаконного нормативно-правового акту. Подальшими кроками має стати нормативне врегулювання: 1) статусу особи кастоді-офіцера; 2) інфраструктурних умов для перебування затриманої особи; 3) системи відеоспостереження та роботи з такими даними; 4) ефективної взаємодії між різними службовими особами органів правопорядку.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему "Інформаційний портал Національної поліції України": Наказ МВС України від 03.08.2017 № 676 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17>.

2. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми "Custody Records" інформаційно-комунікаційної системи "Інформаційний портал Національної поліції України" Інструкція від 24.05.2022 № 311 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/RE37965>.

УДК 159.9:351.74(477)

ГЛУШКОВА Дар'я Валентинівна,

доктор філософії,

викладач кафедри правоохоронної діяльності

та поліціїстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5909-6367>

ПІДГОТОВКА КАДРІВ ДЛЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ВІДПОВІДНО ДО СУЧАСНИХ ВИМОГ

Кадрове забезпечення є невід'ємною складовою ефективного функціонування правоохоронної системи України. Воно є фундаментом успішної діяльності органів та підрозділів внутрішніх справ, що неможливе без об'єктивної та своєчасної, обґрунтованої оцінки діяльності ділових і моральних якостей персоналу правоохоронних органів України.

Навіть сьогодні Україна продовжує формування сучасного, ефективного, якісного та дієвого механізму державних органів. Особливу роль в цьому механізмі відіграють органи правопорядку і, зокрема, поліція, адже відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави є одним з основних завдань, покладених на підрозділи поліції [1].

Говорячи про одну зі сфер застосування професії правників – правоохоронні органи, слід звернути увагу на те, що сьогодні перед співробітниками правоохоронних органів як ніколи постають складні завдання, що з одного боку пов'язані із постійними змінами «правил гри» та технічним й технологічним оснащенням правопорушників, а з іншого – очікуваннями суспільства, яке вимагає досконалої та ефективної роботи «24 на 7».

Доречними є слова І. Є. Руколайніна та О. О. Леміш, які зазначають, що «складниками професійної підготовки є професійне виховання, тобто комплекс заходів, що спрямований на формування професійних інтересів особистості, і професійна діагностика – важливий елемент профорієнтаційної роботи, який включає в себе вивчення якостей, здібностей та інтересів особистості, що в подальшому впливає на вибір нею професії та освоєння певного виду діяльності» [2].

Саме через особливість умов роботи слідчих та оперуповноважених у свій час створювались навчальні заклади, що здійснюють підготовку кадрів для правоохоронної системи. У них акцент робився на вивченні криміналістики, оперативно-розшукової діяльності, оволодінні навичками застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї, вміннях діяти у непередбачуваному середовищі та умовах професійного ризику. Сьогодні в Україні існують заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку фахівців саме для правоохоронних органів. Основними спеціальностями є 081 «Право» та 262 «Правоохоронна діяльність». Щорічно такі заклади закінчують тисячі випускників, що залучаються до роботи на різних ділянках та сферах права та правоохоронної діяльності.

Вищі навчальні заклади як суб'єкти професійної підготовки працівників ОВС виконують такі функції:

1) навчальну (полягає у підготовці висококваліфікованих і компетентних працівників, із відповідними особистими та професійними якостями, наданні їм необхідних знань, умінь і навичок для якісного виконання службових обов'язків за майбутньою посадою);

2) наукову (реалізується під час: проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень, спрямованих на розв'язання найбільш важливих проблем практичної діяльності органів внутрішніх справ тощо);

3) методичну (спрямована на вдосконалення методики навчання і виховання курсантів (слухачів), підвищення педагогічної майстерності професорсько-викладацького складу тощо);

4) організаційну (спрямована на вирішення різних питань діяльності відомчого навчального закладу);

5) виховну (спрямована на: забезпечення формування і розвитку в працівників особистої відповідальності за свідоме виконання вимог Конституції та законів України, вірності Присязі та ін.);

6) фінансово-економічну (в: оперативному управлінні майном, а також доходами від його використання; здійсненні фінансово-господарської діяльності тощо);

7) координаційну (методичному забезпеченні навчально-виховного процесу, розширенні співробітництва ВНЗ та ін.) [3].

Сьогодні в Україні існують досить багато вищих навчальних закладів, в яких здійснюється підготовка за спеціальністю 081 «Право» та 262 «Правоохоронна діяльність», проте саме заклади зі специфічними умовами навчання мають більшу можливість готувати майбутніх фахівців як за державним замовленням, так і на

умовах контракту, які з більшої вірогідністю поповнять лави правоохоронних органів та будуть з розумінням та відповідальністю служити народові України. Наявність таких закладів вищої освіти, успіхи їх випускників та залучення до процесу навчання практичних підрозділів, установ та осіб, які здійснюють діяльність у сфері права в якості баз практики чи стажування, обговорення нагальних питань у пресі, серед здобувачів вищої освіти і їх батьків, тобто інформаційне залучення широкої та різнопланової аудиторії, також дозволить більшій частині суспільства зрозуміти особливості роботи правоохоронних органів, а отже, підвищити рівень довіри до них.

В той же час, слід відзначити, що заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання грають велику роль у підготовці високоякісних правників, тому в Україні повинна бути збережена система підготовки правників закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання з метою підготовки здобувачів вищої освіти для їх подальшого працевлаштування не тільки в правоохоронні органи, але й як правників інших напрямів. Від стану та розвитку правничої освіти і науки України залежить ефективність та якість реалізації правової реформи, процес адаптації та гармонізації українського законодавства з міжнародним законодавством, створення сучасного суспільства з ефективною правовою системою, високим рівнем правової культури, що буде сприятиме становленню України як правової, демократичної та соціальної держави, в якій діє принцип верховенства права.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. No 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. No 40-41. Ст. 379.
2. Руколайніна І.Є., Леміш О.О. Формування та підготовка кадрів (персоналу) до органів Національної поліції України. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 1. С. 104–106.
3. Андреева О. Б. Функції вищих навчальних закладів як суб'єктів професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2011. № 4 (55). С. 184–188.

УДК 351.743

ГОЛУБ Микола Володимирович,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри правоохоронної діяльності

та поліціїстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5257-081X>

НЕОБХІДНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО РЕАГУВАННЯ НА ВИПАДКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Актуальність проблематики попередження та протидії домашньому насильству обумовлена тим, що насильство як таке, і домашнє насильство, у тому числі, є однією з найбільш розповсюджених форм порушення прав і свобод людини, є одним з найбільш поширених і найбільш складних з точки зору протидії явищ. Згідно результатів досліджень, проведених Міжпарламентським союзом у 29 країнах у п'яти регіонах світу, 82% жінок-депутатів відчували психологічне насильство із сексуальним підґрунтям, як у вигляді коментарів і рухів, у тому числі з боку колег, так і у вигляді прямих погроз. Майже половині погрожували вбивством, зґвалтуванням або викраденням близьких у соціальних мережах [1].

В умовах війни більшість проблемних питань, які існували у повсякденному житті людей не стали менш важливими, а, навпаки, вони суттєво загострились. Зазначене у повній мірі стосується питань, пов'язаних із домашнім насильством і є обґрунтовані підстави стверджувати, що це явище стало ще більш небезпечнішим під час війни ніж у мирний час. Статистика говорить, що кількість звернень до органів поліції у зв'язку з випадками домашнього насильства за часів війни зменшилась. Так, у першому півріччі 2022 року у порівнянні з першим півріччям 2021 року зафіксовано на 27.5% менше звернень до Національної поліції України з приводу домашнього насильства [2]. Але, об'єктивно оцінюючи сучасну ситуацію, пов'язану із домашнім насильством в Україні, необхідно враховувати наявність бойових дій, тимчасову окупацію окремих територій, вимушене переміщення значної частини населення, необхідність вирішення людьми нагальних питань із забезпечення умов проживання для себе і своєї

сім'ї, а також те, що певна частина осіб, постраждалих від домашнього насильства в умовах війни за власною ініціативою можуть замовчувати цю проблему, вважаючи, що її вирішення можна відкласти до закінчення бойових дій.

Ситуація на деокупованих територіях щодо оперативного реагування на випадки домашнього насильства, проведення превентивної роботи та застосування необхідних заходів впливу відносно кривдників, реєстрації випадків домашнього насильства та осіб, які схильні до таких проявів викликає занепокоєння.

За останній час Україною запроваджено реальні заходи щодо вирішення питань попередження та протидії домашньому насильству. Ця діяльність полягає як у формуванні нових законодавчих норм, так і у здійсненні більш активних дій з боку правоохоронних органів держави і, у першу чергу, Національної поліції України (НПУ), направлених на ефективне реагування на прояви домашнього насильства. Аналізуючи статистичні дані щодо скоєння правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством і реагуванням на них з боку НПУ, можна зробити висновок, що існує необхідність підвищення не тільки професійного рівня складу груп швидкого реагування, вирішення питання щодо продовження створення таких груп у інших регіонах держави, а й забезпечення дієвої взаємодії відповідних підрозділів НПУ з іншими державними та недержавними інституціями, задіяними в цьому напрямку роботи (мобільні бригади соціально-психологічної допомоги Міністерства соціальної політики України, організаційні структури та посадові особи органів місцевого самоврядування, відповідні громадські організації, окремі громадські діячі та активісти). Запорукою позитивного впливу на ситуацію, пов'язану з вирішенням питань профілактики та припинення домашнього насильства є здійснення системного підходу керівництва НПУ до цієї проблеми.

МВС України повідомило, що: "Окрім заходів, які вживаються сьогодні для підвищення обізнаності суспільства щодо явища домашнього насильства, ми спільно з нашими партнерами зміцнюємо потенціал Нацполіції. Зокрема - проводимо системне навчання поліцейських, збільшуємо кількість мобільних груп реагування на випадки домашнього насильства - на сьогодні їх уже 54. Також ми залучаємо до реагування не лише ці групи, а й патрульних поліцейських, дільничних офіцерів поліції, поліцейських офіцерів громади, ювенальну поліцію, слідчих, також вивчаємо і впроваджуємо кращі міжнародні практики" [3].

Висновок: розглядаючи питання підвищення ефективності профілактики та протидії домашньому насильству, вважаємо за доцільне:

- запровадити ініціативу з боку НПУ щодо координації дій поліції, державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, направлених на активізацію реагування щодо випадків домашнього насильства;

- збільшити кількість служб НПУ, задіяних у заходах реагування (профілактики, попередження та припинення) на випадки домашнього насильства;

- збільшити кількість регіонів, у яких запроваджена діяльність мобільних груп по протидії домашньому насильству, забезпечити таку діяльність на всій території України, у найкоротший термін відновити роботу цих підрозділів на деокупованих територіях держави;

- вжити заходів щодо збільшення кількості мобільних груп на територіях областей, де вони діють на теперішній час;

- удосконалити учбову програму по перепідготовці та підвищенню кваліфікації співробітників підрозділів НПУ по протидії домашньому насильству та провести збори на базі навчальних закладів системи МВС;

- вжити заходів щодо забезпечення взаємодії мобільних бригад соціально-психологічної допомоги Міністерства соціальної політики України зі створеними НПУ мобільними групами реагування;

- з метою організації спільної роботи усіх сил та засобів, задіяних у справі по запобіганню та протидії домашньому насильству, розробити пропозиції до Кабінету Міністрів України, щодо створення у регіонах Єдиних координаційних центрів по запобіганню та протидії домашньому насильству.

Список бібліографічних посилань

1. Новини ООН: Сексуальне насильство докорінно сягає до традицій чоловічої переваги. URL: <https://news.un.org/ru/story/2019/11/1367751>.

2. Українська правда. Життя. Домашнє насильство крізь призму війни. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2022/11/29/251536/>.

3. Укрінформ: Мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3150569-v-ukraini-diut-54-mobilni-grupi-policii-z-protidii-domasnomu-nasilstvu.html>.

УДК 351.741«364»

ГРИГА Марія Андріївна,

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту № 1

Національної академії внутрішніх справ (м. Київ);

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4561-712X>

ПРО деякі ЗМІНИ ЗАКОНОДАВЧОГО підґрунтя ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабна збройна агресія рф та запровадження воєнного стану на території нашої держави стали ключовими чинниками, які прямо чи опосередковано впливають на всі процеси та відносини як в Україні, так і далеко за її межами. Правоохоронні органи, головною функцією яких є забезпечення ефективного функціонування механізму захисту особи, її життя, честі, гідності, законних прав та інтересів, в умовах війни працюють в посиленому режимі, подекуди – на межі можливостей. Правоохоронці забезпечують діяльність блокпостів, перевіряють документи та транспортні засоби, проводять евакуацію населення, здійснюють пошук диверсантів, протидіють мародерству. Крім того, працівникам правоохоронних органів доводиться надавати першу медичну (а часто і психологічну) допомогу постраждалим від воєнних злочинів окупантів, а інколи – забезпечувати постраждалих найнеобхіднішим.

Для оптимізації роботи правоохоронців в умовах війни, зазнало змін законодавче підґрунтя їхньої діяльності. Так, Національна поліція, як найбільш наближений до населення правоохоронний орган, відтепер керується оновленим Законом України «Про Національну поліцію» [1]. За період повномасштабної агресії рф було прийнято цілу низку нормативно-правових актів, відповідно до яких вносились зміни до головного закону поліціантів. Так, 15 березня 2022 р. було прийнято Закон України № 2123-IX «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану» [2]. Даний закон, крім іншого, передбачає суттєве розширення повноважень поліцейських під час дії воєнного стану, про що свідчать зміни, внесені до ст. 23

(Основні повноваження поліції). Так, поліція, відповідно до покладених на неї завдань, зможе отримувати безоплатно інформацію від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб, зокрема щодо військовополонених; отримує право на конвоювання осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також охороняє їх у залі суду; поліцейські відтепер уповноважені на оперативне розмінування, у частині виявлення, знешкодження та знищення вибухівки, які є засобами, предметами, знаряддями вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень; здійснює техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події; організацію робіт з надання, позбавлення та підтвердження допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт. Крім того, Національна поліція розширює співробітництво з Європейським поліцейським офісом (Європол) та діє як Національний контактний пункт між компетентними органами України та Європол; здійснює представництво та забезпечує виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі та виступає як Національне центральне бюро Інтерполу; здійснює збір біометричних даних осіб [3, с. 212].

Зміни до повноважень Національної поліції запроваджено також Законом № 2191-IX від 14.04.2022 р., відповідно до якого даний орган забезпечує інформування Уповноваженого з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, про хід досудового розслідування, вжиття заходів для розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, для внесення даних до Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин [4].

Законом № 2123-IX від 15.03.2022 р. оновлено порядок атестування поліцейських під час дії воєнного стану: відтепер керівник поліції, а також керівники органів (закладів, установ) поліції мають право призначити атестування поліцейських незалежно від часу перебування на посаді та проведення останнього атестування таких поліцейських; порядок, строки, періодичність проведення атестування, а також категорії поліцейських, які підлягають атестуванню, затверджуються Міністерством внутрішніх справ України; атестування поліцейських під час дії воєнного стану не проводиться [2].

З важливих положень Закону № 2123-IX від 15.03.2022 р., що діють під час воєнного стану, варто також відмітити отримання поліцейськими призовного віку відстрочку від призову на весь період їх служби отримують; відсутність здійснення громадського контролю

за діяльністю поліції; безоплатне медичне забезпечення поліцейських в закладах охорони здоров'я будь-якої форми власності.

Змінюється під час дії воєнного стану і порядок присвоєння спеціальних звань поліції: чергове спеціальне звання може бути присвоєно без встановлення термінів, передбачених ст. 84 Закону України «Про Національну поліцію», достроково та на один ступінь вище від звання, передбаченого займаною штатною посадою, до підполковника поліції включно керівником Національної поліції України, а спеціальне звання полковник поліції – керівником Національної поліції України за погодженням з Міністром внутрішніх справ України, що запроваджено відповідним законом від 24 березня 2022 р. [5].

Окремі зміни у діяльності Національної поліції України запроваджено також Законом України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» (від 09.07.2022 р. № 2391-IX). Так, в межах повноважень поліцейських відтепер вжиття заходів для визначення осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе; встановлення особи за невпізнаним трупом; здійснення відбору біологічного матеріалу осіб та встановлення його генетичні ознаки (геномну інформацію) у випадках, передбачених законодавством [6].

Зміни в Законі України «Про Національну поліцію» (п. 51 ст. 23) відбулися також у контексті вдосконалення системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112, що зумовлено прийняттям Закону № 2581-IX від 07 вересня 2022 р. [7].

Список бібліографічних посилань:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 р. № 580. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
2. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану : Закон України від 15 березня 2022 р. № 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#n14>.
3. Турбал А. Є., Шпиталенко Г. А. Особливості роботи Національної поліції України в умовах воєнного стану. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття* (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 17 черв. 2022 р.). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 211–213.

4. Про внесення змін до Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних із набуттям статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин : Закон України від 14 квітня 2022 р. № 2191-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2191-20#n165>.

5. Про внесення змін до деяких законів України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану : Закон України від 24 березня 2022 р. № 2151-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2151-20#n6>.

6. Про державну реєстрацію геномної інформації людини : Закон України від 09 липня 2022 р. № 2391-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2391-20#n262>.

7. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112 : Закон України від 07 вересня 2022 р. № 2581-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2581-20#n80>.

УДК 35.072

ГОВОРОВ Валерій Станіславович,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правоохоронної діяльності

та поліцейстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8021-775X>

ОДНОЧАСНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ: ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ

Військове вторгнення росії на території України поставили абсолютно нові виклики перед державою та суспільством загалом. Указом Президента України № 64 від 24.02.2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [1], на всій території України було введено воєнний стан. Введення воєнного стану та ведення бойових дій на території України поставило нові виклики перед всіма органами державної влади, тим більше перед органами місцевого самовряду-

вання, оскільки саме на місці посадовці бачили події, які розвиваються, добре знають місцевість, володіють інформацією про людей громади, про підприємства та інші деталі, які в умовах військових дій є надважливими для забезпечення життєдіяльності громади.

Відповідно до ч. 1 ст. 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2], на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи - військові адміністрації.

У частині 3 статті 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» зазначено, що військові адміністрації населених пунктів утворюються в межах територій територіальних громад, у яких сільські, селищні, міські ради та/або їхні виконавчі органи, та/або сільські, селищні, міські голови не здійснюють покладені на них Конституцією та законами України повноваження, а також в інших випадках, передбачених цим Законом. При цьому, у абзаці 3 цієї частини статті зазначено, що начальником військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів) може бути призначений відповідний сільський, селищний, міський голова. Тобто підставою для утворення військової адміністрації є не здійснення сільськими, селищними, міськими радами та/або їхні виконавчі органи, та/або сільські, селищні, міські голови покладених на них повноважень, але при цьому відповідний сільський, селищний, міський голова може бути призначений начальником військової адміністрації. Але, якщо є відповідний сільський, селищний, міський голова, то стверджувати про неможливість виконання покладених повноважень немає.

Окрім цього, автор звертає увагу, що частина 6 статті 12 Закону України «Про місцеве самоврядування» [3] передбачає, що повноваження сільських, селищних, міських голів можуть бути тимчасово покладені на керівника відповідної військово-цивільної адміністрації відповідно до Закону України "Про військово-цивільні адміністрації". Проте, немає жодного застереження про можливість виконання сільським, селищним, міським головою тимчасово повноважень начальника військових адміністрації.

На переконання автора, керівником військової адміністрації має бути саме військовослужбовець, оскільки військова адміністра-

ція має здійснювати військову управлінську діяльність, а органи місцевого самоврядування (при їх наявності) мають здійснювати свої функції та повноваження передбачені чинним законодавством, і тільки у разі фактичної відсутності посадових осіб органів місцевого самоврядування, тимчасово функції та повноваження можуть бути передані військовим адміністраціям. Нажаль, приходиться констатувати, що на сьогодні у чинному законодавстві чітко не врегульовано розмежування функції та повноваження військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування при одночасному існуванні, що призводить до проблем на місцях.

Список бібліографічних посилань

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 // Президент України : офіц. сайт. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 12.02.2023 р.
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України 12.05.2015 № 389-VIII // ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення 12.02.2023).
3. Про місцеве самоврядування України : Закон України від 21.05.1997 № 280/97 // ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97> (дата звернення 12.02.2023).

УДК 340.15:343.1](477)«13/16»

ГОЛОВКО Борис Георгійович,

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри фундаментальних

та юридичних дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8815-5722>

ЕЛЕМЕНТИ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА В ДІЯЛЬНОСТІ КОПНИХ СУДІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У XVI–XVII СТ.

Проблеми поліцейської діяльності на території України у складі іноземних держав у XIV – XVII ст. завжди пригортали увагу дослідників. Значний внесок вивчення цієї проблеми зробили О. Бандурка, М. Бедрій, В. Греченко, О. Климчук, С. Ковальова, П. Михайленко, Д. Никифорчук, С.Ніколаюк В. Сущенко, І. Черкаський та

інші дослідники. При цьому, нам здається, що переважний напрям досліджень – політичні функції поліції, в той час, як розшукова діяльність розглянута фрагментарно. Тому, мета нашої доповіді і полягає у акценті уваги саме на проблемі досудового слідства.

Як відомо, з XIV ст. українські землі входили до складу Великого князівства Литовського, Польщі, згодом, до Речі Посполитої. Примітно, що правові засади правоохоронної діяльності на початку визначалися нормами звичаєвого права, «Руської Правди», а з часом збагатилися положеннями Судебників литовських князів, Литовських статутів, магдебурзького права тощо. У XIV ст. в праві були відсутні поняття злочину, і лише згодом для його актуалізації почали використовувати поняття «грабіж», «кривда», «злочинство», «учинок» тощо [1, с. 149]. Головна увага кримінального права зосереджувалась на профілактиці злочинів через залякування злочинця і всього населення у час, що передував вчиненню злочину.

Цікавий досвід організації досудових слідчих дій ми зустрічаємо при ознайомленні з діяльністю копних судів, які виникли у XIV ст. на основі вервних судів [2, с. 100]. Копний суд був єдиним тогочасним судовим органом, який не мав станового характеру, тому в його засіданнях брали участь представники усіх суспільних груп [3, с. 9]. Право на звернення в копний суд мали представники всіх станів населення. Юрисдикція копного суду поширювалася майже на всі цивільні та кримінальні справи, зокрема, про крадіжки, розбійні напади, знищення чужого майна, завдання тілесних ушкоджень, вбивства. Характерною особливістю копного судочинства було те, що суд поєднував у собі функції розшукового, слідчого та судового органу. Цікаво, що за Судебником Казимира IV, прийнятого у 1468 р., процесуальні повноваження поширювалися і на сусідів потерпілого, які брали участь у розшуку правопорушника [4, с. 11]. До функцій копи входило проведення розслідувань кримінальних справ. Якщо на території громади здійснювався злочин, члени громади повинні були зробити все, щоб знайти злочинця («гнати слід»). Група сусідів мала назву «гаряча копа», до обов'язків якої належало проведення перших слідчих дій: обшуків, опитувань потерпілих і свідків. Після того, як «гаряча копа» закінчувала попереднє слідство, збиралася «велика копа» всіх мужів копного округу, в який входила волость або декілька волостей, де проводилося судове слідство, і виносилося рішення. Якщо «велика копа» виносила злочинцю смертний вирок, то для приведення його у виконання збиралася «завита копа» – два-три члени громади, на яких покладалася функція ката [5, с. 72].

Тож можна припустити, що кримінальне провадження в кожному суді поділялося на тристадії: «гаряча копа» – досудове слідство, «велика копа» – судові засідання та «завита копа» – винесення вироку. У системупроцесуальних способів збирання доказів входили такі слідчі дії, як опитування, огляд місця події, «гоніння по сліду», обшук («трус», «трясіння»), «звід». Заслугує на увагу думка І. Черкаського про те, що копне кримінальне провадження визначило ефективну систему процесуальних способів збирання доказів і тактику їх проведення. У тогочасному законодавстві стали формуватися зародки інституту участі у слідчих діях фахівців. Пропонувалося залучати для огляду ран і побоїв спеціаліста – циркульника. Процесуальними діями такого розшуку були: огляд місця події злочину, «прослух», опитування, «гоніння сліду», обшук, «звід», «трус», «трясіння» та інші процесуальні дії. [6, с. 14]. Отже, «гаряча копа» – це розкриття злочину по гарячим слідам. У разі вчинення злочину, на потерпілого, його близьких покладался обов'язок розшуку злодія. Така діяльність сприймалася як найважливіший спосіб розуміння механізму вчинення злочину, обстановки його здійснення, виявлення слідів злочину і тому здійснювалася невідкладно під час «гарячої копи. Отримані результати від дослідження огляду місця події, потерпілого й опитувань давали можливість визначити напрями переслідування злочинця – «гоніння по сліду». Господарі будинку або селища, до яких привів слід, мали довести свою непричетність до злочину – «відвести підозру», «очищати себе», видати злочинця або відшкодувати шкоду [7, с.14].

В іншому разі приймалося рішення про провадження «трус», «трясіння», що за своєю сутністю було обшуком. Правовою підставою проведення обшуку могла бути й окрема спеціальна ухвала копного суду, який обґрунтовував доцільність вчинити «трус» у конкретному будинку або увсьому селі. Обшук проводився з урахуванням фактору раптовості та з дотриманням процесуального порядку, який передбачав присутність власника будинку, щоб унеможливити непомітного підкидання речових доказів або предметів злочину. Були присутні поняті та представники місцевої влади, котрі засвідчували результати «трус». У разі знайдення краденої речі проводився «звід», тобто при упізнанні краденої речі особу мали право запитати, де вона її взяла, і «йти на звід». Такий звід чинився до моменту встановлення злочинця або особи, яка не могла пояснити походження краденого і в такому разі мусила відшкодувати шкоду [8].

Отже, копне судочинство поєднувало в одному органі слідчі, судові та виконавчі дії. Рішення копних судів зазвичай оскарженню не підлягали і виконувалися негайно. Це поширювалося і на вироки зі смертною карою.

Таким чином, можна констатувати, що поруч з іншими органами, яким дозволялося проводити попереднє слідство, важлива роль відводилася копним судам – дуже цікавому явищу у правовому житті України у XIV – XVII ст.

Список бібліографічних посилань

1. Історія держави і права України: підручник. За заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Майдан, 2018. 640 с.
2. Бедрій М. Копні суди на українських землях у XIV – XVIII ст. Львів: Галицький друкар, 2014. 264 с.
3. Сокальська О. Реформи судоустрою на українських землях у XIV – XVI ст. *Вісн. Одеського ін-ту внутр. справ*. Одеса, 2001, №2. С. 5 – 12.
4. Яковлів А. До питання про генезу копних судів. *Життя і право*. Львів. Ч. 2. 1928. С.1 – 12.
5. Сокальська О.В. Засоби й тактика розслідування злочинів у процесі судового слідствана копному суді в Україні в XV–XVII століттях. Ч. 1. Київ : НАВСУ. 2001. С. 71 – 76.
6. Черкаський І.Ю. Громадський (копний) суд на Україні-Русі XVI–XVIII ст. Київ. 1928. 227 с.
7. Ефименко Ф.Я. Южная Русь. СПб. 1905. Т.1. 439 с.
8. Климчук О.М. Розвиток розшукової діяльності на українських землях під владою іноземних держав. *Науковий вісник публічного і приватного права*. Вип. 3. 2020 URL: <http://nvppp.in.ua/vip/2020/3/2.pdf>.

УДК 351.712:349.23

ГУСАРОВ Олександр Сергійович,

кандидат юридичних наук,

Печенізький селищний голова

ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ТРУДОВОЇ ПОВИННОСТІ

Більше року назад почалося широкомасштабне вторгнення росії в Україну, майже вся територія нашої країни зазнала руйну-

вань. В місцевих органів публічного адміністрування виникла необхідність виконання значних обсягів робіт. Найбільша потреба існує в місцях ведення бойових дій і там, де найменше людей залишилося для їх виконання. Тому досить гостро постає питання, як залучити необхідних працівників?

Відповідно до статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»: військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, такі заходи правового режиму воєнного стану: ...2) запроваджувати трудову повинність для працездатних осіб [1].

Порядок такого залучення до виконання трудової повинності визначено Постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 р. № 753 «Про затвердження Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану» [2].

Проте практика застосування законодавства щодо трудової повинності тільки почалася формуватися і далеко не позбавлена недоліків. Зокрема, основною проблемою, на нашу думку, є невідомість самої правової природи трудової повинності.

Сам Закон України «Про правовий режим воєнного стану» не надає визначення трудової повинності, а тільки в загальних рисах зазначає коло осіб, які можуть залучатися до її виконання, та мету виконання таких робіт.

Більш детально розглядається сутність трудової повинності в названій вище Постанові КМУ від 13.07.2011 р. № 753, яка зокрема вказує: «трудова повинність - короткостроковий трудовий обов'язок у період воєнного стану з метою виконання робіт, що мають оборонний характер, а також ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру, які виникли в період воєнного стану, та їх наслідків, що не потребує обов'язкової згоди особи, стосовно якої запроваджується такий трудовий обов'язок» [2].

Таким чином у визначені трудової повинності уряд вказав на відсутність згоди працівника на виконання відповідних робіт. Проте фраза «потребує обов'язкової згоди особи» не дозволяє ви-

значити повинність, як примусові роботи. Більше того, в п. 5 Постанови КМУ вказано, що з кожною із залучених осіб укладається трудовий договір [2].

Відповідно до ст 21 Кодексу законів про працю України: «Трудовим договором є угода між працівником і роботодавцем...» Загальновідомим положенням правової системи є добровільність угоди, тобто бажання сторін щодо її укладення на основі вільного волевиявлення вступу в правовідносини [3]. Таким чином законодавець передбачив, що жоден працівник не може бути примушений до укладення трудового договору.

І ось тут і виникає суперечність в положеннях Постанови КМУ від 13.07.2011 р. № 753 яка вказує, що повинність це «обов'язок, який не передбачає згоди працівника», і тут же вказує на трудовий договір, як «добровільну угоду». Слід зазначити, що КЗпПУ взагалі не містить хоча б згадку про трудову повинність.

Тому і складається ситуація, що на практиці запровадження трудової повинності досить ускладнене без згоди особи. Запровадження її можливе тільки опосередковано через роботодавців, які залучають працівників до виконання певних замовлених робіт. Залучити інших незайнятих громадян до робіт практично досить важко. Законодавством в загальних рисах визначено порядок повідомлення чи виклику працівника для виконання робіт. А головне, не передбачено механізмів відповідальності працівника за невиконання трудової повинності.

В умовах сьогодення, основні види робіт, які могли б виконуватися в якості трудової повинності здійснюються громадянами на добровільних засадах безоплатно «волонтерами». Однак, в суспільстві накопичується «втома» від виконання функцій волонтерів, ускладнюється матеріальне становище людей, тому все менше бажаних залишається для виконання таких робіт. Тому, механізми застосування трудової повинності стають дедалі актуальнішими. Крім того, на волонтерів не поширюються гарантії з охорони праці, а відповідно в разі отримання травм, гарантії щодо соціального та пенсійного забезпечення для них досить важко застосувати.

Зважаючи на вищевикладене, вбачається доцільним внести зміни до законодавства, якими передбачити удосконалення правового механізму застосування трудової повинності, а саме:

1) передбачити в Кодексі законів про працю України правове регулювання застосування примусової праці в наслідок виконання трудової повинності;

2) в Постанові Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 р. № 753 «Про затвердження Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану» більш детально визначити порядок оповіщення працездатних осіб, які залучаються до суспільно-корисних робіт.

3) передбачити відповідальність громадян за ухилення від виконання трудової повинності, за основу якого взяти відповідні механізми і санкції як і за ухилення від виконання військового обов'язку.

Тільки всі разом громадяни України зможуть перемогти агресора - кожен на своєму місці власними силами в міру власних можливостей.

Список бібліографічних посилань

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/753-2011-%D0%BF#Text>.

3. Кодекс законів про працю [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.

УДК 342.951

ІВАНОВ Антон Олександрович,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правоохоронної діяльності

та поліцейстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2269-9062>

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД СЛУЖБОВОЇ КАР'ЄРИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Державна служба є одним із ключових публічно-правових інститутів, від якості організації та ефективності роботи якого прямим і значним чином залежить ефективність і дієвість функціону-

вання апарату держави в цілому. Під державною службою розуміється публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо: 1) аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування, у тому числі розроблення та проведення експертизи проєктів програм, концепцій, стратегій, проєктів законів та інших нормативно-правових актів, проєктів міжнародних договорів; 2) забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів; 3) забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг; 4) здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства; 5) управління державними фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанням; 6) управління персоналом державних органів; 7) реалізації інших повноважень державного органу, визначених законодавством [1]. Результативність, ефективність та інші показники державної служби, як і будь-якої іншої соціальної діяльності, визначаються цілим набором різного роду умов і факторів, однак деякі із них мають особливо суттєвий вплив, зокрема до таких належать характеристики суб'єкта (суб'єктів), який цю діяльність виконує (здійснює), – його особистісні та професійні якості, мотиви та життєві принципи, світоглядні ідеї та переконання у своїй сукупності значною мірою обумовлюють ті результати, що їх вдалося досягнути в ході реалізації завдань і функцій державної служби.

З огляд на зазначене вкрай важливо забезпечувати державну службу високопрофесійними і високомотивованими, свідомими і відповідальними кадрами. Очевидно, що для залучення таких кадрів професійна кар'єра державного службовця має бути максимально привабливою для потенційних і дійсних публічних службовців. Протягом останніх років владою було запроваджено ряд кроків та заходів, спрямованих на покращення організаційно-правових та інших засад публічної служби, зокрема слід відмітити Стратегію реформування державного управління України на 2022-2025 роки, в якій окрема увага акцентована на тому, що однією із основних цілей цієї реформи є формування системи професійної та політично нейтральної публічної служби, орієнтованої на захист інтересів громадян. При цьому державна служба повинна бути професійною, добросчесною, політично нейтральною, базуватися на заслугах, бути орієнтованою на громадян. Важливо відмітити, що згідно з висновками експертів Програми SIGMA, Україна відповідає багатьом

Європейським принципам, зокрема в частині повноти та чіткості законодавчого регулювання державної служби, розмежування посад державної служби, політичних посад та інших посад в державних органах. Однак разом із тим існують певні аспекти, які все ще потребують подальшого удосконалення, зокрема це стосується правових засади проведення конкурсів на посади державної служби, умови і критеріїв просування по службі [2].

З метою покращення правових засад службової кар'єри державних службовців на нашу думку необхідно:

- по-перше, забезпечити гідний рівень оплати праці державних службовців, адже сьогодні базовий дохід особи, яка перебуває на початковому етапі досліджуваної службової кар'єри досить низький, що робить даний вид діяльності неконкурентоспроможним порівняно з іншими різновидами зайнятості. Очевидно також і те, що існуючий рівень оплати праці державних службовців не є справедливим, оскільки він не відповідає рівню тих вимог, що пред'являються до праці державного службовця, тих обмежень і обов'язки, що покладаються на особу, яка вступає на службу;

- по-друге, створити ефективні механізми мотивації громадян до вступу на державну службу, а також стимулювання до високоякісної та ефективної службово-трудої діяльності. Тут ми маємо на увазі зокрема такі важливі аспекти як: прозорість і неупередженість конкурсних процедур; пряма залежність службового просування (кар'єрного зростання) від професійних якостей і досягнень людини, а не від її товариських чи інших неформальних зв'язків із керівництвом, службовець повинен бути ефективним і результативним, а не зручним і корисним для керівництва; гарантованість заохочень за особливі здобутки та (або) високі результати у службово-трудої діяльності, при цьому важливо, щоб характер і зміст заохочень відповідали рівню професійних досягнень державного службовця;

- по-третє, забезпечити захищеність державних службовців від протизаконного адміністративного та політичного тиску [3, с.140-141];

- по-четверте, сформувати ефективну та дієву систему постійного професійного розвитку державних службовців.

- по-п'яте, запровадити державні заходи, спрямовані на популяризацію та підвищення престижності професії державного службовця, а також на зміцнення іміджу державної служби як публічно-правового інституту та виду професійної діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. Про державну службу: Закон України від. 10.12.2015 р. № 889-VIII / Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.

2. Деякі питання реформування державного управління України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 р. № 831-р / Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text>.

3. Іванов, А. О. Актуальні питання стимулювання праці державних службовців / Антон Олександрович Іванов // Право і безпека. - 2021. - № 3 (82). - С. 136-143. - DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2021.3.15>.

УДК 328:185

КАЗАНЧУК Ірина Дмитрівна,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4269-2749>;

ГРАНКІНА Анастасія Олександрівна,

курсантка 2 курсу (група ФЗ-202) факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ ПРАВОВИХ ЗАСАД І ДОСВІДУ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ПРОЯВАМ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Таке негативне соціальне явище як «домашнє насильство» має довгу історію існування і є, на жаль, доволі розповсюдженим у суспільстві країн усього світу. Воно існує не тільки в країнах з низьким економічним і правовим рівнем розвитку, але й в демократичних країнах, і Україна – не виключення. В законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII від вказано, що «домашнє насильство – це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім

подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [1]». Насильство може проявлятися в різноманітних формах, з різним ступенем інтенсивності та сталості. Однак, які б форми вони не приймали, завжди присутній факт порушення однією людиною прав іншої, демонстрацію нездатності насильника будь-якими іншими шляхами врегулювати свої стосунки з людиною та прагнення її контролювати.

Слід визнати, домашнє насильство під час війни стає ще більш небезпечним і поширеним явищем ніж у мирний час. Людям, які зазнали такого насильства у період бойових дій, складніше протидіяти йому, бо вони часто обмежені у пересуванні, можливості звернутися по допомогу й захист до близьких та друзів, відповідних державних структур чи правоохоронних органів. Це призводить до потрапляння постраждалих від домашнього насильства у ситуацію ще більшої фізичної, матеріальної та моральної залежності від кривдників. Обставини війни не є єдиною причиною виникнення домашнього насильства, але участь і травматизація в наслідок війни сприяють насильницьким діям та збільшенню їх сили та кількості епізодів. Серед факторів, що сприяють збільшенню домашнього насильства є і те, що домашнє насильство є латентним злочином і виявити його доволі складно. Ця обставина гальмує діяльність правоохоронних органів щодо протидії проявам насильства, адже вимагає застосування поліцією необхідних додаткових спеціальних методів. Саме тому працівникам Національній поліції у вирішенні даної проблеми слід звернутися до аналізу провідного зарубіжного досвіду діяльності у сфері протидії домашньому насильству, вивченню найбільш дієвої зарубіжної методики превенції даного правопорушення.

У країнах Європи вже сформована чітка правова позиція щодо сприйняття та розуміння необхідності об'єднання зусиль всіх країн світу у протидії проявам домашнього насильства, результатом якої є підписання у 2011 році Стамбульської конвенції. Дана конвенція є комплексним міжнародним актом, спрямованим на захист, запобігання, судову відповідальність і вироблення стратегії дій в сфері протидії насильству стосовно жінок та домашньому на-

сильству [2, с. 8]. Правові засади, викладені в даному правовому документі, на сьогоднішній день є основою для дій правоохоронних органів всіх країн у протидії домашньому насильству.

Дієву стратегію заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству вироблено у Великобританії та Канаді. У цих прогресивних державах на законодавчому рівні закріплена необхідність тісної взаємодії органів поліції з місцевими громадами, представниками органів місцевої влади, громадськими правозахисними організаціями та засобами масової інформації у виявленні домашнього насильства та швидкого реагування на його різні прояви. У наслідок тісних зв'язків громадськості та поліції підвищується ефективність превентивної роботи поліції у сфері протидії домашньому насильству. Важливо зазначити, що у запобіганні цього негативного явища у Канаді та Великобританії велика роль відводиться дії «Закону Клер», згідно якого вступивши в «романтичні відносини» або наважуючись на шлюб, особа (в основному жінка) має право на запит у поліцію, чи не значиться її обранець в списку осіб, які вчинили раніше насильство проти жінок, дітей та інші особливо тяжкі злочини, тим самим знижуючи можливість допущення вчинення насильства за рахунок обізнаності осіб [3, с. 11].

У Німеччині, як і у багатьох інших країнах-членах Європейського Союзу, було створено гарячі лінії та анонімні чати для жертв домашнього насильства, за допомогою яких вони мають звернутися за допомогою, що підвищило ефективність виявлення факту вчинення цього правопорушення у рази.

Домашнє насильство досі є поширеним явищем і у США. Тому не менш дієвими методами протидії випадкам домашнього насильства користується поліція США, яка разом із соціальними службами по захисту дітей займається не тільки виявленням та розкриттям цих протиправних діянь, але й справами дитини, вивчають стан відносин у неблагополучних сім'ях, на підставі чого розробляють та застосовують систему необхідних заходів щодо профілактики й запобігання домашнього насильства. Не менш важливим кроком у наданні допомоги жертвам домашнього насильства слід визнати створення будинків-притулків де особа, над якою було вчинене домашнє насильство, і яка була змушена покинути власну домівку через це, може тимчасово проживати з дітьми чи сама, і де їй наддадуть необхідну правову, психологічну чи медичну допомогу. Окрему увагу хотілося б звернути на практику, яку до речі, слід впровадити і в Україні, започатковану у США у 2021 році Шері Курдакул. З урахуванням складної судової системи в цій країні жертвам

домашнього насильства в США часто складно зібрати докази, необхідні для того, щоб притягнути кривдника за факт домашнього насильства до кримінальної відповідальності. Але у сучасному світі на допомогу приходять нові технології. Тому Шері Курдакул із Нью-Джерсі створила унікальний мобільний сервіс Victims Voice – спеціальну програму, яка упрощує документування жертвами (жінками) деталей кожного випадку жорстокого поводження з ними. Програма дозволяє вести хроніку домашнього насильства, якому зазнають жертви, а також завантажувати фотографії як доказ. Отже, додаток створено, щоб спростити складний процес збирання доказів щодо кожного факту насильства з метою передачі їх системі правосуддя, що значно спрощує процес підтвердження вчинення даного правопорушення й тим самим забезпечить притягнення винної особи-кривдника до відповідальності [4]. Цей мобільний сервіс успішно розповсюджують правозахисні організації, притулки для жертв домашнього насильства та правоохоронні органи, воно також доступне на сайті Victims Voice.

Отже, резюмуючи вище викладене, можемо зробити висновок, що у провідних країнах світу вже склалося загальне розуміння проблеми домашнього насильства, а також створені ефективні методи та стратегії протидії цьому негативному явищу в суспільстві. Тому впровадження провідного зарубіжного досвіду в діяльність підрозділів Національної поліції України, розвиток і удосконалення національних ефективних методів протидії проявам домашнього насильства з урахуванням європейських стандартів та норм в сукупності зможуть покращити результати правоохоронної діяльності у цій сфері, а також сприятимуть зниженню кількості випадків домашнього насильства у рази.

Крім того, успішна протидія проявам домашнього насильства можлива, коли всі державні і громадські інституції будуть діяти спільно в цій роботі. Зокрема, у випадку домашнього насильства особа (жертва) повинна безперешкодно і швидко звернутися про необхідну допомогу до державних органів і громадських установ, а саме до: 1) правоохоронних органів (поліції) шляхом виклику поліції за номером 102 або звернутися особисто до поліцейського офіцера громади, або іншого підрозділу поліції та написати заяву, а також поліцейські можуть направити особу, яка вчиняє насильство на проходження спеціальної програми, що допоможе змінити стосунки у сім'ї на краще; 2) медичних установ (якщо особа зазнала фізичного чи сексуального насильства, вона має одразу ж звернутися до медичної установи за місцем проживання та зафіксувати фізичні

ушкодження. Це у подальшому допоможе їй притягти кривдника до відповідальності); 3) Управління у справах молоді та спорту, яке прийме заяву про здійснення у сім'ї насильства та залучить відповідні органи та служби, у тому числі і поліцію для надання допомоги чи захисту у цій родині; 4) Центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає соціальні послуги сім'ям і дітям, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, і в якому постраждала особа зможе отримати необхідні юридичні, психологічні, соціальні послуги та консультації; 5) Служба у справах дітей, якщо у сім'ї є діти, які так само страждають від насильства, або є його свідками; 6) Центрів безоплатної правової допомоги, де особа зможе отримати необхідну консультацію з правових питань; 7) громадських та релігійних організацій, які можуть надати юридичні та психологічні консультації особам, які зазнають домашнього насильства.

Список бібліографічних посилань

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T172229?an=1>.

2. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). *Довідник для членів парламенту*. Рада Європи, оновлена редакція, жовтень 2013 року. 100 с. URL: <https://rm.coe.int/1680096e45>.

3. Запобігання та протидія домашньому насильству : Інформаційні матеріали для фахівців, які працюють з дітьми та молоддю в громадах. К.: Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики, 2018. 32 с.

4. Деркач Ольга. У США створили спеціальний додаток для жертв домашнього насильства: у ньому можна збирати докази. *Forum daily* від 11.12.2021. URL: <https://www.forumdaily.com/uk/v-ssha-sozdali-specialnoe-prilozhenie-dlya-zhertv-domashnego-nasiliya-nem-mozhno-sobirat-dokazatelstva/>.

УДК 342.9.04(477)

КИРИЧЕНКО Ольга Юріївна,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри адміністративного права та процесу

факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6085-6175>

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ РЕФОРМУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ

Невід'ємною базовою складовою функціонування громадянського суспільства є спілкування, співпраця та побудова взаємовідносин між його суб'єктами у різноманітних сферах соціального життя. Правоохоронні органи, в свою чергу, є своєрідним посередником між державою та громадянами у механізмі здійснення важливих завдань щодо правоохорони, які мають свій прояв у забезпеченні прав і свобод громадян, дотриманні публічного порядку та безпеки, боротьбі зі злочинністю, тощо. Тому важливість ефективної взаємної комунікації між правоохоронними органами та суспільством важко переоцінити, адже неможливо здійснювати правоохоронну діяльність у відриві від суб'єкта, задля якого вона проводиться. Логічним є те, що позитивна динаміка взаємодії в галузі правоохоронної діяльності нерозривно пов'язана з еволюцією безпосередньо правоохоронної діяльності, розвитком суспільства та держави [1, с. 19].

Сучасний механізм державотворення та правозастосування в Україні неможливо уявити без комплексного реформування вітчизняної правоохоронної системи, основним елементом якої, без сумнівів, є органи Національної поліції.

Сьогоднішній стан правоохорони у державі вимагає від керівників всієї ієрархічної піраміди МВС України консолідувати свої професійні зусилля задля визначення принципово нової парадигми якісного виконання органами та підрозділами Національної поліції своїх завдань та функцій, основна мета яких забезпечення на високому рівні правопорядку у суспільстві, ефективна профілактика та протидія злочинності, захист прав, свобод і законних інтересів громадян України тощо.

Особливої значущості пошук нових підходів та актуальних шляхів реформування вітчизняної правоохоронної системи набуває в умовах євроінтеграційних прагнень нашої країни.

Важливим кроком у окресленому напрямку стало закріплення у Законі України «Про Національну поліцію» принципу взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства. Зокрема, ст. 11 вказаного нормативно – правового акту наголошує, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. Револьюційною, також, можна вважати тезу про те, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Вочевидь закріплені норми є свідченням початку прогресу у пошуках альтернативних векторів роботи органів Національної поліції, а також визначення змісту нової філософії служби та її організаційних принципів [2, с.29].

Актуальність інституту партнерства визначається тим, що особливості поліцейської діяльності вкладаються у площину реального та безперервного контакту з громадянами у відповідному соціальному просторі. Відтак, у прагненні долучитися до європейської правової спільноти, персонал поліції першочергово має орієнтуватися на реалізацію стратегії Community Policing – «партнерство заради спокою» (стратегії, апробованої в країнах англосаксонської правової системи), а також виявленні інноваційних форм діяльності поліції щодо формування безпечного суспільного простору [3; 4,с.184]

Слід зауважити, що для досягнення наголошених цілей та успішного запровадження у діяльність поліцейських вказаних вище новітніх підходів, необхідно є розробка альтернативної психологічної моделі у роботі всього особового складу органів і підрозділів Національної поліції України. Така модель повинна базуватися на безумовному авторитеті серед громадян та позитивному іміджі поліцейського як представника влади, саме вказаний чинник повинен стати флагманським у роботі з персоналом підрозділів поліції.

Як справедливо зазначають науковці, органи і підрозділи Національної поліції України повинні сьогодні поповнюватися людьми, які за своїми фізичними, професійними, діловими, а головне – моральними якостями відповідають вимогам сучасності.

Окреслене потребує здійснення підготовки й виховання нового покоління правоохоронців, основу світогляду яких складатимуть загальнолюдські цінності, принципи гуманізму й демократії [2, с. 32].

Лакмусовим аркушем ефективності взаємодії поліції з населенням на партнерських засадах повинно стати прагнення громадян об'єднати зусилля в забезпеченні публічної безпеки та боротьбі із злочинністю.

На практиці цього можна домогтись інформуванням громадськості про стан правопорядку на відповідній території; про заходи, які вживаються щодо попередження правопорушень тощо. Задля цього керівники територіальних органів поліції періодично проводять особисті зустрічі, прес-конференції у ЗМІ, а також використовують мережу Інтернет для оперативного поширення інформації про актуальний стан діяльності органів поліції [5, с. 112]

В свою чергу, вкрай вдалою та ефективною формою взаємодії поліції з населенням залишається особистий прийом громадян у встановлений час керівниками органів і підрозділів поліції всіх ланок адміністрування.

Проведення таких прийомів дозволяє деталізувати проблеми кожного громадянина у сфері правоохорони, що, в свою чергу, сприяє скорішому їх вирішенню без зайвої бюрократичної тяганини.

Підбиваючи підсумки констатуємо, що взаємодія органів та підрозділів Національної поліції з населенням на засадах партнерства є важливим напрямком реформування сучасної системи правоохоронної діяльності, оскільки у реаліях сьогодення виключно громадяни визначають ефективність функціонування поліції. Важливою метою окресленого принципу є персоніфікація зв'язків поліції з населенням, яка може надати новий імпульс на шляху глибоких трансформацій вітчизняної правоохоронної системи в цілому та прискорить її інтеграцію у європейський правовий простір [2, с. 35].

Список бібліографічних посилань

1. Медведенко С.В. Становлення взаємодії в галузі правоохоронної діяльності на території України у Х-ХІХ сторіччі. "The scientific heritage". 2019. № 38. С.19 – 23.

2. Зозуля Є. В. Принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства в діяльності Національної поліції України: генеза становлення та напрями реалізації *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. 2.2: 29-38.

3. Community-Policing (CP) (burgernahe Polizeiarbeit) URL: Пе-жим доступу: <http://www.sozialwiss.unihamburg.de/publish/IKS/MasterStudiengangKriminologie/materialien/lehne/220513.pdf>.

4. Казанчук І. Д. Взаємодія національної поліції України з населенням на засадах партнерства як важливий напрямок забезпечення правопорядку в країні. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/425/nacional_na_policiya_ukraini_problemi_s.pdf?sequence=2&isAllowed=y#page=180.

5. Коваленко А. В. Окремі аспекти взаємодії поліції з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськістю у сфері протидії злочинності. / А.В. Коваленко // Прикарпатський юридичний вісник. № 6. 2016. С. 110-113.

УДК 342.951:37.014.5

КЛУБАНЬ Марія Володимирівна,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правоохоронної діяльності та поліцейстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3622-5263>

СУЧАСНИЙ СТАН АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах освіта є стратегічним чинником розвитку конкурентоспроможної демократичної держави, є ресурсом поліпшення добробуту людей, розвитку духовної культури українського народу, відтворення інтелектуальних сил суспільства, є запорукою майбутніх успіхів у зміцненні й утвердженні авторитету України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави – повноправного члена європейської та світової спільноти.

Сучасні реалії ставлять нові вимоги до осіб які здобувають освіту, та які викладають. Темпи з якими змінюється способи та методи викладання дуже швидкі, проте не такі якісні, які б могли бути. Нажаль, у зв'язку із пандемією COVID -19 та вторгнення російської федерації до України, усі навчальні заклади вимушені були перейти до електронної освіти. Проте, чинне законодавство про

освіту не було готове до такого повороту подій. Більш того, особи, які задіяні у навчальному процесі також не були готові повністю перейти на електронну освіту. Хоча світові тенденції до запровадження електронної освіти у навчанні демонстрували її переваги та недоліки, а також способи та методи як недоліки електронної освіти використати в кращому положенні.

Проблематикою реформування освіти шляхом її інформатизації, розроблення комплексної моделі адміністративно правових засад реформування освіти в Україні займались українські і зарубіжні вчені-юристи та інші фахівці такі, як: В. Б. Авер'янов, І. В. Арістова, Г. В. Атаманчук, О. А. Баранов, К. І. Беляков, К. Л. Бугайчук, В. М. Гарашук, О. Д. Довгань, О. В. Кохановська, А. І. Марущак, А. М. Новицький, Н. Б. Новицька, Н. Р. Нижник, В. І. Олефір, І. В. Панова, В. Г. Пилипчук, Т. А. Плугатар, І. М. Шопіна, М. В. Цвік, та інші.

На сьогодні перед навчальними закладами стоять великі випробування, які полягають у забезпеченні надання якісної освіти без належної матеріальної та правової бази. Оскільки, дуже багато будівель закладів освіти були зруйновані, то фактично здобувачі позбавлені можливості навчатися очно. На сьогодні це не єдина проблема з якою стикаються освітяни. Електронна освіта є єдиним можливим способом здобуття освіти.

Про впровадження електронної освіти та інформатизації освіти освітяни та науковці говорили вже давно. І навіть Міністерство освіти здійснювало певні кроки в цьому напрямку шляхом оприлюднення для обговорення проекту Концептуальних засад розвитку електронної освіти в Україні. Прийняття вдосконалених Концептуальних засад розвитку електронної освіти в Україні може стати підґрунтям для подальшого розвитку всієї системи електронної освіти та сприятиме її активному поширенню в усі заклади вищої освіти, що в свою чергу призведе до суттєвого покращення функціонування системи вищої освіти.

У проєкті Концептуальних засад розвитку електронної освіти вказано, що електронна освіта є одним із інструментів розвитку інформаційного суспільства, її впровадження сприятиме створенню умов для оновлення форм, засобів, технологій та методів викладання дисциплін та розповсюдження знань; розширенню доступу до освіти всіх рівнів з урахуванням можливості побудови власної траєкторії навчання. Електронна освіта визначається в Концептуальних засад як цілеспрямований процес і досягнення результатів виховання та навчання засобами електронного навчання

(e-learning), а електронне навчання це система навчання за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Метою концепції насамперед є визначення засад і створення умов для досягнення європейських стандартів якості освітніх послуг та рівних умов доступу до неї на основі використання ІКТ. Для цього автори проекту пропонують насамперед забезпечити нормативно-правову базу організації електронної освіти, в тому числі журналів успішності та обліку роботи викладачів, норм оплати праці, а також передбачають ряд інших заходів. У той же час впровадження електронної освіти в структуру освіти України можна уявити як діяльність органів державної влади спрямованої на реалізацію державної політики інформатизації та підвищення якості освіти.

Проте далі Міністерство освіти кроків не здійснило, та проект так і залишився проектом.

В Міністерства освіти було чимало часу для інформатизації освіти та впровадження інформаційно-комунікативних технологій, проте цей час був згаяно дарма. І сьогодні а ні законодавство а ні освітні заклади не готові до повного переходу до електронної освіти. Хоча, іншого способу здобувати освіти наразі немає. В Міністерстві освіти і науки так і не врегульована електронна освіта в закладах здобуття середньої освіти.

Проблеми з якими стикаються освітяни це те що розроблення навчального курсу з навчальної дисципліни повністю покладено на викладачів без належного врахування часу та кваліфікації, яку має мати викладач аби розробити сучасний курс з навчальної дисципліни.

Більш того розроблення навчального он-лайн курсу покладається на навчальний заклад без належного забезпечення матеріальної бази, що призводить до неякісного освітнього процесу, а також навантаження на викладачів без належної оплати праці.

Пропоную створити в колективі науковців та провідних спеціалістів навчальні комп'ютерні програми по вивченню основних навчальних дисциплін, а навчальним закладам надати можливість розширювати та доповнювати навчальні програми на власний розсуд, а також контроль перевірки знань, та комунікація здобувачів та викладачів. Необхідно розробити та внести зміни до розрахунку норм часу планування і обліку навчальної роботи науково-педагогічних працівників, оскільки для розроблення електронних навчальних курсів, віртуальних лабораторних практикумів, та інших електронних матеріалів мають бути задіяні науково-педагогічні працівники.

Нажаль зараз немає єдиної концепції до організації електронної освіти, хоча таку тенденцію та концепцію має надати Міністерство освіти та науки України.

УДК 342.9

КОСТЮК Тетяна Василівна,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри загальноправових дисциплін

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1030-2745>

ОЗНАКИ ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР

Відповідно до ст. 41 Податкового кодексу України податкові органи віднесені до контролюючих органів, а саме – це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, його територіальні органи щодо дотримання законодавства з питань оподаткування, законодавства з питань сплати єдиного внеску, а також щодо дотримання іншого законодавства, контроль за виконанням якого покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, чи його територіальні органи [1]. В правовій літературі існують різні авторські підходи щодо характеристики Державної податкової служби.

О. Бандурка державну податкову службу України розглядає як складне поліфункціональне утворення, діяльність підрозділів якого пов'язується із здійсненням контрольної та правоохоронної (податкова міліція) функцій. При цьому зазначений термін придатний як для найменування всієї сукупності податкових органів, так і для визначення конкретного податкового органу як органу управління системою [2, с.12-13]. На думку Н. Козьмук, податкові органи як і будь-який орган виконавчої влади, самостійний державний орган, тобто є організаційно оформленою часткою державного апарату, спеціально призначеною для здійснення на основі чинного законодавства функцій виконавчої влади, а саме функцій виконавчо-розпорядчого (управлінського) характеру щодо безпосереднього й оперативного керівництва господарським, соціально-культурним

та адміністративно-політичним будівництвом у державі, наділеною його якісними ознаками [3, с.124-125].

Тож, податкові органи України за законодавством являють собою систему контролюючих органів, метою діяльності яких є контроль за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів, платежів, державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, пального, державної політики з адміністрування єдиного внеску, державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), проведення розрахункових операцій, а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону.

Серед характерних рис податкових органів України як суб'єктів адміністративних процедур можна назвати: по-перше, податкові органи створені в установленому порядку органами державної виконавчої влади; по-друге, є контролюючим органом, який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску; по-третє, податкові органи мають специфічний організаційно-структурний устрій, що покликаний забезпечити якісну реалізацію їх повноважень на всій території країни; по-четверте, податкові органи наділені адміністративно-правовим статусом, що вбирає в себе ті складові елементи, які розкривають повноту його призначення та ролі виконуваної ним у податкових правовідносинах; по-п'яте, до складу адміністративно-правового статусу входять й повноваження щодо реалізації адміністративних процедур, чітка правова регламентація яких є складовою якісного функціонування податкових органів та їх взаємодії з платниками податків; по-шосте, адміністративно-правовий статус реалізовується у тому числі й за допомогою закріплених законодавством засобів примусу.

Список бібліографічних посилань

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI / URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv#Text_L.
2. Бандурка О.О. Управління Державною податковою службою в Україні: організаційно-правові аспекти / автореф докт юрид

наук 12.00.07 адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ. 2007. 38 с.

3. Козьмук Н.І. Податковий контроль як інструмент забезпечення дотримання законодавства у сфері оподаткування. Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 11. Ч. 2. 2015. С. 123-126.

УДК 351.746(477)«364»

КРУТ Катерина Олегівна,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри правоохоронної

діяльності та поліціїстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3027-4198>

ПОРЯДОК ПЕРЕСУВАННЯ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА ТЕРИТОРІЄЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початку збройного повномасштабного вторгнення російської армії на територію України значна частина іноземців та осіб без громадянства були вимушені покинути державу, через загрозу життю та здоров'ю. Однак деяка категорія іноземців залишились та навпаки допомагають та захищають нашу державу. Зі зміною вагомих обставин, а саме окупація певної території України, деокуповані міста, «сірі» зони, прифронтові міста та інші дестабілізуючі чинники – надають певні особливості порядку пересування іноземців та осіб без громадянства в умовах воєнного стану.

На сьогодні існує вичерпний перелік умов за яких іноземець або особа без громадянства має право перетнути кордон України, а саме: дійсний паспортний документ; відсутність рішення уповноваженого державного органу України щодо заборони в'їзду особи на територію держави; наявність в'їзної візи; підтвердження мети перебування; достатнє фінансове забезпечення [1].

Підтвердити мету поїздки особи можуть документами, що підтверджують факт туристичного обслуговування, навчання, стажування, працевлаштування, або лікування, бронювання житла в

Україні або повернення до держави свого громадянства чи постійного місця проживання, або до третьої держави.

Законом передбачений перелік діяльності іноземців та осіб без громадянства, з приводу якої мети вони можуть перебувати на території України під час воєнного стану, а саме:

– іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для провадження культурної, наукової, освітньої діяльності на підставах і в порядку, встановлених міжнародними договорами України або спеціальними програмами, а також іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою участі в міжнародних та регіональних волонтерських програмах чи участі в діяльності організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів відповідно до Закону України "Про волонтерську діяльність", інформація про які розміщена на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності, отримали посвідку на тимчасове проживання та здійснюють волонтерську діяльність на базі зазначених організацій та установ, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період провадження такої діяльності; [2]

– іноземці (крім громадян Російської Федерації та Республіки Білорусь) та особи без громадянства, які в період дії воєнного стану прибули в Україну для надання медичної допомоги, реабілітаційної допомоги на волонтерських засадах як медичні працівники, фахівці з реабілітації та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України, на період надання такої допомоги; [2]

– іноземці та особи без громадянства, які в установленому порядку уклали контракт про проходження військової служби у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту, Національній гвардії України, вважаються такими, які на законних підставах тимчасово проживають на території України на період дії контракту про проходження військової служби у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту, Національній гвардії України. Тимчасове проживання на території України таких іноземців та осіб без громадянства підтверджується військовим квитком рядового, сержантського і старшинського складу [2].

– іноземці та особи без громадянства, які надавали інструкторську (стрілецьку, тактичну, медичну, радіотехнічну, вибухотехнічну та іншу) допомогу підрозділам Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань,

правоохоронних органів спеціального призначення, Міністерства внутрішніх справ України, залученим до проведення антитерористичної операції, перебуваючи безпосередньо у районах її проведення, та/або залученим до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо у районах їх проведення, або добровольчим формуванням, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України та спільно з вищезазначеними підрозділами брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, а також які брали участь у виконанні бойових або службових завдань антитерористичної операції та/або заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях спільно із вищезазначеними підрозділами та добровольчими формуваннями та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які перебувають на території України на законних підставах, у тому числі у випадках, якщо термін дії паспортного документа закінчився або він підлягає обміну, на час до завершення тимчасової окупації Російською Федерацією території України [2].

Іноземці або особи без громадянства, зазначені вище, на дату звернення за оформленням посвідки на тимчасове проживання та до дня її отримання вважаються такими, які перебувають на території України на законних підставах.

Іноземці та особи без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах, в'їжджають на тимчасово окуповану територію та виїжджають з неї - за умови пред'явлення паспортного документа іноземця (документа, що посвідчує особу іноземця або особу без громадянства) та спеціального дозволу з урахуванням положень Закону України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" [3].

Стосовно іноземців та осіб без громадянства, які порушили правила перебування в Україні або транзитного проїзду через територію України, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи і з'ясування обставин правопорушення - до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чоти-

рьох годин з моменту затримання". Забороняється здійснення транзитного проїзду іноземців та осіб без громадянства через тимчасово окуповану територію" [3].

Таким чином, існує певний порядок пересування іноземців та осіб без громадянства в умовах воєнного стану. Вищеперелічені умови свідчать про те, що держава потребує будь-якої допомоги з боку іноземних представників інших держав, та здійснює жорсткий контроль за діяльністю іноземців та осіб без громадянства, задля виявлення колаборантів, інагентів та інших представників, які загрожують безпеці і оборони нашої держави.

Список бібліографічних посилань

1. МВС оприлюднило вимоги для в'їзду і перебування в Україні іноземців під час війни [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.unian.ua/society/mvs-oprilyudnilo-vimogi-dlya-v-jizdu-i-perebuvannya-v-ukrajini-inozemciv-pid-chas-viyuni-novini-ukrajini-11935452.html> (дата звернення 20.03.2023).

2. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>.

3. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>.

УДК 342

МАКСИМЕНКО Олена Василівна,

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту № 1

Національної академії внутрішніх справ (м. Київ);

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3039-1773>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Підрозділи ювенальної превенції є структурним елементом Національної поліції України, який здійснює профілактику правопорушень у дитячому середовищі. Адміністративно-правова діяльність співробітників ювенальної превенції Національної поліції відбувається згідно Законів України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про Національну поліцію», «Про попередження домашнього насильства», «Про державну таємницю», «Про оперативно-розшукову діяльність» та наказом Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України «від 19 грудня 2017 р. та інших законів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів з питань профілактики правопорушень, боротьби зі злочинністю у дитячому оточенні.

У змісті Інструкції на законодавчому рівні визначено концепцію попередження проступків серед дітей (п. 5, с. 1 Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України). Виходячи з цього, основними завданнями підрозділів ювенальної превенції є:

– профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

– ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення із ними заходів індивідуальної профілактики;

- участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення;

- вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми;

- вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб;

- провадження діяльності, пов'язаної із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти;

- взаємодія з іншими підрозділами НПУ, органами державної влади та місцевого самоврядування з питань забезпечення прав та законних інтересів дітей; -здійснення у межах компетенції досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання [1].

Основною метою діяльності підрозділів ювенальної превенції є протидія скоєнню проступків дітьми. Для досягнення окресленої мети, в п. 2 р. II Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, визначено основні завдання, серед яких:

- планування і реалізація профілактичних заходів у дитячому середовищі щодо попередження негативних явищ серед дітей;

- контроль за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності вимог законодавства щодо заборони продажу неповнолітнім особам алкогольних, слабоалкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також щодо дотримання обмежень перебування дітей у нічний час у закладах, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, та закладах громадського харчування;

- вжиття заходів для запобігання і припинення стосовно дитини будь-яких протиправних діянь; -притягнення до адміністративної відповідальності дітей віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення, а також батьків або осіб, що їх замінюють, які не виконують передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей;

- унесення до підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності обов'язкових для розгляду подань про необхідність усунення причин та умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень;

- участь у профілактичних заходах щодо запобігання дитячій бездоглядності та правопорушенням серед дітей;

- проведення ознайомлювальних, попереджувальних і виховних бесід з дітьми та їх батьками, законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які сприяли вчиненню адміністративного чи кримінального правопорушення дитиною;

- відвідування дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, за місцем їх проживання разом із службою у справах дітей для з'ясування умов проживання;

- виклик дітей та їх батьків, інших законних представників під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене дитиною; –життя заходів індивідуальної профілактики з дітьми, схильними до вчинення правопорушень [1].

Особливо гостро постають проблеми ювенальної превенції в умовах військового стану. Саме в умовах ведення бойових дій діти є найуразливішою групою. За межами безпечного середовища, де захист дітей є пріоритетом, їм загрожують усі негативні наслідки збройних конфліктів. Переміщення, втрата дому й членів родини, а також розлука з батьками, від яких залежить їхнє виживання, мають довготривалий вплив на процес розвитку та дорослішання, відчутний навіть у дорослому віці. Оскільки дитячий організм усе ще розвивається, війна становить серйозну загрозу як для фізичного, так і для психічного здоров'я дітей [2].

Узагальнюючи вище опрацьовані вище нормативні акти щодо запобігання правопорушенням у дитячому середовищі, вважаємо доцільним, розділити превентивні заходи працівників ювенальної превенції на загальні або публічні та на індивідуальні або приватні. Заходи загального характеру вище освітлено, а превентивні заходи індивідуальної профілактики правопорушень з дітьми, схильними до вчинення правопорушень здійснюються з дітьми, які перебувають на профілактичному обліку в поліції. Серед таких заходів є:

- проведення ознайомчих, попереджувальних і виховних бесід з дитиною за місцем її проживання, навчання або роботи не рідше одного разу на місяць;

- проведення ознайомчих, попереджувальних бесід з батьками дитини, її законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які спонукали до вчинення адміністративного чи кримінального правопорушення;

- складання плану заходів з індивідуальної профілактики на основі вивчення матеріалів характеристик, індивідуально-психологічних особливостей дитини;

- відвідування за місцем проживання дитини для з'ясування умов проживання, а також чинників, які можуть негативно впливати на неї та спонукати до вчинення адміністративних і кримінальних правопорушень;

- здійснення інших профілактичних заходів, які визначені законодавством.

Отже, адміністративно-правова діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України є багатогранною, регламентованою декількома нормативними актами, а її ефективність залежить від рівня кваліфікації співробітників ювенальної превенції та їх взаємодії із іншими органами і службами, які здійснюють профілактику дитячої бездоглядності і правопорушень.

Список бібліографічних посилань

1. Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE32138>.

2. Вплив війни на дітей. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://warchildhood.org/ua/impact-of-war-on-children>.

УДК 340.13

МЕЛЬНИК Вікторія Анатоліївна,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри правоохоронної діяльності

та поліцейстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1148-6988>

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА, СПРЯМОВАНОГО НА ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Протягом багатьох років на законодавчому та теоретичному рівнях досить багато уваги приділяється питанню протидії та запобігання корупції. Так, в межах вдосконалення законодавства, спрямованого на запобігання корупції, до Верховної ради України вносилися низка законопроектів, що передбачали введення нових, так і вдосконалення існуючих обмежень в діяльності посадових осіб органів публічної влади, які в т.ч. мали б поширюватися й на працівників правоохоронних органів. Зокрема, проектом Закону про

внесення змін до Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» (щодо заборони особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняних до них осіб та членів їх сімей відкривати банківські рахунки за кордоном та вчиняти інші дії, що сприяють вчиненню корупційних правопорушень) (реєстраційний № 1101 від 28.11.2014) пропонувалося з метою зменшення вірогідності вчинення корупційних дій, запровадити зміни до Закону України «Про засади запобігання та протидію корупції» щодо заборони особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування відкривати банківські рахунки за кордоном та вчиняти інші дії, що сприяють вчиненню корупційних правопорушень (ст. 8-1) [1].

У Висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на зазначений законопроект вказувалося про те, що його положення містять новели, які навряд чи зможуть сприяти поліпшенню стану боротьби з корупцією. Адже основною проблемою у даному випадку є не те, де особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (та прирівняні до них особи), зберігають свої гроші, цінності та інше майно, а те, наскільки ці гроші та майно є «легальними», тобто накопиченими (придбаними) законним шляхом. Загалом, існування на практиці вказаної заборони для вкладників країни, яка вважає себе частиною міжнародного співтовариства, є дещо нелогічним. Адже фізичні особи (у тому числі й особи уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) та юридичні особи повинні мати право вільно розпоряджатися своїми законно набутими коштами. Принагідно слід зазначити й те, що чинне законодавство України не забороняє нерезидентам відкривати рахунки в українських банках. Встановлення вказаних обмежень у певній мірі порушило б рівновагу у взаємних правах резидентів і нерезидентів на вільне міждержавне пересування товарів, послуг, грошей тощо [1].

Оцінюючи положення законопроекту, слід взяти до уваги, що наявність у певної особи грошових заощаджень, які утримуються на рахунку в іноземному банку, або акцій чи інших цінних паперів іноземної компанії сама по собі не може свідчити про те, що ця особа є корупціонером. Підстави для підозри можуть виникнути лише тоді, коли сума відповідних коштів (вартість майна, цінних паперів тощо) є надмірно великою і значно перевищує офіційні доходи відповідної особи. Тому правильний шлях для подальшого вдосконалення

механізму боротьби з корупцією полягає не стільки у запровадженні для певних осіб суто механічних обмежень у розпорядженні своїми коштами та майном, скільки у наданні органам, які здійснюють боротьбу з корупцією, необхідних повноважень для перевірки законності походження певних коштів чи майна у тих випадках, коли розмір цих коштів та майна явно не відповідає офіційним доходам особи, та ефективного їх здійсненні [1].

У Висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України від 23.11.2015 вказувалося про те, що Головне науково-експертне управління в цілому підтримує пропозицію про розширення переліку осіб, на яких розповсюджуватиметься обмеження спільної роботи близьких осіб за умов прямого підпорядкування, оскільки це сприятиме запобіганню корупції. Проте, з аналізу змісту законопроекту випливає, що його назва є вужчою за його зміст, а тому слід відкоригувати положення проекту у тому сенсі, що заборона поширюється лише ті випадки, коли обидві близькі особи є особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Тому поданий законопроект може бути прийнятий за основу із урахуванням усунення вказаного та інших зауважень та пропозицій [2].

Спробу врегулювання питання отримання подарунків особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та посадовими особами юридичних осіб публічного права, особами, які входять до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства або державної організації, що має на меті одержання прибутку, було зроблено в проекті Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» (щодо вдосконалення заходів запобігання конфлікту інтересів)» (реєстраційний № 6740 від 17.07.2017) [3]. Поряд із зазначеним метою і завданням вказаного законопроекту є вдосконалення антикорупційного законодавства в частині запобігання конфлікту інтересів [3].

Законопроектом пропонується переглянути інформацію, яка зазначається в декларації. Зокрема, пропонується додатково в доходах суб'єкта декларування зазначати отримані додаткові блага (в т.ч. вартість безоплатно отриманого навчання, стажування, проживання, майна та харчування, безоплатне використання житла, транспорту, інших об'єктів матеріального або нематеріального майна); отримані подарунки у разі, якщо його вартість перевищує десять відсотків доходу отриманого за звітний рік, а для подарунків у вигляді грошових коштів - якщо розмір таких подарунків,

отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, перевищує десять відсотків доходу отриманого за звітний рік [3].

У підсумку відзначимо, що водночас зі спробами на законодавчому рівні розширити коло обмежень в діяльності правоохоронних органів, необхідно звернути увагу на те, що потреби забезпечення національної безпеки диктують розширення існуючої системи обмежень в діяльності правоохоронних органів. Оскільки характер діяльності правоохоронних органів вимагає уникнення будь-якого тиску (впливу) на їхніх працівників в т.ч. з боку офіційних або неофіційних представників іноземних держав, внаслідок цього доцільно запровадити додаткові майнові обмеження щодо можливості придбання ними у власність нерухомого майна за кордоном безпосередньо або опосередковано, в т.ч. через членів родини чи їхніх близьких родичів під час проходження служби, можливість одержання подарунків від іноземних держав. Такий крок, обумовлений не потребами боротьби з корупцією, а міркуваннями забезпечення національної безпеки України.

Список бібліографічних посилань

1. Про засади запобігання та протидії корупції : проект Закону про внесення змін до щодо заборони особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняних до них осіб та членів їх сімей відкривати банківські рахунки за кордоном та вчиняти інші дії, що сприяють вчиненню корупційних правопорушень від 28.11.2014, № 1101. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52520.

2. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про внесення зміни до статті 27 Закону України «Про запобігання корупції» (щодо обмеження спільної роботи близьких осіб, які прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування)» (реєстраційний № 2736 від 24.04.2015) від 23.11.2015 URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54941.

3. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» (щодо вдосконалення заходів запобігання конфлікту інтересів)» (реєстраційний № 6740 від 17.07.2017) URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59938.

УДК 351.741

МОГІЛЕВСЬКА Людмила Геннадіївна,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри адміністративного права,

процесу та адміністративної діяльності

Дніпропетровського державного університету в внутрішніх справах

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ДИТИНИ

Безспірним є той факт, що важливу роль у площині захисту та забезпечення прав та свобод дитини відіграє Національна поліція разом з її: спеціальним підрозділом ювенальної превенції (далі - ЮП) та установ, до яких відносяться приймальники-розподільники для дітей. Так, підрозділ ювенальної превенції, до якого входять: підрозділ ЮП центрального органу управління поліцією; підрозділ ЮП головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві; підрозділ ЮП територіальних (відокремлених) підрозділів ГУНП), за основне завдання якого стоїть проведення профілактичної діяльності, яка спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення, а також: ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення із ними заходів індивідуальної профілактики; участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення; вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорсткому поводженню з дітьми; вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб; провадження діяльності, пов'язаної із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти [3]. Тобто підрозділ ЮП спрямовані на профілактику правопорушень щодо дитини та вчинюваних дітьми, у переважно підлітковому віці шляхом проведення відповідних оперативно-профілактичних відпрацювань.

Поліцейські підрозділів ЮП здійснюють такі заходи індивідуальної профілактики з дітьми, які перебувають на профілактичному обліку в поліції: проводять ознайомлювальні, попереджувальні і виховні бесіди з дитиною за місцем проживання, навчання або роботи не рідше одного разу на місяць; проводять ознайомлювальні, попереджувальні бесіди з батьками дитини, її законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які спонукали до вчинення адміністративного чи кримінального правопорушення; складають план заходів з індивідуальної профілактики на основі вивчення матеріалів характеристик, індивідуально-психологічних особливостей дитини; відвідують за місцем проживання дитину для з'ясування умов проживання, а також чинників, які можуть негативно впливати на неї та спонукати до вчинення адміністративних і кримінальних правопорушень; вживають інших профілактичних заходів, передбачених законодавством [5].

Створення в Україні Національної поліції та наділення її відповідною компетенцією у сфері забезпечення прав дитини відіграє важливу роль, адже діяльність цих органів спрямована на те, щоб зменшувати рівень зростання потенційних майбутніх злочинців, притягувати до відповідальності винних дітей за скоєння правопорушення, чим виховувати у неповнолітніх правомірну поведінку, у деякій мірі правову культуру та «дружити з законом». У цьому напрямі органами Національної поліції неухильно проводиться діяльність щодо виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, що вчинені дітьми, та вжиття з цією метою оперативно-розшукових і профілактичних заходів, передбачених чинним законодавством; розгляду заяв і повідомлень про правопорушення, вчинені дітьми; виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень дітьми, та ужиття заходів до їх усунення; участь у правовому вихованні дітей; розшуку дітей, що зникли; виявлення дорослих осіб, які втягують дітей у злочинну діяльність, проституцію, пияцтво, наркоманію та жебрацтво; виявлення батьків або осіб, що їх замінюють, які ухиляються від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо створення належних умов для життя, навчання та виховання дітей; ведення обліку правопорушників, що не досягли 18 років, з метою проведення профілактичної роботи, інформування відповідних служб у справах дітей стосовно цих дітей тощо [10].

Таким чином, ювенальна превенція та приймальники-розподільник для дітей, здійснюють превентивні заходи, спрямовані на

попередження та припинення правопорушень, вчинених по відношенню до дітей. Крім того, діяльність Нацполіції спрямована на попередження вчинення правопорушень самими дітьми, що має виключно важливу соціальну роль. А відтак, це дає підстави стверджувати, що на сьогоднішній день Нацполіція та її органи, беззаперечно, є одними із ключових суб'єктів забезпечення прав та свобод дитини в Україні, що підтверджується сукупністю повноважень, якими вона наділена у досліджуваній сфері суспільних відносин.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України / Наказ Міністерства внутрішніх справ України 19.12.2017 № 1044 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18/conv>.

2. Бакаянова Н. М., Кубаєнко А. В., Свида О. Г. Організація діяльності Національної поліції України та оперативних підрозділів [Електронне видання] : навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / Н. М. Бакаянова, А. В. Кубаєнко, О. Г. Свида. Одеса : Фенікс, 2020. 251 с.

3. Мельник Л.А. Суб'єкти державної політики у сфері захисту прав дітей. Електронне «Державне управління: удосконалення та розвиток» URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/34.pdf.

УДК 004.056.53

НЕНЯ Олена Володимирівна,

*кандидат юридичних наук, старший дослідник,
Державний науково-дослідний інститут МВС України (м. Київ);
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9721-5718>;*

ФЕСЕНКО Максим Анатолійович,

*кандидат технічних наук, доцент,
Державний науково-дослідний інститут МВС України (м. Київ);
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8218-4154>;*

БЕРЕЗНЕНКО Наталія Михайлівна,

*кандидат технічних наук, доцент,
Державний науково-дослідний інститут МВС України (м. Київ);
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4589-3829>*

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПОЛІЦІЇ

Технології штучного інтелекту (далі – ШІ) стали невід’ємною частиною нашого світу, а їх застосування дає змогу автоматизувати вже існуючих технологічні системи, а також підвищити ефективність, швидкість та зручність багатьох процесів у широкому спектрі галузей діяльності людини.

На сьогоднішній день штучний інтелект робить свій внесок як в багатьох аспектах нашого буденного життя, так і професійній діяльності (транспорт, фінанси, енергетика, охорона здоров’я і т. ін.).

За дослідженням компанії McKinsey, в найближчі роки автоматизація виробництва прискориться такими темпами, що в Китаї та Індії 50% робочих процесів візьмуть на себе розумні системи [1].

Що стосується використання ШІ в правоохоронній діяльності, то експерти вважають, що розумні технології можуть допомогти знизити рівень злочинності в містах до 40 % [2].

У наші дні правоохоронні органи використовують програмне забезпечення: в автоматизованих інформаційно-пошукових системах; для криміналістичної реєстрації, розпізнавання обличчя та ідентифікації злочинців; пошуку доказів; моніторингу натовпу; під час огляду місця кримінального правопорушення, що має велику територію, а також для контролю та охорони зон з низьким рівнем безпеки та небезпечні зони (електростанції, будівельні майданчики і т. ін.). Так, у 2020 році Національна поліція України оголосила про за-

пуск двох новітніх модульних центрів обробки даних, що (які) приєднані до її існуючої телекомунікаційної інфраструктури, що значною мірою підвищить надійність, стійкість, ефективність та результативність роботи її IT-інфраструктури [3].

Інтелектуальні інформаційні технології допомагають під час спостереження щодо можливих небезпек, коли збирається велика кількість людей (під час проведення фестивалів, великих спортивних заходів), а також для розвідки та фотографування ситуацій, що відбуваються у важкодоступних місцях [4, 5].

Також виконувати складні завдання з використанням інтелектуальних систем можуть роботи, зокрема знешкодження вибухових пристроїв, огляд особливо небезпечних об'єктів, наприклад, з отруйною компонентою, брати участь у проведенні криміналістичних експертиз, зокрема таких, де необхідно здійснювати велику кількість повторюваних рухів з певними навантаженнями, та з певних позицій [5].

Різноманітні інструменти інтелектуальних технологій допомагають правоохоронним органам виявляти складні закономірності, які не може виявити людина. Зокрема за допомогою «штучних нейронних мереж» можна прогнозувати протиправні дії, наприклад, завдяки одночасному отриманню та обробленню регуляторами системи безпеки надвеликого масиву інформації (баз даних). Ці бази даних складаються з повідомлень в соціальних мережах, мереж Wi-Fi або інтернет-адрес. На сьогоднішній день ШІ в поліції допомагає виявляти злочини, пов'язані з відмиванням коштів, викраденням людей та автотранспортних засобів, ідентифікації злочинців тощо [6].

Дієвою і актуальною інновацією, що значною мірою може забезпечити поліцейських, що патрулюють вулиці та працюють з людьми, від професійних травм та зберегти їм життя, й отже, – підвищити ефективність втілення профілактичних, превентивних та правозастосовчих заходів, є технології «помічників», зокрема використання роботів-поліцейських [7]. Роботи-поліцейські можуть діяти замість реальної людини та знизити ризики від використання вогнепальної зброї, неадекватних та агресивних дій. Крім того, вони можуть виконувати такі функціонали як надання певного обсягу інформації, сканування водійських посвідчень, видача штрафних квитанцій, затримання водіїв за допомогою «spike arm».

Так, розроблений іспанською компанією PAL Robotics гуманоїдний робот-поліцейський REEM з травні 2017 року патрулює туристичні зони та торгові центри Дубаїв. Він відповідає на запитання

та надає інформацію дев'ятьма мовами, приймає штрафи, заяви від громадян про вчинення злочину тощо Також, у Дубаї мають намір замінити роботами чверть справжніх офіцерів поліції та планують відкрити до 2030 року першу дільницю, де будуть працювати виключно роботи [8].

У китайській провінції Хебей у 2020 році запустили трьох роботів-поліцейських, які оснащені новітніми технологіями штучного інтелекту, зокрема розпізнавання обличчя, що працюють в напрямі дорожно-транспортних пригод. Оснащений автоматичною навігаційною системою, патрульний робот може ідентифікувати реєстраційні знаки автомобіля, а також робити знімки транспортних засобів. Другий зосереджується на справі з дорожньо-транспортними пригодами, зокрема підтримує порядок на місці таких пригод. Третій робот відповідає на запитання та надає інформацію щодо дорожньо-транспортних інцидентів [9].

Маючи більш високий потенціал для роботи в небезпечних умовах роботи можуть працювати в районах з високим рівнем злочинності. Так дослідники із Університету Меріленда та Університету Цюріха створили безпілотний літальний апарат зі спеціальними камерами та акустичною системою, щоб він міг виявляти предмети, які в нього кинули та ухилитися від них. Ці безпілотні апарати можна використовувати для втручання в небезпечне середовище, не ризикуючи поліцейськими. Парк Солт-Лейк-Сіті в Каліфорнії патрулює робот HP RoboCop вагою 400 фунтів і допомагає проводити арешти порушників порядку. Цей робот, зокрема, допоміг поліцейським затримати злочинця з речовими доказами за 6-8 годин [2].

Також хотілося б зазначити, що інформація про злочини, які вже сталися, в подальшому може бути використана в якості матеріалу для алгоритму машинного «навчання», для здійснення прогнозування майбутніх злочинів з метою їх попередження. Проте, технології забезпечення безпеки громадян, які ґрунтуються на прогнозуванні і попередженні потребують подальшого їх розроблення та удосконалення, адже є ще недостатньо точними і можуть призводити до помилок. Так у ході судового розслідування, яке проводилось поліцією м. Лондон в 2018 році, розпізнавання обличчя використовувалось для виявлення 104 раніше невідомих осіб, підозрюваних в скоєнні злочинів, і тільки 2 із 104 були точними [6].

Отже, ШІ – це унікальний науковий напрямок технічного прогресу, який може стати дієвим інструментом, що застосовуватиметься правоохоронними органами за умов дотримання правил

безпеки людей, соціальних норм, етичних і правових аспектів його використання.

Список бібліографічних посилань

1. Як діє штучний інтелект і перспективи його використання <https://aiconference.com.ua/uk/news/printsipi-raboti-iskusstvennogo-intellekta-i-perspektiva-ego-ispolzovaniya-92238>.

2. How Will Artificial Intelligence Affect Policing and Law Enforcement? <https://www.aiplusinfo.com/blog/artificial-intelligence-ai-and-policing/>.

3. ЄС підтримує створення надсучасних центрів обробки даних для вдосконалення роботи Національної поліції. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/eu-supports-creation-of-state-of-the-art-data-centres-to-enhance-national-police-operations/>.

4. How Artificial Intelligence In Policing Helps Crime Detection <https://www.innefu.com/blog/how-artificial-intelligence-in-policing-helps-crime-detection>.

5. Фесенко М.А., Неня О.В., Березненко Н.М. Іноземний досвід застосування штучного інтелекту у розкритті злочинів. Збірник тез доповідей II Науково-технічну конференцію «Сучасні інтелектуальні інформаційні технології в науці та освіті», м. Київ, 05.04.2022р. ДУТ С. 37-39.

6. What Happens When Police Use AI to Predict and Prevent Crime? <https://daily.jstor.org/what-happens-when-police-use-ai-to-predict-and-prevent-crime/>.

7. Поліцейська академія. Випуск 2: інновації. URL: <https://ecpl.com.ua/news/17820/>.

8. Роботи-поліцейські «несуть службу». URL: <https://allatravesti.com.ua/roboty-policejskie-nesut-sluzhbu>.

9. Роботи-поліцейські здатні розпізнавати людей. URL: <https://znannya.org.ua/index.php/novini-znannya/novini-nauki-i-tekhniki/238-26145-01-31082019-r/3401-roboti-politseyski-zdatni-rozpiznavati-lyudej>.

УДК 339.54

ПАНОВ Ігор Олексійович,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри правоохоронної діяльності

та поліціїстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1462-2316>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗМІСТУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ

Проблема змісту публічного адміністрування державної митної справи на сьогодні є досить новою і не докінця вирішеною у сфері державного управління митною галуззю. Відповідний стан обумовлюється динамікою змісту категорії «адміністрування» в публічних правових галузях та набуттям нею відносно стабільних якісних властивостей у контексті демократизації виконавчорозпорядчої діяльності владних структур, що забезпечило охоплення поняттям більшості позитивних показників відкритого урядування, досягнень у розбудові «сервісної держави» тощо. Важливу основу для пізнання проблематики державного управління у сфері митної справи, адміністративної діяльності митних органів, їх правового статусу та методів регулятивного впливу становлять теоретичні напрацювання відомих фахівців у галузі митного права, серед яких С.В. Додін, Б.А. Кормич, С.В. Ківалов, В.Т. Комзюк, В.Я. Настюк, Д.В. Приймаченко, В.В. Прокопенко та інші.

Разом з цим, комплексне пізнання змісту, галузевої специфіки публічного адміністрування митної справи залишається донині актуальним і, значною мірою, коректованим досягненнями вітчизняних вчених адміністративістів. Сфера державної митної справи як галузі суспільних відносин, що являє собою сукупність заходів, спрямованих на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи [1], зазнає владного впливу і потребує попереднього окреслення змісту державної митної справи. Законодавство, а саме Митний кодекс України, закріплює в першу чергу основні складові державної митної справи, що встановлюють порядок та правила переміщення товарів через митний кордон України, алгоритми здійснення митного контролю та митного оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання

зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, взаємодії між органи державної влади та місцевого самоврядування, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, запобігання та протидії контрабанді, боротьби з порушеннями митних правил та інші необхідні організаційні елементи функціонування митної галузі. При цьому перелік є відкритим, оскільки завершується посиланням на «інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері», що, і це логічно, дозволяє зробити висновок про можливість включення до змісту державної митної справи всіх заходів реалізації відповідної політики. Митна справа є лише одним із багатьох засобів (інструментів) реалізації митної політики [2, с.27,32,33].

Митний кодекс України практично вичерпно визначає зміст митної справи, що дозволяє стверджувати про те, що інші заходи, спрямовані на втілення відповідної політики, не охоплюються змістом митної справи, яка, у свою чергу, не є вичерпним засобом реалізації системи принципів і напрямів державної діяльності у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки [3, с.153].

Аналіз змістовних характеристик митної справи як сфери державної діяльності у порівнянні з митною політикою держави, дає можливість більш точно, з управлінської точки зору, зрозуміти логіку офіційних текстів, з'ясувати можливі неузгодженості у розумінні теоретичних і практичних засад митної справи, рівень вирішення відповідної проблематики з урахуванням змін у офіційних формулюваннях та наукових дослідженнях.

Найбільш значущим в сенсі нашої теми аспектом є те, що відповідно до положень Митного кодексу України державна митна політика являє собою систему принципів і напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Проте митна справа є митною діяльністю спеціально уповноважених державних органів, обмеженою виключною відомчою належністю і спрямованою на реалізацію цілей та завдань держави у відповідній сфері суспільних відносин.

До змісту митної справи, незважаючи на її пріоритетну спрямованість, законом включається «організація й забезпечення діяльності митних органів», що не дозволяє ототожнювати «справу» лише із заходами зовнішньої направленості. Відповідно до законодавства Кабінет Міністрів України» [4] організовує та

забезпечує здійснення митної справи, діяльність Державної митної служби України, як і інших центральних органів виконавчої влади, реалізує інші управлінські повноваження. Проте публічне адмініструванням у сфері державної митної справи є не лише установчо-організаційні заходи, спрямовані на впорядкування митної системи, забезпечення здійснення митної справи, що вчиняють органи, які перебувають поза відповідною системою та не реалізують відповідну справу [5, с.1419]. У випадку звернення до визначення «публічного адміністрування у сфері державної митної справи» йдеться не про адміністрування митної справи і не про митну справу як об'єкт адміністрування, а про всю державну діяльність у митній галузі, тобто про спектр суспільних відносин, пов'язаних із реалізацією прав, законних інтересів, виконанням юридичних обов'язків в процесі переміщення через митний кордон товарів, предметів і транспортних засобів, здійснення процедур митного оформлення, митного контролю, заходів митного регулювання, заходів щодо встановлення та справляння митних податків і зборів, боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, провадженням по адміністративним справам про порушення митного законодавства, притягненням до юридичної відповідальності за порушення законодавства у митній сфері, міжгалузевого і міжнародного співробітництва в питаннях захисту національних інтересів і економічної безпеки.

Таким чином, публічне адміністрування у сфері державної митної справи є частиною державного управління, має винятково підзаконний характер, трансформація змісту публічного адміністрування є логічною, хоча під час дискусійною, але такою, що відповідає сучасним тенденціям гармонізації митного законодавства та суспільних відносин у сфері митній сфері і поєднує у своєму змісті владно-розпорядчі та організаційні заходи зовнішнього і внутрішнього спрямування, що проявляються у формах діяльності як органів митної сфери так і інших суб'єктів державного управління.

Список бібліографічних посилань

1. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 р. // Офіційний вісник України. – 2012 – № 32 – стор.1175.
2. Приймаченко Д.В. Адміністративна діяльність митних органів у сфері реалізації митної політики держави : дис. докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 // Приймаченко Д.В. – Дніпропетровськ, 2007 – стор.468.

3. Ківалов С.В. Митна політика України : підручник // С.В. Ківалов, Б.А. Кормич. – О. : Юридична література, 2001 – стор.256.

4. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27 лютого 2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014. – № 20 – стор.619.

5. Великий тлумачний словник сучасної української мови // укл. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005 – стор.1728.

УДК 351.86

ПІНЧУК Юлія Костянтинівна,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри правоохоронної діяльності

та поліцейстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6216-0374>

ВИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ЯК ОБ'ЄКТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Національна безпека держави як об'єкт зовнішньої політики наразі має дуже важливе значення в контексті збройної агресії проти України, військових дій на території нашої держави, наявності окупованих територій та введення воєнного стану. Особливістю сучасної зовнішньої політики світу є постійна увага з боку держав до забезпечення національної безпеки України. Основна функція зовнішньої політики України у сучасних умовах полягає у визначенні головних завдань для забезпечення національної безпеки, здійснення керівництва під час реалізації її основних напрямків та стратегій, для припинення збройної агресії проти України та неможливістю повторення її у майбутньому.

У сучасних умовах зміст поняття «Національна безпека як об'єкт зовнішньої політики України» значно розширився і забезпечення національної безпеки вже включає весь спектр інструментів зовнішньої політики [1].

Можна стверджувати, що зовнішня політика щодо процесу забезпечення національної безпеки визначається:

1) власним курсом, який є усвідомлений, намічений та спрямований на досягнення мети держави на міжнародній арені;

2) тенденціями, які об'єктивно вносяться у зовнішню політику та які слід враховувати для усунення викликів і загроз національній безпеці країни та світу;

3) врахуванням умов, що існують у державі або здатні виникнути в системі міждержавних відносин;

4) потребами для національної безпеки, якості та результатів впливу на інших суб'єктів міжнародних відносин або, навпаки, реагувати на їх дії [2].

Суть і зміст зовнішньої політики із забезпечення національної безпеки змінюються в залежності від внутрішнього становища держави та від міжнародної обстановки. Основна мета зовнішньої політики у сфері національної безпеки полягає в забезпеченні її безпеки, суверенності, цілісності та недоторканності держави [3].

Головні засоби дотримання національної безпеки вироблені світовою практикою щодо здійснення зовнішньої політики:

- попередження та стримування потенційної агресії або інших небажаних дій за допомогою різних засобів тиску, насамперед економічних;

- покарання агресора чи іншого порушника міжнародної безпеки застосуванням проти нього тих чи інших заходів впливу або ж їх поєднання, в тому числі воєнної сили;

- договірний процес.

Успіх зовнішньої політики та дій держави щодо забезпечення національної безпеки залежить від ряду чинників, а саме:

1) вони повинні опиратися на достатній рівень сили та можливостей;

2) вони мають бути спрямовані на підтримання вигідного для себе дисбалансу сил у найближчому оточенні;

3) вони повинні не допускати посилення й об'єднання своїх ворогів;

4) виконання будь-яких угод, укладених державою, потрібно розглядати крізь призму їх відповідності ситуації, яка склалася на міжнародній арені [4].

У теперішній час головними завданнями зовнішньої політики України є:

- забезпечувати надійні зовнішні гарантії національної безпеки, суверенітету та територіальної цілісності держави;

- зосередженість дій влади на світовій арені на створенні комплексної ефективної системи захисту національної безпеки.

Дії України на зовнішньополітичній арені повинні бути послідовними, прогнозованими, відповідальними й зрозумілими для наших партнерів.

Для визначення завдань забезпечення національної безпеки України треба враховувати функції зовнішньої політики, а саме:

- прогнозування та виявлення загроз та небезпек національній безпеці;
- розроблення і здійснення комплексу оперативних, тактичних, а також і стратегічних заходів щодо управління загрозами та небезпеками;
- підтримання необхідного рівня забезпечення національної безпеки;
- забезпечення всезагальної і регіональної безпеки відповідно до міжнародних договорів, ратифікованих Україною [5,с.259].

Список бібліографічних посилань

1. Сунгуровський М. Засади формування національної безпеки України / М. Сунгуровський // Євроатлантикінформ: Бюлетень. – 2006. – № 6. – С. 16-22.
2. Качинський А.В. Визначення цілей формування державної політики національної безпеки України / А.В. Качинський // Стратегічна панорама. – 2006. – № 13. – С. 13-26.
3. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: підручник / Л.Д. Чекаленко. – К.: ДАУ, 2015. – 749 с.
4. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення. : монографія / Криштанович М.Ф., Пушак Я.Я., Флейчук М.І., Франчук В.І. – Львів : Сполом, 2020. – 418 с.
5. Коніцула Т.Я. Оцінка сучасної системи національної безпеки України в умовах євроінтеграції / Т.Я. Коніцула // Вісник Національного авіаційного університету. –2013. –№ 2(55). – С. 258-262.

УДК 35.072

СЕНЧУК Ігор Іванович,

*кандидат юридичних наук, доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри правоохоронної діяльності та*

поліціїстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4325-5428>

НАЧАЛЬНИК ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

У зв'язку з збройним вторгненням російської федерації на територію України, Указом Президента України № 64 від 24.02.2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [1], на всій території України було введено воєнний стан. Війна поставила нові виклики перед суспільством та спровокувала ряд криз, які серйозно ускладнюють нормальне функціонування держави. І забезпечення функціонування влади на місцях можуть органи місцевого самоврядування, а у випадку їх відсутності військові адміністрації, які утворюються відповідно та в порядку визначеному Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [2].

На територіях де відбуваються активні бойові дії відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» були створені військові адміністрації населених пунктів. Абзацом 2 частини 3 статті 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» передбачено, що військову адміністрацію населеного пункту (населених пунктів) очолює начальник, який призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України за пропозицією Генерального штабу Збройних Сил України або відповідної обласної державної адміністрації.

Відповідно до зазначених норм права Президент України призначає на посаду начальника військової адміністрації. Найбільш поширеним випадком є призначення начальником військової адміністрації населеного пункту посадових осіб органів місцевого самоврядування, в тому числі і виборних голів сільський, селищний, міський. Таке призначення викликає чимало дискусій серед науковців та держслужбовців, пропоную деталіно розглянути проблеми з якими стикають призначені на посаду начальника військової адміністрації сільський, селищний, міський голова.

Так, 12.05.2022 року були внесені зміни до частини 3 статті 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» та прямо передбачено, що начальником військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів) може бути призначений відповідний сільський, селищний, міський голова. Однак, Закон України «Про місцеве самоврядування» [3] не передбачає можливість виконання сільським, селищним, міським головою повноважень начальника військової адміністрації. Тому, призначення на посаду начальника військової адміністрації населеного пункту сільського, селищного, міського голову саме по собі не тягне дострокового припинення повноважень, як голови органу місцевого самоврядування. Стаття 79 Закону України «Про місцеве самоврядування» передбачає вичерпний перелік підстав дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови. Абзац 2 частини 2 ст. 79 Закону України «Про місцеве самоврядування» визначає, що повноваження сільського, селищного, міського голови можуть бути достроково припинені також у випадках, передбачених законами України «Про військово-цивільні адміністрації», «Про правовий режим воєнного стану». Якщо розглядати норми Закону України «Про правовий режим воєнного стану» через призму підстав для дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови, та зазначається лише про 2 підстави, а саме:

- не здійснення покладених на нього Конституцією та законами України повноважень (абз. 1 ч. 3 ст. 4);

- порушення під час реалізації одноосібних повноважень в умовах воєнного стану Конституції та законів України (ч.6 ст. 9).

Тому, можемо зробити висновок, що призначення сільського, селищного, міського голови на посаду начальника військової адміністрації не вимагає його обов'язково звільнення з органів місцевого самоврядування чи припинення його повноважень.

Окрім, того, варто акцентувати увагу, що діяльність військових адміністрацій є тимчасовою, і після завершення воєнного стану та 30 днів після, голова має мати право повернутись на виборну посаду в органи місцевого самоврядування.

Як щодо обмежень, які встановлені Законом України «Про запобігання корупції» [4] щодо зайняття іншою оплачуваною роботою (окрім, викладацької, наукової та творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики зі спорту) або підприємницькою діяльністю, то до 03.08.2022 року посадові особи органів місцевого самоврядування не могли займатись іншою опла-

чуваною роботою, окрім винятків, зазначених у законі. Проте, ситуація змінилась з 03.08.2022, і на період дії воєнного стану суміщення дозволено усім посадовим особам органів місцевого самоврядування, які обіймають посади нижче третьої категорії, але за дотриманням кількох умов:

– якщо такі особи перебувають у відпустці без збереження заробітної плати або у разі простою;

– що трудові договори (контракти), цивільно-правові договори про надання послуг або правочини у сфері підприємницької діяльності укладаються з юридичними особами приватного права або фізичними особами - підприємцями, стосовно яких такі державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування протягом останнього року не здійснювали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих юридичних осіб або фізичних осіб – підприємців.

Щодо другого обмеження, то військова адміністрації населеного пункту є органом державної влади, і органу місцевого самоврядування не підпорядковуються приватні юридичні особи, тому дане обмеження не діє до ситуації, яку ми розглядаємо.

Щодо першого обмеження, то простій – це зупинення роботи, викликане відсутністю організаційних або технічних умов, необхідних для виконання роботи, невідвратною силою або іншими обставинами. У разі простою працівники можуть бути переведені за їх згодою з урахуванням спеціальності і кваліфікації на іншу роботу на тому ж підприємстві, в установі, організації на весь час простою або на інше підприємство, в установу, організацію, але в тій самій місцевості на строк до одного місяця (стаття 34 Кодексу законів про працю України) [5]. Проаналізувавши вищевказані норми, приходимо до висновку, що простій не підходить до ситуації яка фактично склалась, тому залишається відпустка без збереження заробітної плати. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [6] у ч. 3 ст. 12 передбачає, що протягом періоду дії воєнного стану роботодавець на прохання працівника може надавати йому відпустку без збереження заробітної плати без обмеження строку, встановленого частиною першою статті 26 Закону України «Про відпустки».

Підсумовуючи, варто зазначити, що сільський, селищний, міський голова призначений начальником військової адміністрації населеного пункту має добровільно написати заяву про надання йому відпустки без збереження заробітної плати та без обмеження

строку в порядку ч. 3 ст. 12 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану».

Список бібліографічних посилань

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 // Президент України : офіц. сайт. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 12.02.2023 р.

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України 12.05.2015 № 389-VIII // ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення 12.02.2023).

3. Про місцеве самоврядування України : Закон України від 21.05.1997 № 280/97 // ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97> (дата звернення 12.02.2023).

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 12.03.2023).

5. Кодекс законів про працю України: Кодекс України від 10.12.1971 № 322-VIII // ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#top> (дата звернення 12.03.2023р.).

6. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX // ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#top> (дата звернення 12.03.2023 р.).

УДК 347.73

СТРЕЛЯНИЙ Володимир Іванович,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правоохоронної діяльності

та поліцейстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4608-3062>

КОМПЛЕКТУВАННЯ СИЛ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРОТИВУ КАДРАМИ ОФІЦЕРСЬКОГО СКЛАДУ: СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

З початку широкомасштабного вторгнення російської федерації до України, наша країна зіштовхнулася з цивілізаційним викли-

ком, перед суспільством постало питання самого фізичного існування народу. Держава в цілому була переведення на режим роботи, який з 1945 року всі вивчали тільки в теорії – режим воєнного стану. Хоча певну підготовку і уявлення про порядок дій у випадку збройної агресії держава і суспільство мали у зв'язку із діями держави-агресора в 2014 році.

Однією з головних проблем відбиття агресії ворога стало розгортання військового потенціалу України для відбиття нападу. Незважаючи на героїзм і високу мотивацію Захисників України, все ж чисельність Збройних Сил України умовно «мирного часу» в кількісному обчисленні не можна порівнювати з чисельністю орди держави-агресора. Тому гостро постало питання комплектування всіх сил національного спротиву особовим складом всіх категорій, для чого була оголошена загальна мобілізація.

В перші місяці після лютого 2022 року, поповнення військово-службовцями військових частин відбувалося завдяки великій кількості осіб, які самі без виклику з'явилися до територіальних центрів комплектування або безпосередньо до військових частин. Проте, перший шок і емоційна хвиля щодо війни пройшла і потік «добровольців» практично зник до літа 2022 року. Почалася планомірна робота мобілізації населення, як те передбачено законодавством. І ось тут і виникла проблема якісного наповнення сил оборони. Україна тривалий час в основі державної політики в сфері оборони притримувалася курсу на побудову професійної армії, призови на строкову військову службу здійснювалися в невеликій кількості, про охоплення всього чоловічого населення строковою військовою мовою взагалі не велася. Система військового обліку військовозобов'язаних до 2014 року самим населенням ігнорувалася.

Повномасштабне вторгнення та загальна мобілізація показали всі проблеми підготовки кадрів для Збройних Сил України. Зокрема, одним з найгостріших питань стало комплектування війська офіцерами. Підготовка кадрових офіцерів у військових закладах вищої освіти за всю історію незалежності України здійснювалася для поповнення існуючих в мирний час частин та з'єднань. Ніхто в запас не готував професійних військових. Систему підготовки офіцерів запасу складали різного роду курси (кафедри) військової підготовки при цивільних і військових закладах освіти. Після завершення навчання, більшість випускників таких курсів ніколи не проходили службу та/або навчальні збори. Після їх призову на військову службу такі офіцери мало чим відрізняються від іншого мобілізова-

ного населення, а головне – такі громадяни не мають досвіду проходження служби та управління підлеглими. Нівелюється сама сутність офіцерського складу, як керівників для солдатського та сержантського складу.

Водночас, в розпорядженні Збройних Сил України є ресурс для заповнення неукомплектованих офіцерських посад особами, які проходили службу в інших воєнізованих структурах держави та мають спеціальні звання офіцерського складу. Мова йде про колишніх працівників усіх правоохоронних органів і інших воєнізованих структур, особовою складу яких присвоюються спеціальні звання. Такі особи відповідно до військово-облікових документів не мають жодного досвіду проходження військової служби, не зважаючи на досвід проходження служби у воєнізованих органах та рівень їх підготовки. Таким чином з точки зору військового обліку, колишній керівник батальйону спецпризначення міліції, який має досвід керівництва діями особового складу в кількості до 400 осіб, досвід проведення різного роду спеціальних операцій (звільнення заручників, відбиття нападу на охоронювані об'єкти, штурм будівель тощо) або начальник відділу ДСНС, який проходив службу від рядового пожежного до полковника своєї служби – не мають жодного значення для війська на рівні з безробітним, який ніколи не служив. Водночас, офіцер запасу, який здобув підготовку в більше 25-30 років тому, для війська є цінним офіцером, в тому числі за військово-обліковою спеціальністю «стрілецького» чи протипожежного» напрямку.

При цьому, вразі вступу на службу до інших воєнізованих органів (поліція, ДСНС тощо), офіцерське звання переатестовується у спеціально так би мовити автоматично, не зважаючи на досвід служби, рівень підготовки тощо.

Законодавством, а саме Положенням про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України передбачена процедура переатестації громадян, які мають спеціальні звання або класні чини у військові звання. Проте дана процедура передбачає підготовку та прийняття рішення на рівні присвоєння первинного військового звання офіцерського складу Міністром оборони України і досить серйозно забюрократизована. У випадку необхідності термінового формування нових військових частин або здійснення якісного керівництва діями військовослужбовців – час є досить дорогим ресурсом, і чекати проходження всіх етапів узгодження питання переатестації інколи є дуже недоречним [1].

Зважаючи на практику проходження військової служби під час мобілізації, вважаємо за необхідне звернути увагу необхідності

спрощення процедур переатестації громадян з присвоєнням їм військових та спеціальних звань на особливий період. Для цього необхідно: 1) розробити механізм взаємного прирівнювання військових та спеціальних звань при зміні місця проходження служби громадянином; 2) в курс підготовки у закладах освіти фахівців для державних воєнізованих органів, яким після закінчення навчання присвоюється спеціальне звання «офіцерського» складу, мають бути включенні дисципліни базової військової підготовки. Це дозволить у випадку здійснення спільних заходів національного спротиву всім його учасникам узгоджувати власні дії з урахуванням єдиних стандартів взаємодії військових формувань різних родів військ. А головне, максимально якісно використовувати людський потенціал для Збройних Сил України.

Список бібліографічних посилань

1. Про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України: Указ Президента України України від 10 грудня 2008 року № 1153/2008 із змін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008#n17> (дата звернення: 30.03.2023).

УДК 351.751

ТИХОНОВА Дар'я Сергіївна,

доцент кафедри правоохоронної діяльності

та поліціїстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8191-2084>

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Наявність основних прав і свобод людини характеризується тим, що в якій би країні особа не проживала, вона перебуває під захистом держави, громадянином якої вона є. Наша свобода не дарується та не успадковується, а належить людині від народження і тому є невід'ємною. Питання дотримання прав і свобод людини та громадянина працівниками поліції є вельми актуальною проблемою сьогодення, не тільки в Україні, а й в інших країнах Європи.

В нашій державі Конституція України виступає гарантом, прав і свобод людини та громадянина. В статті 3 Конституції України говориться, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1]. Забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Права і свободи людини є одними з найважливіших складових суспільства.

Поліція є однією з головних структур в суспільстві, яка забезпечує порядок та безпеку громадян. Водночас, поліція повинна дотримуватися законів та прав людини. Тому її діяльність має бути спрямована на захист прав та свобод кожної людини. Під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації [2].

Законодавство України передбачає, що поліція має дотримуватися принципу законності та гуманності. Це означає, що при здійсненні своїх функцій поліція повинна діяти виключно в межах законів та поважати права та свободи людини. Крім того, поліція повинна вести себе гуманно, не застосовувати жорстокість до громадян. Одним із важливих завдань поліції є захист громадського порядку. Проте, поліція повинна забезпечувати цей порядок, не порушуючи прав і свобод людини.

Крім того, поліція повинна забезпечувати безпеку громадян. Наприклад, при проведенні різноманітних заходів (масові заходи, спортивні змагання тощо), поліція повинна забезпечувати безпеку громадян, враховуючи при цьому їх права та свободи.

На сьогодні важливим аспектом діяльності поліції є захист прав дітей та жінок. Наприклад зараз дуже актуальні обговорення таких проблем, як насильство в сім'ї статева дискримінація, тому, поліція повинна реагувати на будь-які такі випадки та захищати жінок від статевої дискримінації та насильства. Крім того, поліція має бути особливою захисту та уваги.

Також поліція повинна бути уважною до захисту прав мігрантів та осіб, які потребують міжнародного захисту. Наприклад, поліція повинна допомагати мігрантам здійснювати свої права, не допускаючи при цьому їх дискримінації та незаконних заходів.

Міністерством внутрішніх справ України, керівництвом Національної поліції України проводяться планові заняття та систематична роз'яснювальна робота серед особового складу, метою яких є підвищення якості служби працівників і забезпечення неухильного дотримання прав людини під час здійснення правоохоронної діяльності, що має спрямовуватися на гарантування та забезпечення дотримання й безперешкодної реалізації громадянами своїх прав [3, с.14]. І сама така діяльність Національної поліції України, відзначається як відкритість і прозорість перед своїми громадянами.

Отже, можемо зазначити, що захист прав та свобод є важливою складовою суспільства. Поліція повинна дотримуватися принципів своєї діяльності та бути професійними та доброзичливими до громадян.

Поліція повинна дотримуватися своїх професійних стандартів та етичних норм, забезпечувати права та свободи громадян та працювати на благо суспільства в цілому.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, можемо сказати, що діяльність поліції щодо дотримання прав та свобод людини є надзвичайно важливою для забезпечення правової держави та захисту прав та свобод людини та громадянина.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
2. Закон України «Про Національну поліцію» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
3. Швець Д.В. Захист прав і свобод людини та громадянина – пріоритет діяльності Національної поліції України, 2017, с. 13-15.

УДК 342.951

СВЕРДЛІН Костянтин Юрійович,

заступник декана факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-8235-1766>

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВИХ ЗАСАД КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО- ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

З моменту проголошення Незалежності України минуло вже понад 30 років, однак державотворчий процес у нашій країні ще далеко від свого завершального етапу, у цілому ряді сфер суспільного життя, попри численні реформи, зміни, перетворення, так і не побудовано ефективних механізмів управління публічними справами, а у деяких галузях і досі у тій чи іншій мірі застосовуються запроваджені ще у радянські часи підходи, форми, методи щодо організації та функціонування публічних інституцій, покликаних забезпечувати виконання завдань і функцій держави. Серед інших галузей державного управління, яка вже тривалий час залишається незмінною та у ряді аспектів наслідує радянський досвід, є система виконання кримінальних покарань. Д. А. Шмигаль та інші ініціатори Законопроекту про пенітенціарну систему № 5293 від 22.03.2021 р. справедливо наголошують на тому, що стандарти функціонування установ виконання покарань не змінювалися понад 75 років. Структура пенітенціарної служби майже не змінювалася протягом 25 років незалежності України та залишалася найбільшою спадщиною Радянського Союзу. Існуюча система виконання кримінальних покарань та попереднього ув'язнення не в повній мірі відповідає принципам гуманізму і поваги до прав і свобод людини. Умови тримання засуджених та осіб, узятих під варту, потребують приведення у відповідність з європейськими стандартами, на що неодноразово зверталась увага представниками відповідних європейських інспекційних органів за результатами останніх візитів в Україну. Фінансування Державної кримінально-виконавчої служби України протягом останніх років здійснюється на рівні не більше 45 % від загальної потреби [1]. Очевидно, що ця ситуація потребує якнайшвидшого вирішення, адже вона не відповідає ані тим принципам, що закріплені у Конституції України, ані тим міжнародним стандартам, які мають бути впроваджені в нашій державі у

зв'язку з обраним зовнішньополітичним курсом.

Справедливим буде відмінити, що українсько владою вже було здійснено декілька важливих кроків у напрямку реформування системи органів виконання кримінальних покарань [2; 3; 4; 5; 6 та ін.], однак, навіть запроваджені та намічені для реалізації заходи не охоплюють усіх суттєвих аспектів, які необхідно переглянути та удосконалити на шляху перетворення і розвитку вітчизняної системи виконання кримінальних покарань. Зокрема мусимо звернути увагу на те, що у офіційних документах, які так чи інакше стосуються реформування пенітенціарної системи України, питання кадрового забезпечення Державної кримінально-виконавчої служби України висвітлюються досить поверхнево, фрагментарно. Зрозуміло, що означена ситуація є суттєвим недоліком, адже опікуючись питаннями формування нових підходів до організації та функціонування системи виконання кримінальних покарань не слід забувати, що будь-який державний орган, будь-яка державна організація (установа, заклад) являють собою штучні утворення, що не мають власної свідомості та волі, а отже їх діяльність, її якість та ефективність, прямим і значним чином визначається професійними та іншими якостями кадрів, якими комплектується той чи інший орган публічної влади, установа або заклад. Власне від стану кадрового забезпечення залежать й якісні показники практичного втілення тих оновлених підходів, принципів і норм, щодо яких має бути організована і працювати система виконання кримінальних покарань в Україні, як у демократичній, правовій державі. З цього приводу доцільно відмітити положення чинної Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року, в якій зазначається, що ефективність реформування пенітенціарної системи залежить від рівня підготовки її кадрового складу, тому реалізація стратегічної цілі передбачає формування вмотивованого та високопрофесійного персоналу органів і установ пенітенціарної системи, здатного виконувати функції виправлення і ресоціалізації засуджених на основі найсучасніших підходів і методів роботи, а також створення за новими стандартами належних умов праці та соціального захисту персоналу [6]. Втім розробник цієї Стратегії не пішов далі визначення мети у сфері підготовки кадрів для пенітенціарної системи України та декількох ключових завдань, які необхідно виконати на шляху до намічених стратегічних цілей

Вище наведене обумовлює актуальність і доцільність певного перегляду і доопрацювання нормативно-правового підґрунтя кадрового забезпечення Державної кримінально-виконавчої служби.

Зокрема вважаємо за необхідне:

– по-перше, розробити концептуальні засади кадрового забезпечення Державної кримінально-виконавчої служби України з урахуванням реалій і потреб сьогодення, а також провідного зарубіжного досвіду. Даний крок є особливо актуальним враховуючи те, що сьогодні є нечинною Концепція державної кадрової політики, що була затверджена Указом Президента України від 01.02.2012 р. № 45/2012, і яка виступала одним із основоположних документів з точки зору визначення концептуальних засад формування та розвитку кадрового потенціалу зазначеної служби, а нової поки що не прийнято. Втім, навіть затвердження нової стратегії чи концепції державної кадрової політики в Україні, не скасовує необхідності окремого визначення концептуальних засад кадрового забезпечення саме системи Державної кримінально-виконавчої служби, яка має ряд своїх специфічних властивостей, що слід врахувати під час формування комплексу основоположних принципів і норм, які утворюватимуть правову основу сучасного підходу до кадрового забезпечення Державної кримінально-виконавчої служби України;

– по-друге, закріпити на законодавчому рівні чіткі визначення ключових понятійно-термінологічних конструкцій як то: кадрова політика, кадровий потенціал, кадрове забезпечення Державної кримінально-виконавчої служби, об'єкт кадрового забезпечення, заохочення, стимулювання праці тощо;

– по-третє, конкретизувати на законодавчому рівні основні елементи організаційно-правового механізму кадрового забезпечення (завдання, принципи, форми та методи, суб'єктно-об'єктний склад, державні гарантії тощо);

– по-четверте, визначити механізм і критерії оцінювання якості та ефективності кадрового забезпечення;

– по-п'яте, визначити пріоритетні заходи щодо підвищення престижності та привабливості служби в органах Державної кримінально-виконавчої служби.

Реалізація наведених кроків щодо удосконалення нормативно-правових засад кадрового забезпечення Державної кримінально-виконавчої служби України потребує активізації наукових досліджень у цій сфері, а також поглиблення співпраці правників-теоретиків із представниками відповідної практичної сфери, для того, щоб не просто виробити необхідні та найбільш доцільні правові основи зазначеного забезпечення, але й повноцінно та ефективно їх впровадити у площину практичного застосування – ці засади

мають бути не просто деклараціями про наміри, а реально втіленими, системно діючими правилами роботи щодо формування, реалізації та підтримки на належному рівні кадрового потенціалу Державної кримінально-виконавчої служби України.

Список бібліографічних посилань

1. Проект Закону про пенітенціарну систему № 5293 від 22.03.2021 р. / офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71498.

2. Концепція реформування кримінальної юстиції України: Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15.02.2008 р. «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» 08.04.2008 р. № 311/2008 // Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311/2008#Text>.

3. Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України: Указ Президента України від 08.11.2012 р. № 631/2012 // Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/631/2012#Text>.

4. Про схвалення Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України: Розпорядження Кабінета Міністрів України від 13.09.2017 р. № 654-р // Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2017-%D1%80#Text>.

5. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2020 рік: Розпорядження Кабінета Міністрів України від 09.09.2020 р. № 1133-р // Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1133-2020-%D1%80#Text>.

6. Про схвалення Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2022-2024 роках: Розпорядження Кабінета Міністрів України від 16.12.2022 р. № 1153-р // Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-%D1%80#Text>.

УДК 351.74

ФЕДЧАК Ігор Андрійович,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності

факультету № 2 Інституту з підготовки фахівців

для підрозділів Національної поліції

Львівського державного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4539-5988>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ МОДЕЛІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ОРІЄНТОВАНОЇ НА ПОТРЕБИ ГРОМАД (COMMUNITY POLICING, COP)

У першій половині ХХ століття більшість підрозділів поліції працювали за так званою «професійною» моделлю поліцейської діяльності. Згідно з цією моделлю місцеві відділи поліції були організовані довкола жорстких ієрархічних правил, використовували стандартизовані оперативні протоколи (оперативні плани), і були зосереджені на реагуванні на серйозні злочини. Рух до змін у правоохоронній діяльності розпочався зі США. перегляд ролі поліцейських підрозділів в управлінні громадською безпекою розпочався шляхом запровадження реформ, що мали на меті зменшення рівня злочинності, який різко зріс через соціальні заворушення у другій половині ХХ століття. У США правоохоронні органи та місцеві керівники почали пошук нових векторів руху правоохоронної системи для стабілізації криміногенної ситуації, і, як зазначають вчені Сара Лойренс (Sarah Lawrence) та Боббі Маккарті (Bobby McCarthy), - на той час найбільш перспективним було визначено вектор поліпшення взаємин та розбудови партнерства між громадянами та поліцією [1]. Врешті, ці зусилля призвели до запровадження нової філософії у діяльності правоохоронних органів, відомої як Community policing (CoP) у США, що характеризувалося більш неформальним зв'язками між поліцією та громадою, менш жорсткою ієрархічною структурою, а також спробами запобігти саме першопричинам злочинів. Синонімом терміну Community policing є взаємодія поліції та громади, що використовується для спрощеного перекладу на різні мови [2, с. 5].

Поліцейську діяльність, орієнтовану на громаду (Community policing), описують як філософію роботи поліції та організаційну стратегію, в якій поліцейські підрозділи охоплюють бачення своєї

функції, що є більшим, ніж просто реагування на злочини та їх розгляд. Це бачення, як правило, передбачає залучення поліцейськими органами громадських груп і громадян до спільного формування стану безпеки, запобігання злочинності та вирішення місцевих проблем. Незважаючи на те, що ця модель діяльності поліції налічує понад три десятиліття – все ще існують значні відмінності у тому, як визначається поліція, орієнтована на громаду (Community policing) [3]. Незважаючи на всі труднощі, пов'язані з пошуком чіткого визначення та досягнення консенсусу щодо змістовного наповнення досліджуваного терміну, поняття «поліцейська діяльність, орієнтована на громаду» (Community policing, CoP), безсумнівно, лежить в основі однієї з найголовніших (у теорії) поліцейських реформ останніх десятиліть. Тим не менш, певний консенсус, здається, сформувався навколо трактування концептуальної основи моделі Community policing як організаційної стратегії (моделі), яка охоплює три основні процеси та структури: 1) залучення громадян до виявлення та вирішення проблем громадської безпеки; 2) децентралізація прийняття рішень для вироблення відповідей на локально визначені проблеми; 3) вирішення проблем. Кожен із цих трьох елементів поліцейської діяльності, орієнтованої на громаду (Community policing), може бути реалізований незалежно.

З концептуальної точки зору здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад – це не просто стратегія; це самостійна проактивна модель, яка втілює три виміри: філософський, програмний і стратегічний. Філософський вимір стосується головних цінностей правоохоронної структури й того, що вона, на думку її членів, зобов'язана робити. Програмний вимір стосується того, як саме мають бути досягнуті філософські цілі. Стратегічний – повсякденної діяльності структури й організації такої діяльності. Усі разом ці компоненти формують унікальну стратегію правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад, відповідно до головних цінностей, цілей та операційної структури відомства.

Активізація та залучення членів громади до питань правоохоронної діяльності є надзвичайно важливим у питанні стримування злочинності та створенні безпечного простору на території громади. У деяких громадах на формування та зміцнення взаємодії знадобиться час, щоб подолати бар'єри апатії та недовіри. Довіра – це цінність, яка лежить в основі та пов'язує компоненти взаємодії з громадою та вирішенням проблем. Фундамент довіри дозволить поліції налагодити тісні стосунки із членами громади. Без довіри

між поліцією та громадянами, ефективна діяльність поліції неможлива [4, с. 7].

Стаття 11 пункт 1. Закону України «Про Національну поліцію» стверджує, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб [5].

Можна стверджувати, що реалізація моделі Community Policing дозволить вирішити ряд проблем, зокрема, усунути інформаційний вакуум навколо поліції, її певну відірваність від населення. Зростаючі авторитет і повага до поліцейських у громадянському суспільстві зробить населення та поліцію надійними і перевіреними партнерами. Соціальна спрямованість Community Policing, звісно, не може не позначитися на оцінюванні її діяльності з боку громадян і місцевих органів влади. Якщо окремі жертви злочинів визначають якість діяльності поліції за рядом таких параметрів як розкриття злочину, арешт і притягнення до відповідальності винного, відшкодування заподіяної шкоди, то для населення в цілому важливіші інші показники (спокій, правопорядок, безпека у районі проживання, відчуття «присутності» поліції, її готовність прийти на допомогу в будь-якій ситуації тощо). Це дає можливість дійти висновку, що серед основних характеристик рівня ефективності роботи поліції вважається ступінь задоволеності населення поліцейською діяльністю. Він залежить як від успішності заходів, пов'язаних прямо із забезпеченням охорони громадського порядку, так і від «якості» специфічних послуг соціального характеру, наданих населенню.

З початком реформування Національної поліції України у 2015 році, модель Community policing стала одним із наріжних принципів діяльності правоохоронних органів. Важливо зазначити, що досі чіткого визначення підходу немає не тільки в Україні, а й у світі, тому багато дослідників трактують його по-різному. Імплементация моделі правоохоронної діяльності Community policing знайшла своє відображення у статті 11 Закону України «Про Національну поліцію», яка зазначає про те, що «діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб». Частина 2 цієї статті констатує, що планування службової діяльності органів здійснюється на основі специфіки регіону, а рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції [5].

Таким чином, підсумовуючи, можна зазначити, що взаємодія поліції та громади на засадах партнерства – це не лише комплекс заходів, а окрема філософія у діяльності поліції щодо надання громадянам правоохоронних послуг.

Список бібліографічних посилань

1. Sarah Lawrence, Bobby McCarthy. What Works in Community Policing? A Best Practices Context for Measure Y Efforts. 2013. URL: https://www.law.berkeley.edu/files/What_Works_in_Community_Policing.pdf (дата звернення 24.04.2023).
2. Наилучшая практика построения партнерства между полицией и обществом. Составлено Старшим полицейским советником при Генеральном секретаре ОБСЕ. Вена, май 2008. 81 с.
3. Proactive Policing. Effects on Crime and Communities. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. 2018. Proactive Policing: Effects on Crime and Communities. Washington, DC: The National Academies Press. URL: www.nap.edu/read/24928/chapter/4#65 (дата звернення 24.04.2023).
4. Understanding Community Policing. A Framework for Action. Bureau of Justice Assistance. Monograph. August 1994. URL: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/understanding-community-policing-framework-action> (дата звернення 24.04.2023).
5. Закон України «Про Національну поліцію» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379. Електронний ресурс. Режим доступу до джерела: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 24.04.2023).

УДК 351.74

БУКОВСЬКИЙ Юрій Дмитрович,

здобувач наукового ступеня доктора філософії

заочної форми навчання наукової лабораторії

*з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ (м. Київ);*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7515-0466>

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ БОРОТЬБИ З НАРКОЗЛОЧИННІСТЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Протягом останніх років наркозлочинність у нашій державі набуває значних масштабів та стає достатньо серйозним соціальним фактором, який негативно впливає на стан здоров'я та благополуччя людей, розвиток нашого суспільства в цілому. За таких умов боротьба з наркозлочинністю набуває статусу важливої складової частини діяльності держави, а одним з пріоритетних напрямів реалізації державної політики постає посилення кадрового забезпечення підрозділів боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України, підвищення рівня підготовки та професіоналізму його особового складу.

Вказане спонукає до запровадження цілеспрямованої підготовки у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС України фахівців для підрозділів з боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України за спеціалізацією «боротьба з наркозлочинністю» за державним замовленням. Починаючи з 2021 року у Національній академії внутрішніх справ здійснюється набір курсантів за вказаною спеціалізацією, що повинно забезпечити мінімальний рівень потреб у забезпеченні підрозділів боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України фахівцями з якісною підготовкою, які оволоділи новими технологіями боротьби з наркозлочинністю та запобіганню наркоманії, отримали новітні методи роботи на основі вітчизняного і зарубіжного досвіду, набули нових умінь і навичок оперативно-розшукової роботи за спеціальністю.

Враховуючи особливість підготовки фахівців для підрозділів боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України пропонується наступні напрями, на які повинні бути зорієнтовані профільні навчальні дисципліни за вказаною спеціалізацією:

- легальний обіг наркотиків в Україні;
- антинаркотична профілактична діяльність;
- оперативно-розшукова протидія наркозлочинності;
- розслідування кримінальних правопорушень в сфері обігу наркотиків;
- адміністративно-правова протидія правопорушенням в сфері обігу наркотиків;
- використання інформаційних технологій у протидії наркозлочинності.

Водночас, вважається за доцільне в обов'язковому порядку залучати до освітнього процесу практичних працівників підрозділів боротьби з наркозлочинністю, кіберполіції, а також фахівців інститутів громадянського суспільства, які надають соціальні та медичні послуги наркозалежним особам, зокрема з реалізації програм зменшення шкоди від немедичного вживання наркотиків.

Викладання за вказаними напрямками навчальних дисциплін надасть можливість забезпечити підрозділи боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України випускниками з ґрунтовними спеціальними знаннями, підвищить рівень їх професійної підготовки у протидії наркозлочинності, що в кінцевому результаті повинно позитивно відбитися на ефективності протидії наркозлочинності.

УДК 351.743

ГОЛУБ Валерія Миколаївна,

аспірантка кафедри правоохоронної діяльності

та поліціїстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4620-8942>

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СТАБІЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Сучасний етап розвитку України характеризується активізацією процесів суспільного життя у економіці, соціально – культурній, правовій, демографічній, екологічній сферах. Аналізуючи ситуацію, що склалася у державі на даний час, є підстави стверджувати, що активізація міграційних процесів впливає на всі напрями її діяльності, на стабільність її розвитку. Не виникає сумнівів у тому, що

міграційні процеси – це процеси, які супроводжуються певними ризиками. Ситуації, пов'язані з підвищенням активності цих процесів, зменшенням ступеня їх контролюваності призводять до підвищення рівня злочинності, конфліктам у міжнародних відносинах, дестабілізації економіки та інших сфер суспільного життя.

Разом з тим, значення виваженої державної міграційної політики полягає у тому, що вона є важливим запобіжником і регулятором, який здатний мінімізувати наслідки вищезгаданих ризиків і посилити позитивні моменти, які супроводжують міграційні процеси. У свою чергу, міграція і, перш за все, нелегальна - є реальним і потенційним викликом безпеці, що безпосередньо впливає на стан публічної безпеки і порядку у державі. Згідно Публічного звіту Голови Державної міграційної служби України за 2022 рік Наталії Науменко про результати роботи, за минулий рік було виявлено 5062 нелегальних мігрантів, відносно 4992 мігрантів було прийняте рішення про примусове повернення і видворення, було встановлено 12625 фактів порушення міграційного законодавства, стягнуто штрафів на 23,7 млн гривень [1]. Розглядаючи міграцію як чинник, від якого суттєво залежить рівень державної безпеки, значну занепокоєність становлять пов'язаний з цим стан злочинності. Особливо це стосується вуличної злочинності (в першу чергу, мова йде про місця компактного проживання мігрантів) та тероризм, який становить ще більшу небезпеку для держави, суспільства та окремої особи, оскільки більшість терористів – іммігранти. На основі офіційної статистики рівень зареєстрованих злочинів, учинених іноземцями та особами без громадянства у довоєнні роки становив не більше 1%. Але, враховуючи, що цієї категорії злочинів властивий високий рівень латентності, ми приходимо до висновку про необхідність приділення серйозної уваги цьому явищу. Підтвердженням зазначеної тези є ситуація у Харківській області: станом на 2019/2020 роки маємо зростання кількості адміністративних правопорушень, скоєних мігрантами (5 375/11 639); у 2,3 рази зросла кількість кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї, у 2 рази – зі зґвалтуваннями [2]. Аналізуючи вищевказані статистичні показники за 2021 рік, робимо висновок про збільшення у 2,2 рази випадків заподіяння тілесних ушкоджень та катувань з боку мігрантів та у 2,25 рази – хуліганських проявів [3].

У розпорядженні Кабінету Міністрів України від 12.07.2017р. №482-р «Про схвалення Стратегії державної міграційної політики

України на період до 2025 року» акцентовано увагу на значенні державної міграційної політики у суспільному житті держави: «В умовах глобальної інтенсифікації міграційних процесів, активної участі населення України в таких процесах зростає необхідність ефективного державного регулювання в зазначеній сфері, яке є передумовою використання позитивного потенціалу міграції з метою розвитку, мінімізації її негативних наслідків, забезпечення прав і свобод мігрантів та усього населення. У зв'язку з цим удосконалення міграційної політики повинно бути одним із пріоритетів державної політики.» [4].

Історія внутрішньої та зовнішньої політики, яку проводить Україна у напрямках здійснення державного управління міграційними процесами говорить про те, що вектор цієї діяльності держави на протязі її існування доволі суттєво змінювався. Ці зміни перш за все стосувалися питань «регулювання міграційних процесів у сфері в'їзду – виїзду, визначення порядку перебування іноземної робочої сили на вітчизняному ринку праці, громадянства, свободи перебування, тощо» [5, с.5]. Питання щодо керування міграційними процесами продовжують бути складними. Розглядаючи основні причини цієї ситуації, ми зазначаємо відсутність не тільки стабільності, а й остаточного визначення напрямів діяльності держави щодо розв'язання важливих міграційних проблем, розроблення ефективної концепції, дієвої програми реформування суспільних відносин у сфері міграції.

Міграційні процеси – це є доволі складні моменти на шляху розвитку держави. У зв'язку з чим немає сумніву у тому, що у разі недостатнього контролю з боку держави за змінами у міграційній сфері існує реальна загроза її національній безпеці. Існуючий рівень правового статусу мігрантів в Україні далеко не повною мірою відповідає міжнародному досвіду і сучасному змісту міграційних відносин, а його недостатня урегульованість іноді сприяє появі та поширенню такого явища, як незаконна міграція, що справляє деструктивний вплив на політичне, соціальне, культурне життя, негативно впливає на стан безпеки у країні [5, с.6]. Набуття Україною незалежності нерозривно пов'язано з такими важливими чинниками суспільного розвитку, як міграційні процеси, є відправною подією формування сучасної міграційної політики нашої держави. Одним з основних напрямів цієї політики є забезпечення прав і законних інтересів суб'єктів – учасників суспільних відносин у сфері міграції, у тому числі біженців.

Висновок. Виходячи з вищевикладеного, приходимо до висновку, що зазначені тенденції знаходять своє підтвердження на сучасному етапі існування України як самостійної та незалежної держави. Беззаперечно, ці явища тісно пов'язані з рівнем розвитку економіки, політики, правової та соціальної сфери, формування ринку праці. Врахування динаміки міграційних процесів - одна з обов'язкових умов забезпечення стабільності у державі. Проведення заходів щодо адміністративно - правового забезпечення прав біженців, аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду, знаходження ефективних шляхів удосконалення міграційної політики, здійснення дієвого впливу на механізм управління процесами, пов'язаних з міграцією не можливо ігнорувати при визначенні основних напрямів розвитку держави.

Список бібліографічних посилань

1. Публічний звіт Голови Державної міграційної служби України за 2022 рік. Показники діяльності. URL: <https://dmsu.gov.ua/news/dms/13779>.
2. Інформація щодо результатів роботи підрозділів поліції ГУ НП в Харківській області за 2020 рік. Управління превентивної діяльності ГУ НП в Харківській області. Звіт за результатами роботи до Департаменту Національної поліції України.
3. Інформація щодо результатів роботи підрозділів поліції ГУ НП в Харківській області за 2021 рік. Управління превентивної діяльності ГУ НП в Харківській області. Звіт за результатами роботи до Департаменту Національної поліції України.
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року» від 12 липня 2017 р. № 482-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80%20367>.
5. Мінки Т.П. Адміністративно - правове регулювання міграційних процесів: Навч. посібник; Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун -т внутр. справ, 2012. - 326с.

УДК 4414

КУЗНЄЦОВА Анна Іванівна,

*магістр Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ;*

НЕСТЕРЕНКО Катерина Олександрівна,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри державно-правових дисциплін

Криворізького навчально-наукового інституту

Донецького державного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-1162-9533>

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Національна поліція України – це відповідальна інституція держави, яка забезпечує збереження порядку та безпеки громадян. Однак, для забезпечення ефективності та довіри громадян до поліції необхідна не лише кваліфікована кадрова база, але й належне правове регулювання діяльності поліції. Останнє забезпечується впровадженням стандартів, які відповідають міжнародним нормам та рекомендаціям. [2].

У зв'язку з цим, метою даної статті є розгляд проблеми імплементації європейських стандартів в національне правове регулювання діяльності Національної поліції України.

Актуальність теми дослідження полягає, у тому, що нинішній період в Україні характеризується активною інтеграцією до європейської спільноти, що передбачає відповідне виконання державою європейських стандартів у всіх галузях, в тому числі і у сфері правоохоронної діяльності. Оскільки у поліції виникають ситуації, які вимагають експертної оцінки та спеціальної підготовки, то належне правове регулювання діяльності поліції є ключовим для забезпечення безпеки та правопорядку у країні.

Метою даної статті є розгляд питання імплементації європейських стандартів в національне правове регулювання діяльності Національної поліції України.

Для досягнення мети було поставлено наступні завдання:

- визначити основні принципи європейських стандартів у сфері правоохоронної діяльності;
- дослідити європейські стандарти правоохоронної діяльності;

- проаналізувати ступінь імплементації європейських стандартів у національне правове регулювання діяльності Національної поліції України;
- визначити основні проблеми та перешкоди щодо імплементації європейських стандартів у правове регулювання діяльності поліції;
- запропонувати шляхи вирішення проблем та покращення імплементації європейських стандартів у національне правове регулювання діяльності Національної поліції України.

Європейські стандарти правоохоронної діяльності передбачають виконання принципів, які спрямовані на захист прав та свобод громадян, забезпечення безпеки та дотримання законності. До основних принципів європейських стандартів правоохоронної діяльності можна віднести наступні:

Законність. Усі дії правоохоронних органів повинні відповідати вимогам законодавства та здійснюватися в межах компетенції, яку передбачає закон.

Пропорційність. Всі заходи, які вживає поліція, повинні бути пропорційними та належним чином обґрунтованими.

Недискримінація. Правоохоронні органи повинні діяти без будь-якої форми дискримінації на основі раси, національності, статі, віку, релігії, стану здоров'я тощо.

Людські права та свободи. Правоохоронні органи повинні захищати та забезпечувати дотримання прав та свобод громадян.

Прозорість. Правоохоронні органи повинні діяти відкрито та надавати інформацію про свою діяльність.

Контроль та відповідальність. Правоохоронні органи повинні бути під контролем та відповідати за свої дії [4].

Незважаючи на те, що Україна має певний досвід у співпраці з Європейським Союзом, ступінь імплементації європейських стандартів у національне правове регулювання діяльності Національної поліції є недостатнім. На даний момент регулювання діяльності поліції в Україні базується на Законі "Про Національну поліцію", а також інших законах та підзаконних актах. Проте, багато з цих норм не відповідають європейським стандартам та вимогам.

Зокрема, українське законодавство не передбачає відповідальності за порушення принципів європейських стандартів правоохоронної діяльності, таких як пропорційність та недискримінація. Також недостатньо регулюється питання контролю за діяльністю поліції та захисту прав та свобод громадян [1].

Однією з найбільших проблем імплементації європейських стандартів в національне правове регулювання діяльності Національної поліції України є відсутність внутрішнього контролю та механізмів відповідальності за порушення встановлених норм [5].

Це може призвести до того, що виконання стандартів буде лише формальним, без реальної покращення ситуації у правоохоронній сфері.

Крім того, існують проблеми зі зміною культури правоохоронних органів, зокрема зміною підходу до взаємодії з громадянами та відносин між поліцією та громадою. Для цього потрібні освітні програми та тренінги для працівників поліції, що допоможуть їм зрозуміти і реалізувати принципи європейської правоохоронної діяльності.

Також необхідно забезпечити внутрішній контроль та відповідальність за порушення встановлених норм. Для цього потрібно створити ефективну систему внутрішнього контролю та механізми відповідальності за порушення встановлених норм, які відповідали б європейським стандартам, а також забезпечити навчання працівників поліції європейським стандартам та нормам.

Отже, імплементація європейських стандартів у національне правове регулювання діяльності Національної поліції України є важливим етапом розвитку правоохоронної системи України. Це дасть можливість забезпечити високі стандарти професійної діяльності поліції, що сприятиме зміцненню довіри громади до правоохоронних органів, підвищенню ефективності боротьби зі злочинністю та забезпеченню прав та свобод громадян.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України (в редакції від 30.09.2022 р.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.02.2023).

2. Закон України "Про Національну поліцію" від 02.07.2015 р. № 580-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 28.02.2023).

3. Директива Європейського парламенту та Ради 2016/680 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб щодо обробки їх персональних даних поліцією та іншими правоохоронними органами, що здійснюють діяльність у галузі безпеки, та відміну Директиви 95/46/ЄС [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_011#Text (дата звернення: 28.02.2023).

4. Закон України "Про охорону державної таємниці" від 21.05.1993 р. № 2456-XII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text> (дата звернення: 28.02.2023).

5. Онисько, В. В. (2018). Стан реалізації європейських стандартів у правовій системі України. Вісник Національного університету «Львівська політехніка», 900, 31-37. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnulp_2018_900_7 (дата звернення: 28.02.2023).

6. Хвесик, О. Ю. (2019). Європейські стандарти діяльності поліції: досвід впровадження в Україні. Проблеми законності, 145, 59-67. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.apb.org.ua/uploads/redactor/files/Problem%20145_2.pdf (дата звернення: 28.02.2023).

УДК 351.74

МАР'ЯН Марина Миколаївна,

*головний судовий експерт сектору дактилоскопічних досліджень
Черкаського науково-дослідного експертно-криміналістичного
центру МВС України*

КОНЦЕПЦІЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

24 лютого 2022 р. після початку повномасштабного нападу російської федерації на нашу державу, життя України та Українців змінилось у всіх сферах...[1]. І це ще більше нам надає впевненості в тому, що нам як найшвидше треба відійти від радянської застарілої спадщини потужного державного апарату, натомість впровадити діяльність нових правоохоронних органів, ефективних і підзвітних органів, таких органів, які слугують інтересам народу.

Проблема забезпечення реалізації, охорони і захисту прав, свобод та законних інтересів громадян на нинішньому етапі розбудови держави набула особливої актуальності. Конституцією України гарантується державний захист прав та свобод людини і громадянина. Для органів внутрішніх справ виконання цього положення Основного Закону є одним з головних завдань.

Аналіз завдань і функцій, що виконуються різними підрозділами системи МВС України свідчить, що в діяльності органів внутрішніх справ питання забезпечення, реалізації, охорони та захисту прав, свобод та законних інтересів громадян займають особливе місце. Практично всі служби МВС України за допомогою різноманітних засобів та методів беруть участь у вирішенні цих завдань безпосередньо на своїх ділянках роботи [2].

Вдосконалення діяльності органів внутрішніх справ – головна задача на етапі побудови правової держави. З метою підвищення ефективності діяльності системи Міністерства внутрішніх справ, спрямованої на боротьбу зі злочинністю, охорону громадського порядку і забезпечення громадської безпеки Кабінет Міністрів України видав розпорядження від 15 листопада 2017 р. № 1023-р «Стратегія розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року», головними цілями якого є створення безпечного середовища розвитку вільного суспільства, забезпечення високої ефективності діяльності органів системи МВС, зміцнення суспільної довіри до неї з урахуванням визначальної ролі громадянина у розбудові України як безпечної європейської держави [2].

Зростання злочинності до рівня реальної загрози національній безпеці України висуває перед органами внутрішніх справ нові завдання, зумовлює необхідність перегляду стратегічних напрямів їхньої діяльності, пошуку нових підходів до організації та здійснення охорони громадського порядку і боротьби із злочинністю, які б відповідали сучасній обстановці та тенденціям її розвитку.

Органи внутрішніх справ, як і все суспільство, переживають кризу, що негативно позначається на їхній діяльності. Кризові явища посилюються надмірною перевантаженістю, що певною мірою пов'язано з виконанням органами внутрішніх справ багатьох функцій, які безпосередньо не стосуються охорони громадського порядку та боротьби із злочинністю. У зв'язку з цим чисельність працівників МВС досить значна, на їх утримання витрачається багато коштів, тоді як реальною роботою, пов'язаною із захистом життя, здоров'я, прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань, займається менша їх частина [3].

Структура органів внутрішніх справ і організація управління нею надто громіздка: численні підрозділи і ланки управління дублюють одна одну, через що мають місце неузгодженість та паралелізм у виконанні функцій, звідси - низький вплив управлінських структур на ефективність діяльності системи.

Деякі концепції передбачають основні напрямки удосконалення і розвитку системи МВС, а саме:

- удосконалення управління та організаційно-штатних структур;
- забезпечення організаційної єдності і керованості системи;
- зміцнення штабної функції з метою підвищення ефективності управління, особливо оперативного, раціональної відмови від дублювання в роботі, зменшення на цій основі витрат на утримання управлінського апарату і посилення служб та підрозділів практичної спрямованості;

- забезпечення оптимального співвідношення функцій штабних, лінійногалузевих і функціональних підрозділів у структурах управління;

- збереження на рівнях апаратів МВС, ГУНП функцій координації, методичного керівництва, інформаційно-аналітичного обслуговування, контролю й інспектування, безпосереднього планування та організації проведення заходів державного і міжрегіонального рівня, а також організації реагування на надзвичайні ситуації та розкриття тяжких злочинів, що викликали широкий громадський резонанс;

- делегування частини управлінських функцій від МВС до ГУНП.

Також дані концепції передбачають за МВС закріпити насамперед такі функції:

- забезпечення здійснення єдиної політики в галузі побудови і розвитку системи МВС, включаючи кадрову політику;

- аналіз і прогнозування розвитку оперативної обстановки, розроблення стратегії реагування на її негативні зміни;

- оперативне реагування на ті надзвичайні ситуації та події, які потребують втручання центрального апарату і безпосереднього вжиття оперативно-службових заходів;

- організація та здійснення загальнодержавних, міжрегіональних і міжнародних заходів боротьби із злочинністю;

- забезпечення внутрішньої безпеки системи МВС;

- інформаційне обслуговування всіх ланок системи МВС;

- представництво інтересів системи МВС у центральних органах державної виконавчої влади;

- організація взаємодії з правоохоронними та іншими державними органами України, органами правопорядку інших держав;

- правове забезпечення діяльності органів внутрішніх справ;

- здійснення заходів щодо правового та соціального захисту працівників органів внутрішніх справ;

– фінансове та матеріально-технічне забезпечення органів внутрішніх справ.

І хотілося б, щоб дані концепції були реалізовані. Бо ми є державою, яка має неодмінно розвиватися у всіх сферах та галузях, адже дані концепції все ближче нас наближають до євроінтеграційних процесів.

Список бібліографічних посилань

1. Бунчук О.Б. Право на життя в умовах війни, 2002 р. URL: <https://law.chnu.edu.ua/pravo-na-zhyttia-v-umovakh-viiny/>.

2. Стратегія розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-%D1%80#Text> (дата звернення 27.03.2023).

3. Федченко О. Структура поліцейських органів держав ЄС та правове регулювання їх діяльності // Актуальні проблеми управління та службово-оперативної діяльності органів внутрішніх справ у сучасний період розвитку державності України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (Київ, 26 жовт. 2007 р.). – К.: МП “Леся”, 2008. – С. 73

УДК 681.3.06

ФЕДОРЕНКО Оксана Анатоліївна,

головний спеціаліст наукової лабораторії з проблем протидії

злочинності навчально-наукового інституту № 1

Національної академії внутрішніх справ (м. Київ);

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4048-5060>

ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Розвиток сучасної держави, як і розвиток сучасного суспільства в цілому, базується на впровадженні та розвитку інформаційних технологій.

Наявність даних від супутників, безпілотників і датчиків зростає швидше, ніж створюються механізми для їх обробки і використання. Тепер дані доступні в режимі реального часу та у багатьох різних форматах. Цей притік даних та легка доступність до баз даних створює сприятливе середовище для інновацій.

Тому, найважливішою складовою частиною більшості технологій є засоби обробки цифрової інформації про місцевість у взаємозв'язку з різноманітними даними.

Останнім часом геоінформаційні системи (ГІС) активно впроваджуються у світовому масштабі. Геоінформаційні системи використовують не лише у професійній роботі фахівців в багатьох сферах важливими ці технологіє є також у управлінських структурах, службах екстреного реагування, воєнних відомствах, національних безпекових структурах, лісовому господарстві, містобудуванні тощо.

ГІС – це складна, багатокомпонентна система. Ці системи призначені для створення цифрових карт, що демонструють розподіл певних властивостей навколишнього середовища й об'єктів на місцевості, для виявлення закономірностей і взаємин об'єктів у навколишньому світі, а також для дослідження змін, що відбулися на досліджуваній території за певний період часу.

Географічні інформаційні системи працюють із даними двох основних типів:

- просторові (синонім: географічні) дані, що описують положення й форму географічних об'єктів, а також просторові зв'язки між ними;

- описові (синоніми: атрибутивні, табличні) дані про географічні об'єкти, що складаються з наборів чисел, текстів і т.п.

Наявність цих двох типів даних відбито в назві ГІС – ARC/INFO, що виникло із з'єднання ARC, що ставиться до опису просторового положення об'єктів, і INFO, що відноситься до опису характеристик об'єктів й їх зв'язків один з одним.

Відповідно до Закону України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних» геоінформаційна система - це інформаційна система, призначена для провадження діяльності з геопросторовими даними та метаданими [1].

Для інформаційного забезпечення вирішення проблем національної безпеки та оборони необхідна геопросторові дані, які можуть бути отримані засобами космічного спостереження.

Ця технологія об'єднує традиційні операції роботи з базами даних, такими як запит і статистичний аналіз, з перевагами повноцінної візуалізації та географічного (просторового) аналізу, які надає карта. Ці можливості відрізняють ГІС від інших інформаційних систем і забезпечують унікальні можливості для її застосування в широкому спектрі задач, пов'язаних з аналізом та прогнозом явищ

і подій довкілля, з осмисленням і виділенням головних факторів и причин, а також їх можливих наслідків [2].

Загалом, ця сучасна комп'ютерна технологія дозволяє поєднати модельне зображення території (електронне відображення карт, схем, космо-, аерозображень земної поверхні) з інформацією табличного типу (різноманітні статистичні дані, списки, економічні показники тощо). Так як, серед джерел даних, які широко використовують в геоінформатиці, найчастіше це картографічні, статистичні та аерокосмічні матеріали.

Системи ГІС автоматизованого оброблення даних дистанційного зондування Землі складаються з наступних під-систем:

- введення даних;
- зберігання даних;
- обробки та подання результатів.

Різні типи ГІС надають користувачам різноманітні можливості з оброблення знімків, забезпечені закладеними в них програмними засобами аналізу й інтерфейсу. Як правило, ці засоби включають деякий обов'язковий стандартний набір інтерактивних процедур попередньої корекції, трансформування та класифікації знімків з візуальним контролем їхнього виконання на екрані монітора в комплексі з іншими ГІС-технологіями [3].

ГІС виконує дві найважливіші функції: створення цифрової карти місцевості, що інтегрована з розширеною базою даних, та перетворення цифрової карти в електронну - візуалізації - з можливістю інтерактивної роботи з нею користувача.

Залучення ГІС та інших новітніх технологій до розслідувань, зокрема, виявлення та відслідковування злочинів робить правоохоронні органи ефективнішими у їх попередженні.

Дані ГІС та супутникових знімків, насамперед ефективні у випадках, коли вони використовуються як платформа, що здатна засвоювати набори даних з різних джерел. Це, в свою чергу, дозволяє отримати доступ до аналітики, а відтак і обґрунтованих рішень що призводить до підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів.

ГІС допомагають у накопиченні і використанні просторових даних. Деякі компоненти ГІС виключно технологічні; вони включають сучасні сховища просторових даних, передові телекомунікаційні мережі і вдосконалену обчислювальну техніку [4].

ГІС, що використовують в інтересах геоінформаційного забезпечення прийняття рішень з питань національної безпеки і оборони, є специфічними за своїм змістом і функціонально орієнтованими на вирішення прикладних завдань воєнного та безпекового спрямування. Їх укомплектовують спеціальними ГІС-додатками, призначеними для підтримки ухвалення рішень щодо національної безпеки і оборони, планування бойових дій і заходів із забезпечення військ в автоматизованих системах управління військами і зброєю. Такі ГІС дозволяють перетворювати і представляти великі обсяги різноманітної координатно-часової інформації у вигляді, зручному для подальшого використання в інтересах ухвалення управлінських рішень у сферах національної безпеки і оборони країни [5].

Унікальність геопросторових даних полягає в тому, що вони є інструментом, який дозволяє інтегрувати та аналізувати час і простір. Геопросторові дані застосовуються для того, щоб розробляти нові моделі та знаходити нові рішення. Саме геопросторова революція даних дозволяє нам комплексно дивитися на світ, вирішувати проблеми з більшою ефективністю та сприяє кращому процесу прийняття рішень.

Список бібліографічних посилань

1. Закон України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних» від 13.04.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-20#n13>.
2. Шевченко Р. Ю. Картографія. *Електронний підручник*. К.: ЦНМВ «Кий», 2015. С. 230. URL: <http://kist.ntu.edu.ua/textPhD/kart.pdf>.
3. Варламов І.Д., Зотов С.В., Кошлань О.А. Аналіз сучасних програмно-технічних комплексів оброблення зображень космічного спостереження. *Аерокосмічні технології в Україні: проблеми та перспективи*. тези доповідей III-ї науково-практичної конференції. Нац.центр управл. та випроб.косм.засоб. Київ 12-13 вересня. 2019 р.
4. Донченко М. В. Геоінформаційні системи : навчальний посібник / М. В. Донченко, І. І. Коваленко. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. С.132.
5. Використання космічної інформації в системі геоінформаційного забезпечення ухвалення управлінських рішень з питань національної безпеки та оборони України. *Вісник Національної академії наук України*. 2021. № 9. С. 3-11. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/181421/03-Horbulin.pdf?sequence=1>.

УДК 342.951

ГНАТУШОК Дмитро Андрійович,

судовий експерт сектору автотехнічних досліджень

Харківського науково-дослідного

експертно-криміналістичного центру МВС України

ЗАПОБІГАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ПОВ'ЯЗАНИМ ІЗ ПАРКУВАННЯМ АВТОТРАНСПОРТУ (НА ПРИКЛАДІ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ ХАРКОВА)

На даному етапі розвитку автомобілізації в містах України, питання виділення територій під паркування автомобілів набуває гострого характеру. Тим більше, що з паркуванням в нашій країні, можна стверджувати, відбувається справжній безлад.

За статистикою в Україні щомісяця продається близько 6,6 тис. нових автомобілів. В порівнянні з минулим роком ця цифра зросла на 27%. Хоча при порівнянні 2019 та 2020 років ситуація була інакша через першу хвилю пандемії. Взагалі, лише за останні 10 років кількість легкових автомобілів приватного та службового користування зареєстрованих в місті Харкові виросла приблизно на 40 тис. одиниць [1, с. 7].

У найкрупніших містах дійсно недостатньо місць для паркування і не створюються умови для достатнього нагляду за порушенням паркувань. Як наслідок, автомобілі припарковані уздовж проїзної частини, зменшують її ефективну ширину, що, в свою чергу, веде до збільшення заторів на дорогах, зниження швидкості руху й зменшення пропускної спроможності вулично-дорожньої мережі. Все це спричиняє зростання дорожньо-транспортних пригод і виникнення проблем екологічного, соціального й економічного характеру.

Найбільші проблеми виникають у центральній частині міста, де ширина вулиць незначна внаслідок історичної забудови міста, а транспортні потоки великі. Наявність і зручність паркування часто є вирішальним критерієм у використанні автомобіля для внутрішньоміських поїздок. Світовий досвід автомобілізації показує, що вирішити цю проблему можна лише за рахунок усієї території міста шляхом використання вільної ширини проїзної частини вулиць і створення позавуличних стоянок [2].

Проте створення позавуличних стоянок є надскладною задачею через наявність сталої забудови, тому постає питання раціонального використання внутрішніх вуличних стоянок. В свою чергу,

будь-яке розташування автомобілів на проїзній частині призводить до зменшення її пропускної спроможності [3, 4].

Досліджуючи роботи, які були присвячені паркуванню у центральних частинах міст, можна прийти до висновку, що найбільш раціональним варіантом організації паркування у центральній діловій частині міста Харкова є організація перехоплюючих паркувань та за прикладом багатьох міст – зробити платний в'їзд до центру міста. Але за неможливістю організувати контроль за оплатою проїзду центром міста і за відсутністю можливості організувати позавуличні стоянки можна корегувати кут розташування транспортних засобів до проїжджої частини. Це рішення дозволить розвантажити вулично-дорожню мережу у центральній частині міста Харкова та досягти зменшення затримок на пересування вулично-дорожньою мережею.

Список бібліографічних посилань

1. Гнатушок Д.А. Дослідження системи вуличного паркування в Центральній частині м. Харків https://dspace.khadi.kharkov.ua/dspace/bitstream/123456789/5232/3/Gnatushok_m_2021.pdf.

2. Стельмах О.В. Містобудівні принципи й методи формування систем паркування легкових автомобілів у великих та найкрупніших містах України (на прикладі міста Києва): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук: спец. 05.23.20 «Теорія та історія архітектури, реставрація та реконструкція історико-архітектурної спадщини». Київ, 2004. 16 с.

3. Загоруй О.О. До питання про вплив паркування на пропускну здатність вулично-дорожньої мережі. Безпека дорожнього руху України. 2003. №1(2). С.36–38.

4. Поліщук В.П., Загоруй О.О. До питання щодо паркування автомобілів. Коммунальное хозяйство городов. 2004. № 58. С.175–180.

УДК 351.74

ЧУКАЛОВ Кирило Едуардович,

курсант 1 курсу факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Науковий керівник:

ГОНЧАРУК Олег Миколайович,

доцент кафедри іноземних мов факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗРОБКИ, ВПРОВАДЖЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КОМПОНЕНТІВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Технологічний розвиток у сфері правоохоронних органів стрімко прогресує. Уряди в усьому світі намагаються включити найсучасніші технології у свою інфраструктуру правоохоронних органів, щоб підвищити ефективність і полегшити роботу. Завдяки стрімкому зростанню технологічного сектору злочинці вчиняють злочини за допомогою високотехнологічних пристроїв. Більшість галузей промисловості стають все більш технічно підкованими, але, здається, злочинці теж не пасуть задніх. Це спричинило хаос для правоохоронних органів.

Приклади технологій, які використовуються для скоєння злочинів: доступ до вашої онлайн-інформації шляхом надсилання вам зловмисного програмного забезпечення; віртуальне викрадення, тобто звернення з вимогою викупу, вдаючи, що вони мають когось у заручниках, хоча цього не роблять; використання додатків, які вказують на присутність співробітників поліції, щоб уникнути злочинів.

Це означає, що для захисту своїх громад правоохоронні органи тепер також повинні використовувати інноваційні та передові технологічні продукти. Зараз багато патрульних або поліцейських машин мають вбудовані камери. Ці камери легко встановити, оскільки вони складаються лише з панелі керування, камери та накопичувача для запису відео. Деякі встановлені автомобільні камери є настільки високотехнологічними, що вони автоматично спрацьовують після натискання екстреної кнопки поліцейським. Інші камери потрібно вмикати фізично. Автомобільні камери підвищують прозорість роботи поліції. Відео можна використовувати, щоб усунути будь-яку плутанину чи підозру щодо дій поліції. Їх можна використовувати для запису доказів.

Картографування злочинності виконується за допомогою різних алгоритмів, щоб проаналізувати, у яких областях найімовірніше скоєні злочини та хто є можливими підозрюваними. Це робиться шляхом обробки даних, які були введені щодо колишніх засуджених, динаміки сусідства та його попередньої кримінальної історії. Виходячи з цього, деякі географічні місця визначені як гарячі точки. Це означає, що там є більша ймовірність злочинної діяльності. За такого сценарію таким гарячим точкам слід виділити більше ресурсів і персоналу поліції. Ось переваги картографування злочинності: зменшує навантаження на роботу та підвищує ефективність поліції у розкритті злочинів; злочинам можна запобігти, знаючи потенційні ризики. Наприклад, члени банди/члени мафії можуть бути розділені, якщо вони знаходяться в одній в'язниці; це створює міцніші робочі стосунки між поліцією та громадою. Автоматичні зчитувачі номерних знаків (ALPR) – це високошвидкісні камери, керувані комп'ютером, які роблять фото автомобіля, зокрема номерний знак, а іноді й водія або пасажирів [1].

Деякі ключові моменти щодо автоматичних зчитувачів номерних знаків: ці камери зазвичай прикріплюються до вуличних ліхтарів, виїздів з автострад і особливо до патрульних автомобілів поліції; якщо автомобіль перевищує швидкість або їде в неправильному напрямку, фотографія автомобіля завантажується на загальний сервер; тоді номерний знак надає доступ до історії водіння водія, відвідуваних місць, порушень правил дорожнього руху, кримінальної причетності, якщо така є, тощо. Копія клопотання або штрафу надсилається водієві та може бути стягнуто відповідний штраф.

Безпілотні літальні апарати (БПЛА): поліція все частіше використовує дрони для отримання точок огляду в повітрі для роботи на місці злочину, пошуково-рятувальних робіт, реконструкції аварій, моніторингу натовпу тощо. Деякі з більш складних моделей можуть бути оснащені програмним забезпеченням для тепловізійного зображення або 3D-карт, щоб запропонувати GPS-підвищену точність досліджуваних територій. Багато поліцейських БПЛА також оснащені камерами зі збільшенням, що робить їх неймовірно цінними для надання дієвої інформації в режимі реального часу в ситуаціях високого ризику, «озброєних і небезпечних». Технологія є найбільшим благом для людства. Технологія, яку використовує поліція для кримінального розслідування, пришвидшила весь про-

цес і надала людям можливість зателефонувати до поліцейської ді-
льниці під час надзвичайної ситуації. Це також вселило в людей
певненість у більш швидкому та точнішому розслідуванні.

З появою нових технологій робота поліцейських стала лег-
шою. Такі інструменти, як прогнозна аналітика та картографу-
вання злочинності, мають потенціал для передбачення злочинів і
затримання підозрюваних, що змінює ситуацію. Однак проблема
полягає в успішному впровадженні таких технологій. Однак перед
впровадженням технологічного інструменту необхідно прийняти
обґрунтоване рішення, тобто слід добре вивчити наслідки його ви-
користання.

Список бібліографічних посилань

1. Automated License Plate Readers (ALPRs) – [Електронний ре-
сурс]. Режим доступу: – [https://www.eff.org/uk/pages/automated-
license-plate-readers-alpr](https://www.eff.org/uk/pages/automated-license-plate-readers-alpr).

UDC 351.74

TSAPOVYCH Valeriia,

higher education applicant, 2nd year cadet,

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs;

Academic adviser:

HALENKO Yuliia,

lecturer at the Department of Ukrainian Linguistics and Foreign

Languages,

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5670-4774>

ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF CITIZENS' DOCUMENTS CHECK BY THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW

Since the full-scale armed invasion of russia on the territory of
Ukraine, citizens were forced to move to safer places. As a result, getting
to populated areas has become significantly difficult, because crossing
each checkpoint and checking documents required certain time.

During the inspection of luggage, vehicles and personal items
authorized persons can use technical devices and means with functions

of detecting explosives (explosive substances), which circulation is prohibited or restricted, as well as photo, audio and video recording [1].

Authorized persons are entitled to require civilians to show documents certifying their identity and confirming the citizenship of Ukraine or the special status of a person under certain circumstances:

- in case a person has external signs similar to ones of a wanted or missing individual;
- in case there are sufficient grounds to believe that a person has committed or intends to commit an offense;
- in case a person appears at the special regime territory with a restricted access;
- in case a person has weapons, ammunition, narcotic drugs or other items, which circulation is restricted or prohibited, or which storage, use or transportation requires a special permit, if it is impossible to establish such rights in another way;
- in case a person appears at the scene of a criminal, administrative offense, traffic accident or another extraordinary event;
- in case the external signs of a person or his/her vehicle and actions provide sufficient grounds to believe that this individual is involved in the commission of an offense, the vehicle may be a means or object of an offense, or violation of relevant prohibitions took place at the territory under martial law [2].

On March 10, 2022, the Cabinet of Ministers of Ukraine agreed with the proposal of the Ministry of Digital Transformation regarding the application of the document certifying individuals within the period of martial law in the e-form, which contained information identifying individuals equal to the passport of a citizen of Ukraine and/or the passport of a citizen of Ukraine for traveling abroad, and/or the driving license and approved the relevant procedure [4].

Therefore, the electronic driving license and technical passport are equated with paper and plastic counterparts.

Ukrainian application “DIIA” (short for “The State and I”) allows you to store your driving license, both national and international passports and other documents in your smartphone as well as transfer their copies when receiving banking or postal services, checking into a hotel, etc.

As of the end of 2021, more than 12 million people used the application and the portal, 72 services were available on the portal, and 9 services and 15 digital documents were available in the application. As of April 15, 2022, more than 17 million people used “DIIA” application.

A mechanism for verifying the data of the document owner has also been launched. Thus, drivers can correct their data in the registers whether necessary and get electronic versions of documents in “DIIA” application [3].

Public trust in the police depends on different assessments of social groups, who depend on the influence of various factors. Except the general perception of ordinary citizens about the effective operation of the National Police of Ukraine, personal results should be important evaluation criteria based on the experience of interaction between civilians and the police regarding the resolution of the arising issues. Such assessment of the police operation can be retrieved from applicants, victims, witnesses, offenders and even criminals during communication, provision of assistance or conducting procedural actions [3, 4].

Upon the application download and authorization via BankID, every Ukrainian citizen will have an opportunity to freely use personal electronic documents, which are stored in “DII” and appear there automatically, if the registers contain complete data. At the same time, the driving license expired during the period of martial law continues to be valid throughout the territory of Ukraine. It is possible to replace it after the abolition of martial law in the country or to contact the service centre of the Ministry of Internal Affairs, where there are no hostilities.

References

1. A.Y. Starynets and N.V. Fedorovska “Administrative and Legal Regulation of the Procedure for Checking Citizens’ Documents during the Martial Law”. Conference Proceedings “Provision of Public Safety and Order by the National Police of Ukraine under Martial Law”, National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2022.
2. Lakiychuk Yaroslava Oleksandrivna “Administrative and Legal Support for Preventive Activities of the Police”, 2019.
3. Shubina Nataliia Mykolayivna “Administrative and Legal Regulation of Police Care Performance”, 2020.
4. Yarmaki Khrystofor, Ruslan Pylypiv and Mykola Veselov “Administrative and Legal Regulation of the Activity of the Patrol Police to Ensure Road Safety in Ukraine”, 2019.

УДК 343.8

ЄЛАСВ Юрій Леонідович,

*викладач кафедри організації досудового розслідування факультету № 1
Криворізького навчально-наукового інституту*

Донецького державного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7101-0730>

КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИЙ РЕЖИМ ОСОБЛИВИХ УМОВ: ФОРМАЛЬНО-ЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНІВ ІНТЕНСИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛ ТА ЗАСОБІВ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ, ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Нормами статті 105 Кримінально-виконавчого кодексу України [1] (далі – КВК України) встановлено такий кримінально-виконавчий правовий режим, як режим особливих умов. Разом з цим, вищеназваний правовий режим особливих умов не є однорідним, не є моністичним. Вбачається, що вищевказаний правовий режим диференціюється (поділяється) на ряд рівнів (градацій) інтенсивності за критерієм застосування (використання) сил і засобів правоохоронних органів (зокрема, органів внутрішніх справ України).

Так, нормами частини 1 статті 105 КВК України [1] встановлено правоположення згідно з яким: у випадках стихійного лиха, епідемій, аварій важливих для життєзабезпечення систем, масових заворушень, проявів групової непокори засуджених або в разі виникнення реальної загрози збройного нападу на колонію чи у зв'язку з введенням надзвичайного чи воєнного стану в районі розташування колонії посилюється охорона, нагляд за засудженими, здійснюються інші додаткові режимні заходи. У зв'язку з цим, необхідно звернути увагу на те, вищевказаний рівень інтенсивності особливого режиму є таким, що забезпечується силами і засобами колонії, органів і установ виконання покарань. Такого висновку можливо дійти, із урахуванням норм статті 11 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» [2], які передбачають правоположення згідно з яким, зокрема: Установи виконання покарань та слідчі ізолятори виконують функції, передбачені законом та іншими нормативно-правовими актами. Водночас, приписи статті 2 Закону України «Про чисельність Державної кримінально-виконавчої служби України» [3] прямо передбачають таку правову дефініцію, як – діяльність установ виконання покарань. Вбачається,

що такою публічно-правовою діяльністю установ виконання покарань, передусім, виправних колоній (частина 1 статті 18 КВК України [1]) є саме: виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк, довічного позбавлення волі. В свою чергу, згідно норм частини 1 статті 102 КВК України [1], встановлено, що режим у виправних і виховних колоніях – це встановлений законом та іншими нормативно-правовими актами порядок виконання і відбування покарання, який забезпечує, в тому числі, ізоляцію засуджених; постійний нагляд за ними; виконання покладених на них обов'язків.

Вбачається, що вищевказане правоположення встановлює мінімальний (перший) рівень інтенсивності застосування сил і засобів. Цими силами і засобами, в даному випадку, є сили і засоби відповідної виправної колонії, якими забезпечується державно-владний примус у виді: посиленої охорони, нагляду за засудженими, здійснення інших додаткових режимних заходів.

Вбачається, що колонії, а також органи і установи виконання покарань є кримінально-виконавчими інституціями, які охоплюються доктринально-правовою та нормативно-правовою дефініцією – пенітенціарна система, яка передбачена назвою та текстом, зокрема, Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року від 16.12.2022 року [4].

Також, приписами частини 2 статті 105 КВК України [1] встановлено правило згідно з яким: Для припинення групових антиправних дій засуджених та ліквідації їх наслідків за рішенням Голови центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, начальника управління (відділу) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань в Автономній Республіці Крим, області, місті Києві та Київській області використовуються сили і засоби колонії, органів і установ виконання покарань, а в разі потреби з дозволу Міністра внутрішніх справ України, Голови Національної поліції, керівника територіального органу Національної поліції - органів і підрозділів Національної поліції. Вбачається, що вищевказане правоположення встановлює середній (другий) рівень та максимальний (третій) рівні інтенсивності застосування сил і засобів. Так, вбачається, що в межах середнього (другого) рівня інтенсивності цими силами і засобами є сили і засоби колонії, органів і установ виконання покарань, якими забезпечуються такі заходи державно-владного примусу, як посилена охорона, нагляд за засудженими, здійснення інших додаткових режимних заходів.

У свою чергу, максимальний (третій) рівень інтенсивності передбачає також (додатково) використання сил і засобів органів і підрозділів Національної поліції (з дозволу Міністра внутрішніх справ України, Голови Національної поліції, керівника територіального органу Національної поліції).

При цьому, окрім передбачених КВК України [1], вказаних трьох рівнів інтенсивності режиму особливих умов, які дефініційовані шляхом системного та формально-логічного тлумачення Закону є можливим визначити виключний (четвертий) рівень інтенсивності використання сил і засобів. Так, на цьому четвертому рівні інтенсивності має місце застосування сил та засобів Національної гвардії України. Так, відповідно до положень пункту 22 частини 1 статті 12 Закону України «Про Національну гвардію України» [5], передбачено, що: Національна гвардія України відповідно до покладених на неї законом завдань та функцій зобов'язана: брати участь у припиненні групових протиправних дій осіб, узятих під варту, засуджених, а також у ліквідації їх наслідків в установах попереднього ув'язнення, виконання покарань. Крім того, вищевказані чотири рівні інтенсивності режиму особливих умов певною мірою є теоретичними конструкціями, адже, окрім вищезазначеної диференціації рівнів по вертикалі (за критерієм структурної інтенсивності) можливо здійснювати диференціацію вказаних рівнів інтенсивності по горизонталі (за критерієм лінійної інтенсивності) щодо кожного окремого із цих чотирьох рівнів інтенсивності, на підставі ознаки участі всіх або не всіх установ та органів, підрозділів і формувань, які здійснюють застосування сил і засобів. За цією ознакою на різних рівнях інтенсивності можливо визначити такі теоретичні конструкції в залежності від переліку державно-владних суб'єктів застосування сил і засобів. Цими державно-владними суб'єктами є інституції пенітенціарної системи (колонії, органи і установи виконання покарань) та/або органи внутрішніх справ (Національна поліція України, Національна гвардія України).

У зв'язку з цим, перший рівень інтенсивності режиму особливих умов передбачає, що заходи примусу вказаного рівня в межах особливого режиму здійснюються виключно силами і засобами колонії. Другий рівень – 1) силами і засобами колонії, 2) силами і засобами колонії, органів і установ виконання покарань. Третій рівень – 1) силами і засобами колонії, та органів і підрозділів Національної поліції; 2) силами і засобами колонії, органів і установ виконання покарань та органів і підрозділів Національної поліції;

3) силами і засобами органів і установ виконання покарань та органів і підрозділів Національної поліції; 4) силами і засобами тільки органів і підрозділів Національної поліції. Четвертий рівень – 1) силами і засобами колонії, а також Національної гвардії України; 2) силами і засобами колонії та органів і підрозділів Національної поліції, а також Національної гвардії України; 3) силами і засобами колонії, органів і установ виконання покарань та органів і підрозділів Національної поліції, а також Національної гвардії України; 4) силами і засобами органів і установ виконання покарань, а також Національної гвардії України; 5) силами і засобами органів і установ виконання покарань, органів і підрозділів Національної поліції, а також Національної гвардії України; 6) силами і засобами органів і підрозділів Національної поліції, а також Національної гвардії України; 7) силами і засобами тільки Національної гвардії України.

Все вищенаведене підтверджує наукову необхідність застосування міждисциплінарного підходу в дослідженнях в сфері поліцейстики, з одночасним пізнанням взаємозв'язку кримінально-виконавчого права та адміністративного права, із застосуванням формально-логічного методу тлумачення норм права.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 року № 1129-IV. Відомості Верховної Ради України, 2004, № 3-4, ст. 21.
2. Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» від 23 червня 2005 року № 2713-IV. Відомості Верховної Ради України, 2005, № 30, ст. 409.
3. Закон України «Про чисельність Державної кримінально-виконавчої служби України» від 02 березня 2000 року N 1526-III. Відомості Верховної Ради України, 2000, N 20, ст. 151.
4. Стратегія реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року, розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.12.2022 року № 1153-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-%D1%80#Text>.
5. Закон України «Про Національну гвардію України» від 13 березня 2014 року № 876-VII. Відомості Верховної Ради, 2014, № 17, ст. 594.

УДК 342.95

СКРИПКА Сергій Сергійович,

студент групи Ф-6-ПДдб-20-4

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Науковий керівник:

ІВАНОВ Антон Олександрович,

кандидат юридичних наук,

кафедра правоохоронної діяльності та поліціїстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВОЄННОГО СТАНУ

У реаліях сьогодення, під тиском тих загроз і викликів, з якими зіштовхнулася сучасна Україна, актуалізувалася ціла низка надзвичайно важливих питань, яким раніше, в силу різних умов і факторів, не приділялося особливої уваги. Зокрема до кола таких питань належить правовий режим воєнного стану, проблематика якого, попри окупацію росією українського Криму та частини територій Донецької і Луганської областей, не набула широкого науково-теоретичного та суспільно-політичного обговорення. Однак сьогодні, в умовах повномасштабного військового вторгнення росії в Україну, вкрай важливим є висвітлення загальних і специфічних засад введення та дії воєнного стану, а також вивчення наслідків його запровадження, адже він триває в нашій державі вже понад рік.

Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1]. Виходячи зі змісту приведеного законодавчого визначення воєнного стану, вважаємо за потрібне окремо звернути увагу на такі його аспекти:

1) воєнний стан – це режим, який запроваджується лише за наявності екстраординарних обставин, що несуть загрозу нормальному життю суспільства і держави або їх існуванню як такому.

Тобто введення зазначеного режиму є надзвичайним, крайнім заходом, запровадження якого покликане забезпечити умови максимального сприяння мобілізації необхідних ресурсів і протидії відповідній загрози чи небезпеці;

2) воєнний стан – це *правовий* режим, тобто надзвичайний характер цього режиму, його винятковість не означають того, що проголошені й стверджені в державі цінності та принципи, зокрема ті, що закріплені в Конституції України [2], припиняють діяти чи ними можна нехтувати. Верховенство права і верховенство Конституції, пріоритет прав людини і громадянина, демократизм, баланс публічних і приватних інтересів, законність та інші основоположні ідеї, на яких ґрунтуються організація і функціонування української держави та суспільно-політичного життя у ній, є непорушними. Тож навіть в умовах протистояння ворогу (чи загрози) суспільні відносини і процеси в країні мають підпорядковуватися праву і регламентуватися його засобами. Більш того, саме у таких обставинах, наявність чіткої правової регламентації і суворого правового порядку є особливо важливою і необхідною, для того щоб на тлі надзвичайних подій не допустити безладу і хаосу, свавілля і зловживань владою, безпідставного та невиправданого обмеження прав і свобод, їх порушення чи іншого зневажливого ставлення до вище зазначених суспільних цінностей і благ. Дуже важливо наголосити на тому, що навіть в умовах воєнного стану, громадянам гарантується право на захист своїх прав і свобод. Вони мають право на доступ до правосуддя, а також на захист від будь-якої форми насильства;

3) воєнний стан пов'язаний із можливістю запровадження ряду спеціальних заходів, що визначають особливості порядку функціонування публічних і громадських інститутів, реалізації учасниками суспільних відносин певних прав і обов'язків. Навіть деякі конституційні права громадян можуть бути обмежені. Втім слід підкреслити, що сам факт введення режиму воєнного стану ще не тягне із необхідністю запровадження усіх заходів, передбачених законом. Введення досліджуваного режиму є надзвичайним заходом та може мати серйозні наслідки для громадянського суспільства, тому запровадження спеціальних заходів правового режиму воєнного стану має відповідати не лише вище загаданим вимогам верховенства права і законності, але й міркуванням доцільності, об'єктивної необхідності, виправданості тощо, адже зазначені заходи реалізуються не заради обмежень і заборон як таких, а задля мобілізації відповідних ресурсів і створення найбільш сприятливого режиму

для відбиття тієї чи іншої загрози та подолання її негативних наслідків.

У висновку можемо зазначити, що правовий режим воєнного стану є дуже важливим питанням, оскільки він відображає баланс між потребами держави і суспільства в екстремальних умовах та правами і свободами громадян. Запровадження режиму воєнного стану є свідченням найвищого ступеня кризової ситуації в країні, яка вимагає вжиття негайних і, досить часто, кардинальних заходів для забезпечення безпеки та виживання українського народу і держави. З одного боку, режим воєнного стану надає державі додаткові повноваження для ефективної боротьби із ворогом, а також для забезпечення громадського порядку і безпеки. З іншого боку, цей режим може призвести до порушення основоположних прав і свобод людини та громадянина, тому вкрай важливо щоб введення воєнного стану було обґрунтованим, тимчасовим, виваженим і обмеженим у своїх наслідках. Необхідно забезпечити ефективний механізм контролю за застосуванням повноважень, наданих органам публічної влади, а також умови для нормальної реалізації прав і громадянських свобод навіть у найважчі періоди. Окремо слід звернути увагу на те, що необхідно посилити наукові пошуки і дискусії з приводу забезпечення оптимальної організації і функціонування суспільного життя в країні в умовах тривалої дії режиму воєнного стану, адже запроваджені в наслідок його введення заходи можуть суттєво обмежувати і стримувати суспільно-економічний та інший розвиток держави, а також особистого благополуччя населення, що не завжди є виправданим і необхідним.

Список бібліографічних посилань

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 30.03.2023).

2. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.03.2023).

УДК 357(477)

МАСЛЕННИКОВА Світлана Анатоліївна,

*аспірант Харківського національного університету
внутрішніх справ*

ЩОДО НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Бойові дії на території нашої країни та запровадження воєнного стану в Україні [1] кардинальним чином змінили життя усіх верств населення країни та діяльність державних інституцій. У зв'язку з цим, були внесені відповідні зміни як в сам процес реформування системи МВС України, так і в зміст діяльності органів поліції. Так, набули чинності зміни і доповнення до Закону України «Про Національну поліцію», якими передбачено розширення повноважень поліцейських на період введення в Україні воєнного стану. Слід відзначити, що забезпечення безпеки громадян, захист власності від злочинних посягань, виявлення, припинення та розкриття адміністративних і кримінальних правопорушень, їх запобігання, розшук осіб, які вчинили злочини тощо – всі ці напрямки правоохоронної діяльності Національної поліції передбачають покращення професійності складової підготовки кадрів для органів поліції.

Підвищена відповідальність працівників слідчих підрозділів Національної поліції України зумовлена складністю здійснення кримінального провадження за фактами вчинення воєнних злочинів, насамперед, на деокупованих територіях України, адже це передбачає для слідчих високий ризик для особистого життя та здоров'я, відсутність готового алгоритму дій у всіх можливих ситуаціях, великий спектр спеціальних знань та навичок та інше. Рaketні обстріли об'єктів цивільної інфраструктури, терор та напади на громадське населення й активні бойові дії на значній території держави призвели до фіксації значної кількості злочинів проти основ національної безпеки, а також миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Все це вказує на необхідність пошуку шляхів покращення системи та якості професійної підготовки поліцейських. Тому підвищена увага до проблеми кадрового забезпечення

слідчих підрозділів поліції є обумовленою на шляху до подальшого реформування правоохоронної системи України.

Відповідно до ст. 72 закону України «Про Національну поліцію» система професійного навчання поліцейських складається з: первинної професійної підготовки; підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання; післядипломної освіти (спеціалізація, перепідготовка, стажування, підвищення кваліфікації); службової підготовки (функціональна, загально-профільна, вогнева, тактична, фізична підготовки) [2, с. 65]. Професійне навчання працівників слідчих підрозділів поліції спрямоване на розширення набутих знань, удосконалення сформованих умінь та навичок щодо правильного застосування норм законодавства під час досудового слідства, що є важливим у процесі спеціалізованої підготовки поліцейських. З одного боку, від слідчих вимагаються додаткові знання і навички щодо фіксації фактів вчинення воєнних злочинів, як, наприклад, напади на цивільні об'єкти, вбивства цивільних осіб, сексуальне насильство та інші, які вимагають належної уваги до деталей, значних зусиль для проведення розслідування та відповідних знань міжнародних стандартів для здійснення належної правової кваліфікації діянь. З іншого боку, значна кількість фактів правопорушень, спрямованих проти національної безпеки, вимагають системного залучення усього ресурсу: як кваліфікованих кадрів, так і останніх досягнень науки і техніки (сучасних технологій), які є на «озброєнні» української поліції та поліції провідних країн світу.

Слід зазначити, що професія поліцейського відноситься до професій, що характеризується суб'єктивізмом та потребує на рівні з розвиненим інтелектом сформованості професійних навичок та високоякісної теоретичної підготовки майбутніх поліцейських. Так, у Великобританії фахівці стверджують, що кандидат на службу в поліцію не може бути дійсним поліцейським, якщо він не має розумових здібностей вище за середній рівень, розвиненої пам'яті та спостережливості, високих моральних якостей, які не є обов'язковими для представників інших професій [4, с. 106]. Важливим для працівників поліції є наявність сформованих особистісних (тактовність, дисциплінованість, відповідальність, толерантність, доброзичливість) та комунікативних якостей (контактність, відкритість, емпатія, вміння слухати, культура спілкування та інші). Ці якості сприяють належному виконанню правоохоронних завдань та налагодженню комунікації з громадськістю (потерпілими, підозрюваними тощо) [5, с. 213]. У зв'язку з цим, особливу увагу при доборі

кандидатів на службу в слідчі підрозділи поліції необхідно приділяти увагу їх особистісних та комунікативних якостей. У свою чергу А. П. Черненко велике значення приділяє стажуванню на посаді під час навчання курсантів ЗВО системи МВС України, стверджуючи, що тривале практичне стажування в процесі навчання є позитивним досвідом, який доцільно запозичити і в Україні. Науковець, вказуючи на досвід підготовки поліцейських у Німеччині, також переконаний, що майбутній поліцейський повинен пройти стажування на посаді не менше півроку під час навчання, а після закінчення навчання та служби в практичних органах поліції саме протягом року стажування працівник сам може визначитися, чи правильно він обрав спеціальність [4, с. 107].

Окремим напрямком підготовки правоохоронців є підготовка до дій при надзвичайному стані та екстремальних ситуаціях. Адже незадовільний рівень знань та вмінь у такій ситуації здатні знизити ефективність виконання поставлених перед поліцейськими завдань. При цьому при погіршенні оперативної обстановки можливі випадки неналежне або не виконання поставленої задачі, людські втрати серед особового складу поліції тощо.

Таким чином, на підставі вище сказаного, виділимо основні напрямки вдосконалення системи професійної підготовки поліцейських для слідчих підрозділів: 1) узагальнення провідного досвіду підготовки поліцейських інших країн та використання його в Україні в процесі оптимізації процесу навчання; 2) залучення закордонних спеціалістів (тренерів) до процесу підготовки та навчання українських поліцейських; 3) впровадження новітніх інформаційних технологій у освітній процес ЗВО зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, розвиток тренінгової методики навчання.

Крім того, важливість удосконалення системи професійної підготовки у ЗВО зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, для подальшої служби у слідчих підрозділах поліції поряд з організаційними заходами вимагають розробки педагогічних моделей професійної компетентності, психологічної, фізичної, тактичної підготовленості майбутніх правоохоронців, та їх інтеграція в єдину педагогічну модель [6, с. 80].

Список бібліографічних посилань

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.04.2022 № 64/2022. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. стор. 1970, стаття 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

3. Казанчук І.Д. Щодо удосконалення організації та правового регулювання системи забезпечення якості освіти у вищих закладах відомчої освіти: аналіз української та світової практики / «Правова доктрина: міжнародний досвід та практична реалізація в Україні»: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 22 травня 2019 р. Маріуполь: МДУ, 2019. С. 509-512.

4. Черненко А. П. Європейський досвід підготовки поліцейських та можливість його використання в Україні. / *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Дніпропетровськ, 2016. С. 289–291.

5. Національна поліція України в умовах воєнного стану. Настільна книга поліцейського / Під. заг. ред. Копотуна І. М. Київ. ВД «Професіонал», 2022. 508 с.

6. Кудерміна О. І., Лісун С. Л. Психологічні особливості нормативної регуляції поведінки працівників Національної поліції України. *Вісник Національного авіаційного університету*. Серія : Педагогіка. Психологія. К., 2015. № 7. С. 79-84.

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПОЛЦЕЇСТИКИ

Тези доповідей
III науково-практичної конференції

(м. Вінниця, 11 травня 2023 року)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.7919136>

Відповідальні за випуск: *І. В. Панова*
Комп'ютерне верстання: *К. М. Салашна*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 12,1. Обл.-вид. арк. 10,9.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Льва Ландау, 27, м. Харків, 61080.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.